

Ruslan Motoryn

Rachunki narodowe

Narzędzie analizy ekonomicznej

Zbiór zadań

PODRECZNIKI

Rachunki narodowe

Narzędzie analizy ekonomicznej

Zbiór zadań

Podręczniki – Politechnika Lubelska

Politechnika Lubelska
Wydział Zarządzania
ul. Nadbystrzycka 38
20-618 Lublin

Ruslan Motoryn

Rachunki narodowe

Narzędzie analizy ekonomicznej

Zbiór zadań

Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej
Lublin 2018

Recenzenci:

dr hab. Bogusław Ślusarczyk, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego

dr Bożena Sowa, WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa

Publikacja wydana za zgodą Rektora Politechniki Lubelskiej

© Copyright by Politechnika Lubelska 2018

ISBN: 978-83-7947-336-6

Wydawca: Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej

www.biblioteka.pollub.pl/wydawnictwa

ul. Nadbystrzycka 36C, 20-618 Lublin

tel. (81) 538-46-59

Druk: TOP Agencja Reklamowa Agnieszka Łuczak

www.agencjatorp.pl

Elektroniczna wersja książki dostępna w Bibliotece Cyfrowej PL www.bc.pollub.pl

Nakład: 100 egz.

Spis treści

Wstęp.....	7
Program kursu	9
Temat 1. Główne etapy powstawania i rozwoju rachunkowości narodowej	13
Temat 2. Przegląd systemu rachunków narodowych (SRN)	15
Temat 3. Klasyfikacja w SRN	18
Temat 4. Rachunek produkcji.....	28
Temat 5. Rachunek tworzenia dochodów	50
Temat 6. Rachunki podziału pierwotnego i wtórnego dochodów.....	61
Temat 7. Rachunek wykorzystania dochodów	73
Temat 8. Rachunki akumulacji.....	82
Temat 9. Bilanse.....	100
Temat 10. Rachunki „zagranicy”	108
Temat 11. Rachunek produktów	117
Temat 12. Agregaty w SRN	122
Temat 13. Możliwości analityczne SRN.....	133
Zadania do kontroli modułowej.....	141
Kontrolna praca dla studentów studiów niestacjonarnych.....	157
Literatura	173

Wstęp

System rachunków narodowych (SRN) jest nowoczesnym międzynarodowym standardem w dziedzinie rachunkowości narodowej. Urzędy statystyczne większości krajów używają SRN. W gospodarkach rynkowych SRN jest ważnym elementem statystyki ekonomicznej.

Dane z rachunków narodowych są wykorzystywane przez rząd przy podejmowaniu decyzji podczas tworzenia polityki makroekonomicznej. SRN jest używany również przez szeroki zakres podmiotów przy budowie modeli ekonometrycznych i prognoz, w analizie makro- i mikroekonomicznej, w ocenie wyników finansowych, ryzyka, rozwoju działalności zagranicznej oraz porównań międzynarodowych.

Celem podręcznika jest stworzenie warunków i możliwości dla studentów, po to aby zrozumieli podstawowe pojęcia i kategorie SRN, który jest podstawą statystyki gospodarczej oraz oceny etapu, funkcjonowania i rozwoju gospodarki.

Zadaniem kursu jest zapoznanie studentów z podstawowymi kategoriami, zasadami, parametrami SRN, który jest systemem informacji gospodarczej i jest używany na całym świecie do opisu i analizy procesów gospodarczych w skali makro- i mikroekonomicznej. W dzisiejszym środowisku, SRN jest to uniwersalny międzynarodowy język, który używany jest przez ekonomistów, statystyków, polityków, finansistów, czy menedżerów.

Po przestudiowaniu przedmiotu student powinien znać: ogólne zasady, koncepcje i klasyfikacje oraz główne kategorie systemu rachunków narodowych. Potrzebne jest to do zrozumienia zintegrowanej struktury centralnych rachunków narodowych. Student powinien wiedzieć, co odzwierciedlają rachunki bieżące, a mianowicie rachunki produktów, produkcji, tworzenia dochodów, dystrybucji i wykorzystania dochodów, jak również znać rachunki akumulacji, bilanse w SRN, rachunki „zagranicy”, agregaty SRN, metody analizy danych.

Samodzielna praca uczniów prowadzona będzie w następujących formach.

Po pierwsze, program zapewnia optymalną kombinację materiałów wykładowych z różnych badań, rozwiązując podstawowe rodzaje problemów. To pozwala utrwalić i pogłębić uzyskaną na wykładach wiedzę. Przygotowanie do praktyki wymaga samokształcenia konkretnych problemów badawczych i tematów kursu.

Po drugie, przygotowanie do testów po głównych tematach kursu.

Po trzecie, przygotowanie materiałów do egzaminu według wykładów i zajęć praktycznych, literatury i poszczególnych zadań.

W procesie przygotowania do zajęć studenci kierują programem.

Autor używa stosowane powszechnie w Ukrainie i Polsce dane na podstawie, których można nie tylko nauczyć się technik wypełniania rachunków narodowych, ale także wyciągać wnioski dokonując ich analizy, w zależności od sytuacji gospodarczej i kierunków jej rozwoju.

Z punktu widzenia metodycznego, autor podczas przygotowywania podręcznika używał Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej 2010 („ESA 2010”)¹.

Książka adresowana jest do studentów wyższych uczelni o profilu ekonomicznym oraz praktyków zajmujących się analizą ekonomiczną i zarządzaniem finansami. Praktyczne wykorzystanie metod analizy ułatwiają przykłady liczbowe zamieszczone w poszczególnych partiach tekstu, ilustrujące prezentowaną w książce problematykę.

Wyrażam wdzięczność recenzentom niniejszej publikacji, Prof. dr .hab. Bogusławowi Ślusarczykowi i Dr Bożenie Sowie za wnikliwe uwagi, które pozwoliły na nadanie publikacji lepszej jakości. Dziękuję również mgr Małgorzacie Maśkiewicz za pomoc w przygotowaniu tekstu do druku.

Mając świadomość, że nie ustrzegłem się błędów, niedociągnięć czy nieścisłości, będę bardzo wdzięczny wszystkim korzystającym z niniejszej pracy za ich wskazanie.

Mam nadzieję, że książka ta pozwoli na utrwalenie i poszerzenie wiedzy czytelnika z zakresu rachunkowości narodowej.

1 <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/europejski-system-rachunkow-narodowych-i-regionalnych-esa-2010/rozporzadzenie-parlamentu-europejskiego-i-rady-ue-nr-5492013-z-dnia-21-maja-2013-r-1,1,1.html>

Program kursu

Temat 1. Główne etapy powstawania i rozwoju rachunkowości narodowej

Rola angielskiej szkoły obliczeń makroekonomicznych w tworzeniu SRN. Charakterystyka holenderskiej szkoły rachunkowości narodowej. Charakterystyka francuskiej szkoły rachunkowości narodowej. Rola bilansu gospodarki narodowej. Etapy rozwoju międzynarodowego systemu rachunków narodowych. Rola międzynarodowego systemu rachunków narodowych. Istota i struktura SRN ONZ 1953. Rola SRN ONZ 1968. Model SRN 93 i kierunki jego rozwoju. Nowoczesne międzynarodowe standardy rachunkowości narodowej – SRN 2008.

Temat 2. Przegląd SRN 2008

Koncepcyjne elementy SRN. Łączność SRN z klasyczną rachunkowością. Analiza przepływów i zapasów. Główne kategorie i klasyfikacje. Ogólne zasady systemu rachunków narodowych. Jednostka instytucjonalna. Sektory gospodarki narodowej. Operacje w SRN. Jednostka produkcyjna. Produkty. Zintegrowana prezentacja pełnej sekwencji rachunków bieżących, rachunków akumulacji i bilansów aktywów i pasywów. Centralna tabela zasobów i ich zastosowanie. Tabela wejścia-wyjścia. Tabela transakcji finansowych oraz aktywów i zobowiązań finansowych. Zintegrowana struktura centralna i elastyczność w SNR. Tabela ludności i pracy. Metody oceny. Charakterystyczne cechy krajowe dla systemu rachunków narodowych.

Temat 3. Klasyfikacja w SRN

Znaczenie klasyfikacji w SRN. Klasyfikacja sektorów instytucjonalnych. Klasyfikacja transakcji i innych przepływów. Klasyfikacja aktywów i pasywów. Klasyfikacja towarów i usług. Klasyfikacja podatków i dotacji. Klasyfikacja działalności gospodarczej. Klasyfikacja pozycji bilansujących i dotyczących wartości netto.

Temat 4: Rachunek produkcji

Tworzenie rachunku produkcji. Transakcje rachunku produkcji. Produkcja, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto i netto. Charakterystyka skonsolidowanych i sektorowych rachunków produkcji.

Temat 5. Rachunek tworzenia dochodów

Powołanie rachunku tworzenia dochodów. Transakcje rachunku tworzenia dochodów. Podatki i dotacje związane z produkcją i importem. Koszty związane z zatrudnieniem, nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany brutto. Charakterystyka skonsolidowanych i sektorowych rachunków tworzenia dochodów.

Temat 6. Rachunki podziału pierwotnego i wtórnego dochodów

Tworzenie rachunku podziału pierwotnego dochodów. Transakcje podziału pierwotnego dochodów. Podział pierwotnego dochodu z podstawowej działalności produkcyjnej. Dochody z tytułu własności. Saldo dochodów pierwotnych. Dochód narodowy brutto (DNB). Charakterystyka skonsolidowanych i sektorowych rachunków podziału pierwotnego dochodów.

Cel rachunku podziału wtórnego dochodów. Transakcje podziału wtórnego dochodów. Transfery bieżące. Podatki od dochodu i majątku. Ubezpieczenie społeczne, pomoc społeczna. Dochody do dyspozycji brutto. Charakterystyka skonsolidowanych i sektorowych rachunków podziału wtórnego dochodów.

Temat 7. Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Cel rachunku wykorzystania dochodów do dyspozycji. Transakcje rachunku wykorzystania dochodów do dyspozycji. Spożycie indywidualne. Spożycie ogólnospołeczne. Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych. Oszczędności brutto i netto. Charakterystyka skonsolidowanych i sektorowych rachunków wykorzystania dochodów do dyspozycji.

Temat 8. Rachunki akumulacji

Transakcje rachunku kapitałowego. Akumulacja brutto. Przyrost rzeczowych środków obrotowych. Transfery kapitałowe. Wierzytelności (netto) lub zadłużenie (netto). Rachunek finansowy. Rachunek pozostałych zmian wolumenu aktywów. Rachunek przeszacowań.

Temat 9. Bilans

Rola stanu aktywów i pasywów. Główne kategorie aktywów. Ogólne zasady wyceny pozycji bilansowych. Bilans otwarcia, zmiany w bilansie, bilans zamknięcia.

Temat 10. Rachunki „zagranicy”

Zewnętrzny rachunek towarów i usług. Zewnętrzny rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących. Zewnętrzny rachunek akumulacji.

Temat 11. Rachunek produktów (towarów i usług)

Cel rachunku produktów. Zasady budowania i bilansowania rachunku. Wskaźniki przychodów i rozchodów rachunku produktów. Możliwości analityczne rachunku produktów.

Temat 12. Agregaty w SRN

Agregaty w SRN i ich związki. Produkt krajowy brutto. Trzy sposoby obliczania PKB. Dochód Narodowy Brutto. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany. Dochód do dyspozycji brutto. Oszczędności brutto. Wierzytelności netto (+), zadłużenie netto (-).

Temat 13. Możliwości analityczne SRN

Kluczowe obszary analizy danych SRN. Kwartalne obliczenia PKB z uwzględnieniem jego sezonowości. Analiza wydajności z wykorzystaniem danych SRN. Modelowanie statystyczne wskaźników makroekonomicznych. Międzynarodowe porównanie wskaźników makroekonomicznych.

Temat 1.

Główne etapy powstawania i rozwoju rachunkowości narodowej

Rachunkowość narodowa (w tej czy innej formie) powstała niemal jednocześnie i niezależnie w wielu krajach, na podstawie obliczania dochodu narodowego. Tworzeniu rachunków narodowych towarzyszyła internacjonalizacja problemów statystyki ekonomicznej. Jest to konieczne w celu zapewnienia porównywalności danych statystycznych dotyczących gospodarki oraz opracowania międzynarodowych standardów i zasad rachunkowości. Ważne jest, aby określić etapy formacji międzynarodowego systemu rachunków narodowych. Pierwszym etapem jest działanie w celu utworzenia Podkomisji statystyki dochodu narodowego Ligi Narodów, a później Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) w tej dziedzinie. Tak więc proces formowania się SRN można podzielić na dwa etapy i określić cechy charakterystyczne dla każdego z nich.

Ważne jest zapoznanie z międzynarodowymi standardami SRN z 1953 i 1968 roku. W 1953 roku w ONZ pod kierunkiem Richarda Stone'a został przygotowany pierwszy międzynarodowy standard dotyczący rachunków narodowych. Drugi standard SRN został zatwierdzony przez Komisję Statystyczną ONZ w 1968 roku, trzeci w 1993 i czwarty w 2008 roku. Znaczenie tego międzynarodowego standardu pokazuje skalę jego pracy doskonalenia prowadzonych pod auspicjami Grupy Roboczej Międzynarodowej Rachunków Narodowych, składający się z przedstawicieli Banku Światowego, Eurostatu, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Wydziału Statystyki ONZ, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.

Konieczne jest, porównanie tych wersji oraz określenie ich zmian.

Plan ćwiczeń

1. Źródła rachunkowości narodowej.
2. Rola angielskiej szkoły obliczeń makroekonomicznych.
3. Charakterystyka holenderskiej szkoły rachunkowości narodowej.
4. Charakterystyka francuskiej szkoły rachunkowości narodowej.
5. Rola bilansu gospodarki narodowej.
6. Etapy międzynarodowego systemu rachunków narodowych.
7. Model i struktura SRN 1953.
8. Model i struktura SRN 1968.

9. Model SRN 1993 i kierunki jego rozwoju.
10. Różnice pomiędzy SRN 2008 a SRN 1993.

Słownik

Rachunki narodowe – spójny, harmonijny i zintegrowany zestaw rachunków makroekonomicznych, bilans aktywów i pasywów, jak również tabele, oparte na serii międzynarodowo uzgodnionych pojęć, definicji, klasyfikacji i zasad rachunkowości. SRN pozwala na przygotowanie i dostarczenie danych o gospodarce w postaci odpowiedniej do wykonania analizy ekonomicznej, podejmowania decyzji i kształtowania polityki.

Źródła rachunkowości narodowej – wskaźniki makroekonomiczne w Anglii, holenderska szkoła SRN, francuska szkoła SRN, bilans gospodarki narodowej.

Temat 2.

Przegląd systemu rachunków narodowych (SRN)

U krajach, w których istnieje gospodarka rynkowa, SRN jest ważną częścią statystyki gospodarczej. SRN jest związany z statystyką demograficzną, społeczną, międzynarodową, statystyką finansów publicznych, statystyką monetarną i finansową, rachunkowością i teorią ekonomiczną.

Aby lepiej zrozumieć temat, należy wiedzieć, które naukowe podstawy i koncepcje są oparte na SRN. Należy również znać następujące pojęcia: produkcja, czynniki produkcji, klasyczna koncepcja Keynesa.

Ważne znaczenie mają kategorie i klasyfikacje, na których ten system jest zbudowany. Kategoria bazowa SRN jest to jednostka instytucjonalna. Jest to podmiot gospodarczy, który może posiadać aktywa i przyjąć pewne zobowiązania, wykonywać operacje, podejmować decyzje we wszystkich aspektach życia gospodarczego. Ważną kategorią systemu są: instytucjonalne sektory, rezydenci, operacje, jednostki produkcyjne, produkty. Szczególna uwaga powinna być skupiona na klasyfikacji stosowanej w systemie, jest to klasyfikacja transakcji gospodarczych, sektorów instytucjonalnych, aktywów i pasywów, towarów i usług, podatków i dotacje działalności gospodarczej, funkcji rządu, czy konsumpcji indywidualnej według celu.

Konieczne jest, aby zwrócić szczególną uwagę na zasady budowy SRN. Należy pamiętać, że SRN opiera się na kilku podstawowych zasadach, które umożliwiają systematyczne, zwarte i jednolite zastosowanie informacji społeczno-ekonomicznej.

Podstawowe zasady SRN:

1. Każda transakcja jest rejestrowana dwukrotnie. Jeśli w transakcji biorą udział dwie jednostki instytucjonalne, to każda transakcja jest rejestrowana cztery razy. Na przykład, jedna jednostka instytucjonalna sprzedaje inny produkt, za który otrzymuje pieniądze. Dwa razy operacja jest rejestrowana w SRN z towarami i dwukrotnie – z pieniędzmi.
2. Transakcje są rejestrowane na rachunkach obu jednostek instytucjonalnych jednocześnie (zgodnie z zasadą memoriałową).
3. Każda operacja powinna zostać uznana na wszystkich rachunkach w tej samej wartości (rzeczywistych).
4. Agregowanie danych na poziomie wyższym stosując zasadę konsolidacji (wyłączeniu transakcji pomiędzy jednostkami z tej samej grupy i wykluczenia wzajemnych aktywów i zobowiązań finansowych).

5. W celu zwartej prezentacji danych w SRN wykorzystuje się zasadę unettowie-
nia (sposób potrącenia). Na przykład podatki pomniejszone o dotacje.
6. Przedstawienie cyklu gospodarczego – trzy aspekty reprodukcji w gospodarce
narodowej (produkcji, dystrybucji i wykorzystania końcowego).
7. Rozdzielenie przepływu produktu (towary i usługi) i strumieni dochodów
(wynagrodzenia pracowników, przychodów, dochód mieszany, etc.).
8. Podział produktów na końcowe i pośrednie. Końcowe produkty są wyko-
rzystywane do spożycia nieprodukcyjnego i akumulacji. Zużycie pośrednie
– wartość towarów i usług wykorzystywanych w procesie produkcyjnym.
9. Grupowanie wszystkich dochodów i wydatków na bieżące i kapitałowe.
10. Kluczowe wskaźniki można obliczyć jako brutto i netto. Na przykład, PKB
w cenach producentów posiada produkt krajowy netto w cenach producen-
tów, ale jeśli dodamy zużycie (amortyzację) środków trwałych to PKB będzie
brutto.

Ważnym tematem jest system cen SRN, który zyskał szerokie uznanie między-
narodowe. Studenci powinni nauczyć się podstawowych rodzajów cen, a miano-
wicie cen czynników produkcji, cen producentów, cen stałych, cen rynkowych,
a także znać skład każdego rodzaju ceny, oraz związek między nimi.

Przydatne również jest przygotowanie rachunków w postaci macierzy, w celu
zrozumienia matrycy w postaci symbolicznej, uproszczonej, która opisuje zależ-
ność pomiędzy głównymi wskaźnikami SRN.

Należy zapoznać się ze specyfiką zastosowania SRN w krajach o rozwiniętych
gospodarkach.

Plan ćwiczeń

1. Makroekonomiczne koncepcje, ich charakter i znaczenie dla SRN.
2. Główne kategorie SRN – jednostki instytucjonalne, sektory instytucjonalne,
operacje, towary i usługi, jednostki produkcyjne.
3. Ogólne zasady SRN.
4. Rodzaje cen w SRN.
5. Charakterystyczne cechy krajowych SRN.

Słownik

Jednostka instytucjonalna – jednostka gospodarcza, która może posiadać aktywa
i przyjąć pewne zobowiązania do nadzoru nad całością operacji, aby decy-
dować we wszystkich aspektach życia gospodarczego.

Sektory instytucjonalne – grupy jednostek instytucjonalnych zgrupowanych przez ich podstawowe funkcje, zachowania i cele.

Rezydent – jest jednostką instytucjonalną pod warunkiem, że koncentracja jego interesów znajduje się na obszarze gospodarczym danego kraju, to znaczy, gdy jest przez długi czas (w praktyce jeden rok lub więcej) zaangażowany w działalność gospodarczą na tym obszarze.

Transakcja (operacją) – większość działań gospodarczych, które odbywają się w drodze wzajemnego porozumienia pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi. Reprezentują wartość ekonomiczną lub wymianę między jednostkami instytucjonalnymi, albo dobrowolny transfer.

Temat 3.

Klasyfikacja w SRN

Opracowanie klasyfikacji jest jednym z problemów metodologicznych, rozwiązanie którego ma wielkie znaczenie dla zróżnicowania i porównywalności danych statystycznych. Zadaniem klasyfikacji jest przyporządkowanie zjawisk i przedmiotów do określonych grup, klas, kategorii opartych na ich podobieństwach i różnicach na podstawie określonych kryteriów, a tym samym umożliwienie kodowania (szyfrowania) i uporządkowania materiałów informacyjnych.

Do analizy procesu gospodarczego stosuje się międzynarodowe klasyfikacje standardowe – takie jak klasyfikacja sektorów instytucjonalnych, klasyfikacja operacji i innych przepływów, klasyfikacja pozycji bilansujących, klasyfikacja aktywów i pasywów itp. Są one częścią systemu rachunków narodowych i mogą być stosowane jako standard przez wszystkie typy organizacji zajmujących się analizą społeczną, ekonomiczną i rozwojem statystyki.

Klasyfikacja sektorów instytucjonalnych. Celem analizy sektorowej procesu gospodarczego jest kompletny opis podziału i wykorzystania dochodów, akumulacji kapitału, aktywów i pasywów. Rachunek sektoralny budowany jest na podstawie jednostek instytucjonalnych – rezydentów oraz ich transakcji. Należą do nich na przykład: gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, jednostki administracji publicznej i inne.

Klasyfikacja sektorowa może być stosowana do porównań międzynarodowych. Klasyfikacja ta jest dostosowana z jednej strony do specyficznych potrzeb analizy statystycznej, a z drugiej do analizy ekonomicznej. Każdy sektor i podsektor grupuje razem jednostki instytucjonalne o podobnym typie zachowań ekonomicznych.

Przegląd sektorów w rachunkach narodowych

Sektory	Funkcje	Jednostki instytucjonalne
Przedsiębiorstwa niefinansowe	Produkcja towarów i usług niefinansowych	Przedsiębiorstwa niefinansowe oraz quasi korporacja
Instytucje finansowe	Pośrednictwo finansowe i pomocnicze rodzaje działalności finansowej	Instytucje finansowe (korporacje). Bank Centralny i komercyjne banki, firmy ubezpieczeniowe, etc. i quasi korporacja, instytucje niekomercyjne działające na rzecz instytucji finansowych jednostek sektora

Sektory	Funkcje	Jednostki instytucjonalne
Instytucje rządowe i samorządowe	Usługi nierynkowe dla indywidualnej lub ogólnospołecznej konsumpcji i redystrybucji dochodu i majątku	Jednostki centralne, regionalne i lokalne władz, fundusze ubezpieczeń społecznych na każdym szczeblu administracji; państwowe i lokalne budżety, itp.
Gospodarstwa domowe	Spożycie produktów, oferta czynników produkcji, produkcja towarów i usług rynkowych	Gospodarstwa domowe razem z niekomercyjnymi przedsiębiorstwami gospodarstw domowych
Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych	Bezpłatne lub prawie bezpłatne usługi dla gospodarstw domowych	Fundusze, związki zawodowe i inne organizacje, które nie są sklasyfikowane w innych sektorach
Zagranica	Zapewnienie agregacji wszystkich transakcji rezydentów z nierezydentami	Jednostki-nierezydenci dokonujący transakcji z jednostkami rezydentami

Klasyfikacja sektorów instytucjonalnych

zgodnie z Europejskim System Rachunków 2010 („ESA 2010”)¹¹

1. Gospodarka jako całość (S1)

1.1. Przedsiębiorstwa niefinansowe (S.11)

- a) przedsiębiorstwa niefinansowe publiczne (S.11001);
- b) przedsiębiorstwa niefinansowe prywatne krajowe (S.11002);
- c) przedsiębiorstwa niefinansowe pod kontrolą zagraniczną (S.11003).

1.2. Instytucje finansowe (S.12)

- a) bank centralny (S.121);
- b) instytucje przyjmujące depozyty, z wyjątkiem banku centralnego (S.122);
- c) fundusze rynku pieniężnego (S.123);
- d) fundusze inwestycyjne niebędące funduszami rynku pieniężnego (S.124);
- e) pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalno-rentowych (S.125);
- f) pomocnicze instytucje finansowe (S.126);
- g) instytucje finansowe typu captive i udzielające pożyczek (S.127);
- h) instytucje ubezpieczeniowe (S.128);
- i) fundusze emerytalno-rentowe (S.129).

¹¹ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/europejski-system-rachunkow-narodowych-i-regionalnych-esa-2010/rozporzadzenie-parlamentu-europejskiego-i-rady-ue-nr-5492013-z-dnia-21-maja-2013-r-,1,1.html>

1.3. Instytucje rządowe i samorządowe (S.13)

- a) instytucje rządowe na szczeblu centralnym (z wyjątkiem funduszy zabezpieczenia społecznego) (S.1311);
- b) instytucje rządowe i samorządowe na szczeblu regionalnym (z wyjątkiem funduszy zabezpieczenia społecznego) (S.1312);
- c) instytucje samorządowe na szczeblu lokalnym (z wyjątkiem funduszy zabezpieczenia społecznego) (S.1313);
- d) fundusze zabezpieczenia społecznego (S.1314).

1.4. Gospodarstwa domowe (S.14)

- a) pracodawcy (S.141) i osoby pracujące na własny rachunek (S.142);
- b) osoby fizyczne pracujące najemnie (S.143);
- c) osoby fizyczne uzyskujące dochody z tytułu własności (S.1441);
- d) emeryci i renciści (S.1442);
- e) osoby fizyczne uzyskujące dochody z innych niezarobkowych źródeł (S.1443).

1.5. Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych (S.15).

Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych obejmuje następujące główne rodzaje tych instytucji dostarczające gospodarstwom domowym nierynkowe wyroby i usługi:

- a) związki zawodowe, stowarzyszenia i stowarzyszenia zawodowe i naukowe, stowarzyszenia konsumentów, partie polityczne, kościoły lub stowarzyszenia religijne (łącznie z finansowanymi, ale niekontrolowanymi przez sektor instytucji rządowych i samorządowych) oraz kluby społeczne, kulturalne, rekreacyjne i sportowe;
- b) instytucje dobroczynne, organizacje humanitarne i niosące pomoc, finansowane z dobrowolnych transferów pieniężnych lub w naturze od innych jednostek instytucjonalnych.

2. Zagranica (S.2)

- a) państwa członkowskie oraz instytucje i organy Unii Europejskiej (S.21):
 - 1) państwa członkowskie Unii Europejskiej (S.211);
 - 2) instytucje i organy Unii Europejskiej (S.212);
- b) państwa niebędące członkami Unii Europejskiej oraz organizacje międzynarodowe niebędące rezydentami Unii Europejskiej (S.22).

Klasyfikacja transakcji i innych przepływów

Transakcja jest to strumień ekonomiczny, który jest współdziałaniem jednostek instytucjonalnych za obopólną zgodą lub działaniem wewnątrz jednostki instytucjonalnej.

Transakcje mogą posiadać różne formy: pieniężne i niepieniężne.

Klasyfikacja pieniężnej transakcji przedstawia się następująco:

- a) wydatki na konsumpcję towarów i usług;
- b) zakup papierów wartościowych;
- c) płace;
- d) odsetki, dywidendy i wynajem;
- e) podatki;
- f) płatności socjalne w gotówce.

Transakcje niepieniężne są to transakcje, które nie są wyrażone w pieniądzu. W SRN transakcje te stanowią wartość mierzoną pośrednio. Przykładem jest barter.

Są transakcje, kiedy są już wykonane, a następnie ocenione. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych jest przykładem takich działań.

Klasyfikacja transakcji i innych przepływów

W ESA 2010 zostały wyróżnione następujące główne kategorie transakcji dotyczących produktów (P):

<i>Kategorie transakcji</i>	<i>Kod</i>
produkcja globalna	P.1
zużycie pośrednie	P.2
spożycie	P.3
spożycie skorygowane	P.4
akumulacja brutto	P.5
eksport towarów i usług	P.6
import towarów i usług	P.7

2. Transakcje podziału (D)

- D.1 koszty związane z zatrudnieniem
- D.2 podatki związane z produkcją i importem
- D.3 dotacje
- D.4 dochody z tytułu własności
- D.5 podatki bieżące od dochodów, majątku itp.
- D.6 składki na ubezpieczenia społeczne i świadczenia społeczne
- D.7 pozostałe transfery bieżące
- D.8 korekta z tytułu zmian w uprawnieniach emerytalno-rentowych
- D.9 transfery kapitałowe

3. Transakcje z instrumentami finansowymi dotyczącymi: (F)

- F.1 złota monetarnego i specjalnych praw ciągnięcia;

- F.2 gotówki i depozytów;
 - F.3 dłużnych papierów wartościowych;
 - F.4 kredytów i pożyczek;
 - F.5 udziałów kapitałowych i udziałów/jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych;
 - F.6 systemów ubezpieczeniowych, emerytalno-rentowych i standaryzowanych gwarancji;
 - F.7 instrumentów pochodnych i opcji na akcje dla pracowników;
 - F.8 pozostałych kwot do otrzymania/zapłacenia.
4. Pozostałe zmiany wolumenu aktywów i zobowiązań obejmują kategorie (K):
- K.1 gospodarcze pojawienie się aktywów;
 - K.2 gospodarcze zanikanie aktywów nieprodukowanych;
 - K.3 straty z tytułu klęsk żywiołowych;
 - K.4 nierekompensowane konfiskaty;
 - K.5 pozostałe zmiany wolumenu, gdzie indziej niesklasyfikowane;
 - K.6 zmiany w klasyfikacji;
 - K.7 nominalne zyski i straty z tytułu posiadania majątku.

Klasyfikacja pozycją bilansującą

Pozycją bilansującą są konstrukcją analityczną którą jest wykorzystywaną do uzupełnienia rachunku dla pewnych grup operacji. Na przykład w rachunku produkcji pozycją bilansującą (sumą bilansującą) jest wartość dodana brutto. Pozycja bilansująca następnie przechodzi do kolejnego rachunku, który stanowi kolejny etap analizy.

Klasyfikacja pozycji bilansujących:

- B.1g Wartość dodana brutto / B.1g Produkt Krajowy Brutto (PKB)
- B.2g/B.3 g Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany
- B.4 g Dochód przedsiębiorcy brutto
- B.5 g Saldo dochodów pierwotnych brutto/B.5 g Dochód Narodowy Brutto (DNB)
- B.6 g Dochody do dyspozycji brutto
- B.7 g Skorygowany dochód do dyspozycji brutto
- B.8 g Oszczędności brutto
- B.9 Wierzytelności netto (+)/zadłużenie netto (-)
- B.10 Zmiany wartości netto
- B.11 Saldo wymiany towarów i usług z zagranicą
- B.12 Saldo obrotów bieżących z zagranicą
- B.90 Wartość netto

Klasyfikacja aktywów

Klasyfikacja aktywów wykorzystywana do prawidłowej budowy bilansu aktywów i pasywów.

Aktywa niefinansowe (AN)

- AN.1 Niefinansowe aktywa produkowane
- AN.11 Środki trwałe według rodzaju
- AN.12 Rzeczowe środki obrotowe według rodzaju
- AN.13 Aktywa o wyjątkowej wartości
- AN.2 Niefinansowe aktywa nieprodukowane
- AN.21 Zasoby naturalne
- AN.22 Umowy, umowy leasingu i licencje
- AN.23 Zakup pomniejszony o sprzedaż wartości firmy i aktywów marketingowych

Aktywa finansowe (AF)

- AF.1 Złoto monetarne i specjalne prawa ciągnięcia (SDR-y)
- AF.2 Gotówka i depozyty
- AF.3 Dłużne papiery wartościowe
- AF.4 Kredyty i pożyczki
- AF.5 Udziały kapitałowe i udziały/jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych
- AF.6 Systemy ubezpieczeniowe, emerytalno-rentowe i standaryzowanych gwarancji
- AF.7 Instrumenty pochodne i opcje na akcje dla pracowników
- AF.8 Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia

Plan ćwiczeń

1. Rola klasyfikacji w rachunkach narodowych.
2. Klasyfikacja sektorów instytucjonalnych.
3. Klasyfikacja transakcji i innych przepływów.
4. Klasyfikacja pozycji bilansujących.
5. Klasyfikacja aktywów.

Zadania

Zadanie 3.1

Należy określić, które z poniższych klasyfikacji stosowanych w rachunkach narodowych, pozwala uzyskać odpowiedź na pytanie: „Kto bierze udział w procesie gospodarczym”

1. Klasyfikacja sektorów instytucjonalnych.
2. Klasyfikacja transakcji i innych przepływów.
3. Klasyfikacja pozycji bilansujących.
4. Klasyfikacja aktywów.

Zadanie 3.2

Wybierz 4 rodzaje podmiotów gospodarstw domowych według klasyfikacji sektora instytucjonalnego.

1. Pracownicy.
2. Służba domowa.
3. Pracodawcy.
4. Pracujący na własny rachunek.

Zadanie 3.3

Należy określić, które z instytucji powinny być zaliczane do sektora „Instytucji rządowej i samorządowej”.

1. Państwowy fundusz emerytalny.
2. Narodowy Bank Ukrainy.
3. Rząd regionalny.
4. Ukreximbank.

Zadanie 3.4

Według klasyfikacji transakcji i innych przepływów wyróżniamy transakcje z towarami i usługami.

1. Produkcja.
2. Zużycie pośrednie.
3. Export.
4. Import.
5. Konsumpcja.
6. Akumulacja.

Zadanie 3.5

Wśród zaproponowanej listy należy zidentyfikować operacje z towarami i usługami.

1. Dystrybucja i redystrybucja wartości dodanej.
2. Operacja z dóbr i usług wyprodukowanych w bieżącym okresie.
3. Transakcje dotyczące towarów i usług wyprodukowanych w poprzednich okresach.
4. Import towarów i usług.
5. Transakcje dotyczące zmian w aktywach i pasywach w różnych sektorach.

Zadanie 3.6

Wśród zaproponowanej listy należy zidentyfikować transakcje dotyczące transakcji podziału.

1. Zmiana wartości aktywów lub zobowiązań w związku z wydarzeniami politycznymi.
2. Zmiana wartości aktywów lub zobowiązań w związku z klęskami żywiołowymi (trzęsienia ziemi, powódzie, itp.).
3. Nabycie netto aktywów finansowych.
4. Redystrybucja dochodów.
5. Zmiana wartości aktywów lub zobowiązań ze względu na zmiany w poziomie cen.
6. Podatki związane z produkcją i importem.
7. Transfery kapitałowe.

Zadanie 3.7

Wśród zaproponowanej listy należy zidentyfikować pozycje bilansujące rachunków bieżących, które składają się na poziomie sektora.

1. Wartość dodana brutto.
2. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany.
3. Dochód Narodowy Brutto.
4. Saldo przychodów/dochodów pierwotnych.
5. Produkt Krajowy Brutto.
6. Dochody do dyspozycji brutto.
7. Oszczędności brutto.

Zadanie 3.8

Wśród proponowanej listy należy zidentyfikować pozycje bilansujące rachunków bieżących, które składają się na poziomie gospodarki ogółem.

1. Wartość dodana.
2. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany.
3. Dochód Narodowy Brutto.
4. Saldo przychodów/dochodów pierwotnych.
5. Produkt Krajowy Brutto.

6. Dochody do dyspozycji brutto.
7. Oszczędności brutto.

Zadanie 3.9

Wśród proponowanej listy należy zidentyfikować rzeczowe środki obrotowe.

1. Patenty.
2. Pojazdy.
3. Zapasy.
4. Produkcja w toku.
5. Metale szlachetne i kamienie.
6. Ziemia.
7. Gotowy produkt.
8. Towary do sprzedaży.

Zadanie 3.10

Wśród proponowanej listy należy zidentyfikować niefinansowe aktywa nieprodukowane.

1. Patenty.
2. Antyki i inne obiekty sztuki.
3. Produkcja w toku.
4. Maszyny i sprzęt.
5. Umowy leasingu i inne.
6. Goodwill.
7. Zasoby wodne.

Rozwiązania typowe

Problem. Określić, które z instytucji powinny być zaliczane do sektora instytucji finansowych.

1. Państwa fundusz emerytalny.
2. Privatbank.
3. Państwowy Fundusz Pracy.
4. Stowarzyszenie przedsiębiorców.
5. Zakład „Majak”.
6. Narodowy Bank Ukrainy.
7. Firma ubezpieczeniowa „Garant”.

Rozwiązanie

Instytucje finansowe, według SRN są to jednostki instytucjonalne, specjalizujące się w pośrednictwie finansowym, a mianowicie instytucje kredytowe i firmy ubezpieczeniowe. W związku z tym sektor instytucji finansowych w proponowa-

nym wykazie instytucji obejmują Privatbank, Narodowy Bank Ukrainy i firmę ubezpieczeniową „Garant”.

SŁOWNIK

Klasyfikacja – usystematyzowany podział zjawisk i przypisanie przedmiotów do określonych grup, klas, kategorii opartych na ich podobieństwach i różnicach na podstawie określonych kryteriów, a tym samym umożliwienie kodowania (szyfrowania).

Jednostka instytucjonalna – jest podmiotem gospodarczym charakteryzującym się autonomią podejmowania decyzji w odniesieniu do pełnienia przez nią jej podstawowej funkcji.

Działalność gospodarcza – połączenie działań z produktami, dochodami i instrumentami finansowymi poprzez interakcje między jednostkami instytucjonalnymi (sektorami) lub w granicach własnych jednostek.

Pozycją bilansującą – jest konstrukcja analityczna, która jest wykorzystywana do uzupełnienia rachunku dla pewnych grup operacji. Ona otrzymuje się przez odjęcie łącznej wartości pozycji występujących po jednej stronie rachunku od łącznej wartości pozycji występujących po drugiej stronie. Na przykład, wartość dodana, nadwyżka operacyjna, dochód do dyspozycji, oszczędności.

Temat 4.

Rachunek produkcji

Rachunek produkcji jest pierwszym elementem całego systemu rachunków narodowych. Na jej podstawie utworzone są kwartalne i roczne dane dotyczące produkcji towarów i usług Ukrainy. Rachunek produkcji zawiera kluczowe wskaźniki SRN 2008.

Schemat rachunku produkcji dla gospodarki jako całości

Rozchody	Przychody
4. Zużycie pośrednie 5. Produkt Krajowy Brutto ($1 + 2 - 3 - 4$) 6. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych 7. Produkt Krajowy Netto ($5 - 6$)	1. Produkcja globalna 2. Podatki związane z produkcją i importem 3. Dotacje związane z produkcją i importem

Ze strony „Przychody”:

- Produkcja globalna;
- Podatki netto związane z produkcją i importem.

Produkcja globalna (PG) jest to wartość towarów i usług wytworzonych w okresie sprawozdawczym i jest to poziom odniesienia dla obliczania produktu krajowego brutto (PKB) na etapie produkcji.

Elementy produkcji globalnej:

- produkcja towarów i usług, które dostarczane są jednostkom innym niż ich producenci, łącznie z produkcją wyrobów i usług zużytych w procesie wytwarzania określonych produktów,
- produkcja na własny rachunek wszystkich wyrobów, które pozostają u producentów i stanowią wyroby przeznaczone na spożycie i na akumulację pod warunkiem, że ich wartość jest znacząca,
- produkcja na własny użytek usług świadczonych przez właścicieli mieszkań oraz usług świadczonych przez opłacaną pomoc domową.
- FISIM – suma przychodów z prowizji, z działalności operacyjnej oraz z usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio dla banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

W ESA 2010 wyróżnione zostały trzy rodzaje produkcji globalnej:

- a) produkcja globalna rynkowa (P.11);

b) produkcja globalna na własne cele finalne (P.12);

c) produkcja globalna nierynkowa (P.13).

Przy obliczaniu PG należy wziąć pod uwagę następujące:

1. PG wyceniany według cen rynkowych.
2. Towary i usługi ujęte w produkcji brutto w okresie, w którym zostały one wykonane.
3. Wartość produkcji brutto za okres (rok, kwartał, miesiąc) to produkty o różnym stopniu gotowości:
 - gotowe wyroby – produkty, których wytwarzanie jest opisane w ramach tej operacji;
 - półprodukty przetworzone w ramach co najmniej jednej jednostki produkcyjnej i doprowadzone do pewnego stopnia gotowości;
 - w toku – produkty oczekujące na przetwarzanie w ramach jednej jednostki produkcyjnej.
4. Produkcja globalna obejmuje niektóre rodzaje wyprodukowanych, ale niezrealizowanych towarów i usług.
Należą do nich:
 - towary i usługi wytwarzane przez przedsiębiorstwa dla potrzeb wewnątrzzakładowych;
 - towary i usługi wymienione w ramach barteru;
 - produkty rolne i spożywcze, odzież, obuwie, meble, produkowane przez gospodarstwa domowe na własny użytek i dla potrzeb konsumpcji;
 - płatne usługi domowe (płace pracowników domowych);
 - FISIM – suma przychodów z prowizji, z działalności operacyjnej oraz z usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio dla banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.
5. Nie włączone w PG:
 - nieodpłatne usługi domowe;
 - czynsz dzierżawny;
 - obsługa i naprawa budynków mieszkalnych przez właścicieli.
6. Produkcja globalna w branżach, świadczących bezpłatne (nierynkowe) usługi, obejmująca aktualne koszty dostawy, sumę zużycia pośredniego, zużycia środków trwałych, wynagrodzenia pracowników i inne podatki netto od produkcji.

Poniżej znajduje się lista wyjątków i objaśnień w **ESA 2010** co do czasu rejestracji i wyceny produkcji globalnej według sekcji CPA.

Produkcja globalna produktów **rolnictwa** jest rejestrowana w sposób ciągły w całym okresie wzrostu (a nie tylko w momencie zebrania plonów lub uboju zwierząt rzeźnych).

W przypadku **budowy budynku czy innej budowli** wykonywanej w ciągu kilku okresów obrotowych produkcja globalna wytworzona w każdym z okresów jest

uznawana za sprzedaną nabywcy na koniec danego okresu, tzn. jest rejestrowana jako nakłady na środki trwałe nabywcy, a nie produkcja niezakończona w budownictwie. Produkcja globalna jest uznawana za sprzedawaną nabywcy w etapach. Jeżeli w umowie zawarte jest żądanie dokonywania płatności za poszczególne etapy, wtedy wartość produkcji globalnej może być szacowana na podstawie wartości płatności etapowych dokonywanych w każdym okresie. Jeżeli nie ma pewności co do ostatecznego nabywcy, wartość globalna części produktów wytworzonych w każdym okresie jest rejestrowana jako produkcja niezakończona.

Produkcja globalna **usług handlu detalicznego i hurtowego** mierzona jest wartością marży handlowej realizowanej na towarach zakupionych celem ich odsprzedaży.

Produkcja globalna **usług transportu** mierzona jest wartością kwot do otrzymania za transportowanie wyrobów lub osób. Transport na własne cele wewnątrz lokalnej JRD jest uważany za działalność pomocniczą i nie jest oddzielnie identyfikowany i rejestrowany.

Wartość produkcji globalnej **usług hoteli, restauracji i kawiarni** obejmuje wartość skonsumowanej żywności, napojów itp.

Usługi finansowe i ubezpieczeniowe: Produkcja globalna banku centralnego jest mierzona jako suma jego kosztów. Pośrednictwo finansowe polega na zarządzaniu ryzykiem finansowym i zarządzaniu płynnością. Instytucje prowadzące taką działalność pozyskują fundusze nie tylko poprzez przyjmowanie depozytów, ale także przez emisję weksli, obligacji i innych dłużnych papierów wartościowych. Wykorzystują te fundusze, jak również fundusze własne, w celu nabycia aktywów finansowych przez udzielanie innym kredytów i pożyczek oraz przez zakup weksli, obligacji i innych dłużnych papierów wartościowych. Pośrednictwo finansowe obejmuje usługi ubezpieczeń i funduszy emerytalno-rentowych. Działalność pomocniczych instytucji finansowych ułatwia zarządzanie ryzykiem finansowym i zarządzanie płynnością. Pomocnicze instytucje finansowe działają w imieniu innych jednostek i same nie narażają się na ryzyko, zaciągając zobowiązania finansowe lub nabywając aktywa finansowe w ramach usług pośrednictwa. Pozostałe usługi finansowe obejmują usługi monitoringu, np. monitoringu rynku akcji i obligacji, usługi w zakresie bezpieczeństwa, takie jak zabezpieczenie drogiej biżuterii lub ważnych dokumentów, oraz usługi handlowe, takie jak obrót obcymi walutami lub dłużnymi papierami wartościowymi.

Usługi związane z nieruchomościami. Produkcja globalna **usług na własne cele finalne właścicieli mieszkań** jest wyceniana według szacowanej wartości czynszu, który musiałby zapłacić najemca podobnego mieszkania uwzględniając zarówno takie czynniki jak lokalizacja, udogodnienia związane z sąsiedztwem itd., jak też wielkość i jakość samego mieszkania. Zgodnie z metodą kosztu użytkowania produkcja globalna usług mieszkaniowych jest sumą zużycia pośredniego, amortyzacji środków trwałych, pozostałych podatków pomniejszonych o dotacje

związane z produkcją oraz nadwyżki operacyjnej netto. Produkcja globalna usług związanych z nieruchomościami w odniesieniu do budynków obliczana jest na podstawie wartości należnych czynszów.

Produkcja globalna **usług leasingu operacyjnego**, takiego jak wynajem maszyn lub wyposażenia, jest obliczana jako wartość zapłaconych rat leasingowych. Leasing operacyjny różni się od leasingu finansowego: leasing finansowy oznacza finansowanie nabycia środków trwałych przez zaciągnięcie pożyczki od finansującego przez korzystającego.

Usługi administracji publicznej i obrony narodowej oraz obowiązkowe ubezpieczenia społeczne są świadczone jako usługi nierynkowe i wyceniane jak te usługi. W przypadku usług kształcenia i usług zdrowotnych dokonuje się wyraźnego rozróżnienia między producentami rynkowymi a nierynkowymi oraz między rynkową a nierynkową produkcją globalną.

Usługi kulturalne, rozrywkowe i rekreacyjne

Produkcja książek, nagrań, filmów, oprogramowania, taśm, dysków itd. jest procesem dwuetapowym i jest mierzona następująco:

1) produkcja globalna oryginałów – produktów własności intelektualnej – jest mierzona według cen zapłaconych w przypadku sprzedaży, lub przy braku sprzedaży, według cen bazowych zapłaconych za podobne oryginały, kosztów ich produkcji (z uwzględnieniem narzutu na nadwyżkę operacyjną netto) lub zdyskontowanej wartości przyszłych przychodów spodziewanych z wykorzystania ich w produkcji;

2) właściciel tych aktywów może je wykorzystać bezpośrednio do produkcji kopii w następnych okresach. Jeżeli właściciel udzielił licencji innym producentom na wykorzystanie oryginału w produkcji, produkcją globalną usług są opłaty, prowizje, tantiemy itd. uzyskane z licencji. Jednak sprzedaż oryginałów stanowi ujemne nakłady na środki trwałe.

Produkcja globalna usług gospodarstw domowych świadczonych przez zatrudnionych opłacanych pracowników jest wyceniana według kosztów związanych z zatrudnieniem tych pracowników; obejmuje także wynagrodzenie w naturze takie jak żywność lub zakwaterowanie.

Podatki związane z produkcją i importem (D.2) w ESA 2010 są obowiązkowymi jednostronnymi płatnościami, pieniężnymi lub w naturze, na rzecz sektora instytucji rządowych i samorządowych lub instytucji Unii Europejskiej, z tytułu produkcji oraz importu towarów i usług, zatrudnienia, własności lub użytkowania gruntów, budynków czy innych aktywów wykorzystywanych w procesie produkcyjnym. Obowiązek odprowadzenia tych podatków jest niezależny od osiągniętych zysków.

Podatki związane z produkcją i importem obejmują:

a) podatki od produktów (D.21):

- 1) podatki typu podatki od towarów i usług (VAT) (D.211);
 - 2) podatki i cła związane z importem (poza VAT) (D.212);
 - cła importowe (D.2121),
 - podatki związane z importem (poza VAT i cłem) (D.2122);
 - 3) podatki od produktów (poza VAT i poza podatkami związanymi z importem) (D.214);
- b) pozostałe podatki związane z produkcją (D.29).

Podatki netto związane z produkcją i importem jest to różnica pomiędzy wartością podatków związanych z produkcją i importem oraz dotacją związaną z produkcją i importem.

Wszystkie podatki SRN podzielone są na bieżące i kapitałowe.

Bieżące obciążenie podatkowe jest również podzielone na dwie grupy:

- Podatki związane z produkcją i importem;
- Podatki od dochodu i majątku.

Podatki związane z produkcją i importem – są to obowiązkowe opłaty pobierane od podmiotów gospodarczych – rezydentów, związane z produkcją i importem towarów i usług oraz korzystania z tej działalności podczas pracy, materiałów i zasobów naturalnych. Wypłacane niezależnie od dochodów.

Podatki związane z produkcją i importem dzielą się na:

- podatki od produktów i importu;
- pozostałe podatki od produkcji;

Podatki nakładane są na produkty proporcjonalnie do ilości lub wartości towarów i usług wyprodukowanych przez rezydentów: VAT, akcyza i podatki od importu i eksportu.

Pozostałe podatki od produkcji nie zależą od wielkości produkcji.

Dotacje są to subsydia wypłacane proporcjonalnie do ilości lub wartości towarów i usług wyprodukowanych, sprzedawanych lub importowanych przez rezydentów.

Ze strony „Rozchody”:

Zużycie pośrednie (ZP)

Zużycie pośrednie obejmuje wydatki na towary i usługi wykorzystywane przez jednostki instytucjonalne do celów przemysłowych (surowce, paliwa, energią, remont bieżące, usługi transportowe etc.). Zużycie pośrednie obejmuje również wydatki w celu zapewnienia odpowiednich warunków pracy i szkolenia pracowników na koszt firm, na zakup żywności i lekarstw placówek medycznych, wydatki jednostek wojskowych na uzbrojenie, żywności i mundurów, wydatki na delegacje służbowe z wyłączeniem kosztów podróży.

W wyniku rachunku produkcji otrzymujemy PKB w cenach rynkowych.

Wszystkie rachunki SRN mogą być zbudowane na poziomie sektora i gospodarki jako całości. Ogólne zasady rachunków dla poszczególnych sektorów i branż

są takie same, jak dla gospodarki jako całości. PKB jest obliczony na poziomie całej gospodarki, a w sektorze lub branży – wartość dodana brutto, zdefiniowana jako różnica pomiędzy produkcją globalną a zużyciem pośrednim.

Kierunki analizy danych rachunku produkcji

Na podstawie rachunku produkcji możliwe jest:

- ustalenie proporcji towarów i usług w produkcji brutto i PKB, co pozwala ocenić rozwój działalności gospodarczej;
- obliczenie udziału PKB w PG, co daje wyobrażenie o efektywności produkcji w poszczególnych sektorach gospodarki. Zwiększenie udziału PKB w PG oznacza bardziej wydajne wykorzystanie elementów zużycia pośredniego;
- porównanie wartości dodanej brutto i podatków, w celu ustalenia, ile podatku jest wypłacane w przeliczeniu na jednostkę produkcji;
- analiza zmiany wartości dodanej brutto przez czynniki, które określają wpływ poszczególnych czynników na dynamikę wartości dodanej brutto.

Aby przeanalizować dynamikę lub strukturę dla regionalnych porównań należy użyć wskaźniki zmian strukturalnych:

1. Współczynnik zmian strukturalnych

$$K_1 = \frac{\sum |V_{1i} - V_{0i}|}{n} .$$

2. Kwadratowy współczynnik zmian strukturalnych

$$K_2 = \sqrt{\frac{\sum |V_{1i} - V_{0i}|^2}{n}} .$$

K_1 i K_2 pozwalają porównać zmiany w strukturze populacji za kilka lat;

3. Integralny współczynnik zmian strukturalnych Gateva

$$Kg = \sqrt{\frac{\sum (V_{1i} - V_{0i})^2}{\sum V_{1i}^2 + V_{0i}^2}} ,$$

gdzie V_{1i} , V_{0i} – udział i-go części populacji, odpowiednio bieżącego i początkowego okresu,

n – liczba elementów struktury zbiorowości.

Współczynnik Gateva waha się od 1 do -1. Jeżeli współczynnik jest bliski 0 – oznacza niewielkie zmiany strukturalne, jeśli jest bliski [1] – struktura jest znacznie zmieniona.

4. Współczynnik podobieństwa struktur dwóch zbiorowości charakteryzuje się wzorem:

$$P = 1 - \frac{1}{2} \sum_1^m |d_a - d_b|,$$

gdzie:

d_a, d_b struktura elementów zbiorowości a i b, odpowiednio

m – liczba elementów w zbiorowości.

Jeśli struktury są takie same, $P = 1$. Im bardziej odmienna struktura, tym mniejsza wartość współczynnika P.

5. Wartość dodana brutto w sektorze lub branży – WDB może być przedstawiona jako iloczyn:

$$WDB = T \times V \times d \text{ WDB}.$$

$$\Sigma WDB = PKB,$$

gdzie: liczba pracowników lub koszty pracy (T), wielkość produkcji na 1 pracownika (lub koszty pracy) – wydajność pracy (V), udział WDB w PG w sektorze lub branży (dWDB).

Porównanie dwóch wartości WDB – w roku bieżącym i w okresie bazowym może być wykonywane w wartościach bezwzględnych i względnych.

Analizę przeprowadzono za pomocą metody podstawień łańcuchowych.

Przyrost systemowy w wartościach bezwzględnych będzie wyglądać następująco:

$$\Delta PKB = \Sigma WDB_1 - \Sigma WDB_0 = \Sigma T_1 V_1 dWDB_1 - \Sigma T_0 V_0 dWDB_0$$

– całkowitą zmianę w wartościach bezwzględnych.

Wpływ poszczególnych czynników jest zdefiniowany jako:

$$\Delta PKB = \Delta PKB(T) + \Delta PKB(V) + \Delta PKB(d \text{ WDB}),$$

$$\text{gdzie } \Delta PKB(T) = \Sigma T_1 V_0 dWDB_0 - \Sigma T_0 V_0 dWDB_0$$

– przyrost PKB ze względu na zmiany w kosztach pracy;

$$\Delta PKB(V) = \Sigma T_1 V_1 dWDB_0 - \Sigma T_1 V_0 dWDB_0$$

– przyrost PKB ze względu na wydajność pracy;

$$\Delta \text{PKB (d WDB)} = \sum T_1 V_1 d \text{WDB}_1 - \sum T_1 V_1 d \text{WDB}_0$$

– przyrost PKB przez udział WDB w PG w sektorze lub branży.

Indeksy systemowe w kategoriach względnych będą wyglądać następująco:

Wpływ poszczególnych czynników jest zdefiniowany jako:

$$IPKB = \frac{\sum T_1 \times V_1 \times d \text{WDB}_1}{\sum T_0 \times V_0 \times d \text{WDB}_0} = IT \times IV \times Id \text{WDB}$$

zmiana PKB ze względu na zmiany w kosztach pracy:

$$IPKB(T) = \frac{\sum T_1 \times V_0 \times d \text{WDB}_0}{\sum T_0 \times V_0 \times d \text{WDB}_0}$$

zmiana PKB w związku ze zmianą wydajności pracy:

$$IPKB(V) = \frac{\sum T_1 \times V_1 \times d \text{WDB}_0}{\sum T_1 \times V_0 \times d \text{WDB}_0}$$

zmiana PKB poprzez zmianę WDB w PG w sektorze lub branż

$$IPKB(d \text{WDB}) = \frac{\sum T_1 \times V_1 \times d \text{WDB}_1}{\sum T_1 \times V_1 \times d \text{WDB}_0}$$

Wartość dodana brutto w sektorze lub branży (WDB) może być przedstawiona jako iloczyn oraz:

$$\text{WDB} = \text{PG} \cdot d \text{PG} \cdot d \text{WDB},$$

gdzie: PG – produkcja globalna, dPG – udział PG sektora lub branży w PG gospodarce jako całość, dWdB – udział WDB w PG w sektorze lub branży:

Przyrost systemowy w wartościach bezwzględnych będzie wyglądać następująco:

$$\Delta \text{PKB} = \sum \text{WDB}_1 - \sum \text{WDB}_0 = \sum \text{PG}_1 d \text{PG}_1 d \text{WDB}_1 - \sum \text{PG}_0 d \text{PG}_0 d \text{WDB}_0$$

– całkowitą zmianę w wartościach bezwzględnych.

Wpływ poszczególnych czynników jest zdefiniowany jako:

$$\Delta \text{PKB} = \Delta \text{PKB}(\text{PG}) + \Delta \text{PKB}(d \text{PG}) + \Delta \text{PKB}(d \text{WDB})$$

- przez zmianę ilości produkcji globalnej;

$$\Delta \text{PKB}(\text{PG}) = \sum \text{PG}_1 d \text{PG}_0 d \text{WDB}_0 - \sum \text{PG}_0 d \text{PG}_0 d \text{WDB}_0$$

- przez zmianę udziału PG sektora lub branży w PG gospodarce jako całości (struktury PG);

$$\Delta \text{PKB}(d \text{PG}) = \sum \text{PG}_1 d \text{PG}_1 d \text{WDB}_0 - \sum \text{PG}_1 d \text{PG}_0 d \text{WDB}_0$$

- przez zmianę udziału WDB w PG w sektorze lub branży;

$$\Delta \text{PKB}(d \text{WDB}) = \sum \text{PG}_1 d \text{PG}_1 d \text{WDB}_1 - \sum \text{PG}_1 d \text{PG}_1 d \text{WDB}_0.$$

Indeksy systemowe w kategoriach względnych będą wyglądać następująco.

Całkowita zmiana dynamiki PKB w ujęciu względnym.

$$IPKB = \frac{\sum PG1 \times dPG1 \times dWDB1}{\sum PG0 \times dPG0 \times dWDB0} = IPG * I dPG * I dWDB$$

Wpływ poszczególnych czynników jest zdefiniowany jako:

Zmiana dynamiki PKB poprzez zmianę ilości produkcji globalnej.

$$IPKB (PG) = \frac{\sum PG1 \times dPG0 \times dWDB0}{\sum PG0 \times dPG0 \times dWDB0}$$

Zmiana dynamiki PKB poprzez zmianę udziału PG sektora lub branży w PG gospodarcze jako całości.

$$IPKB (dPG) = \frac{\sum PG1 \times dPG1 \times dWDB0}{\sum PG1 \times dPG0 \times dWDB0}$$

Zmiana dynamiki PKB poprzez zmianę udziału WDB w PG w sektorze lub branży.

$$IPKB (dWDB) = \frac{\sum PG1 \times dPG1 \times dWDB1}{\sum PG1 \times dPG1 \times dWDB0}$$

Plan ćwiczeń

1. Cel rachunku produkcji.
2. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto i netto.
3. Charakterystyka sektorowego i skonsolidowanego rachunku produkcji.
4. Możliwości analityczne rachunku produkcji.

Zadania

Zadanie 4.1

W lutym bieżącego roku firma sprzedała produkty za 14,6 mln. UAH. Dodatkowo firma otrzymała 2,3 miliona UAH jako przedpłatę za jeszcze niewyprodukowane towary. Produkowany i sprzedawany był również półprodukt na 1,3 mln. UAH i wykonywane były prace o charakterze przemysłowym na 0,6 mln. UAH (sztuczne dane).

Oblicz produkcję globalną brutto.

Zadanie 4.2

W roku 2016 przedsiębiorstwo przemysłowe wyprodukowało 16 maszyn. Spośród nich 14 maszyn zostało sprzedanych w okresie sprawozdawczym, w cenie 800 tys. UAH za jednostkę. Pozostałe maszyny zostały wysłane do magazynu wyrobów gotowych i sprzedawane w 2017 roku w cenie 950 tys. UAH za jednostkę (sztuczne dane).

Oblicz produkcję globalną brutto w 2016 roku. Oceń wartość holdigowego zysku w 2017 roku.

Zadanie 4.3

Działalność gospodarcza przedsiębiorstwa przemysłu hutniczego w regionie charakteryzuje się następującymi danymi, w cenach bieżących mln. UAH (sztuczne dane).

Wskaźniki	Ubiegły rok	Obecny rok
Gotowe produkty sprzedawane w bieżącym okresie	10800	12200
Niezapłacone produkty gotowe przekazane klientowi	2800	1700
Produkt nie przeszedł pełnego cyklu technologii przetwarzania w przedsiębiorstwie:		
- na początku okresu	1228	1890
- na koniec okresu	1160	1400
Remont sprzętu	900	1920

1. Określ produkcję globalną w ubiegłym i obecnym roku.
2. Przeanalizuj struktury produkcji globalnej w roku sprawozdawczym i ich zmiany w stosunku do roku ubiegłego.

Zadanie 4.4

Produkcja rolna w regionie w ciągu roku charakteryzuje się następującymi danymi, ceny rynkowe, mln. UAH (sztuczne dane).

Zbiór roślin	10800
Koszt hodowli młodych roślin wieloletnich	4240
Sprzedano produkty zwierzęce	13746
Koszt hodowli zwierząt (koszt i przyrostu masy ciała i potomstwa)	13500
Niezakończona produkcja w rolnictwie:	
- na początku roku	900
- pod koniec roku	1016
Niezakończona produkcja w hodowli zwierząt:	
- na początku roku	1340
- pod koniec roku	1410

Określ produkcję globalną rolnictwa. Zbadaj jego strukturę.

Zadanie 4.5

Działalność gospodarstw rolnych w regionie charakteryzuje się następującymi danymi mln. UAH (sztuczne dane).

Urodzaj, w tym:	
- zboża	500
- słonecznik	70
- burak cukrowy	84
- ziemniaki	180
- warzywa	308
- pasze	260
Koszt produkcji żywności i wykorzystania gospodarczego zwierząt, w tym:	
- bydło	760
- trzoda	282
- owce i kozy	370
- konie	80
- drób	190
- mleko	48
- jaja	30
- wełna	16
Koszt uboju produktów (mięso, skóra)	4
Koszt przetwarzania produktów gospodarstw rolnych (mąka, olej roślinny i pochodzenia zwierzęcego)	24
Dotacje dla produktów zwierzęcych	100
Subsydia na produkcję roślinną	60
VAT dla produktów	406

Określ produkcję globalną przedsiębiorstw rolnych w regionie, w tym produkcję zwierzęcą i roślinną w cenach bazowych i cenach producentów.

Zadanie 4.6

Działalność przedsiębiorstwa budowlanego za rok charakteryzuje się następującymi danymi mln. UAH. (sztuczne dane).

Zakończone i oddane do użytkowników obiektów budowlanych, w tym koszty wyposażenia	7550 1240
Wykonany remont budynków	190
Niezakończona produkcja budownictwa:	
- na początku roku	441
- pod koniec roku	492

Określ produkcję globalną przedsiębiorstwa budowlanego.

Zadanie 4.7

Działalność firm budowlanych w regionie w ciągu roku charakteryzuje się następującymi danymi, w cenach bieżących, mln UAH (sztuczne dane).

Zakończone roboty budowlane i instalacyjne	10500
Oddanie do użytku zakończonych obiektów budowlanych, w tym koszty zainstalowanego sprzętu	12500 2250
Aktualna naprawa budynków i konstrukcji	560
Rekultywacja	90
Niezakończone budownictwo: - na początku roku - pod koniec roku	100 340
Niezakończona produkcja budownictwa: - na początku roku - pod koniec roku	126 76
Remont środków trwałych, w tym koszty wyposażenia	50 25
Remont mieszkań prywatnych	480

Określ produkcję globalną i przeanalizuj jej strukturę.

Zadanie 4.8

Działalność firm budowlanych w regionie w ciągu roku charakteryzuje się następującymi danymi, w cenach bieżących, mln UAH (sztuczne dane).

Wskaźniki	rok bazowy	rok bieżący
Zakończone roboty budowlane i instalacyjne	20900	29260
Eksploracja geologiczna i operacje wiertnicze	19200	24800
Zakończone prace projektowe	8560	10200
Kapitałny remont budynków	1340	2300
Zmiana salda niedokończonej produkcji budowlanej	-290	28

1. Określ produkcję globalną brutto firm budowlanych w regionie.
2. Przeanalizuj zmiany struktury produkcji globalnej w roku bieżącym i jej zmiany w stosunku do roku bazowego.

Zadanie 4.9

Działalność firm transportowych w regionie w roku sprawozdawczym charakteryzuje się następującymi danymi, ceny rynkowe, mln UAH (sztuczne dane).

Przychody z przewozu towaru	10740
Przychody z przewozu pasażerów i bagażu	9250
Czynsze przedsiębiorstw i organizacji za wynajem magazynów, gruntów i budynków	570
Opłaty za świadczenie usług w pociągach pasażerskich	150
Przychody z operacji załadunku i rozładunku	226
Przychody z działalności transportowej-spedycyjnej	290
Dochód z ubezpieczenia na życie i majątku podczas transportu	570
Podatki od produktów	80
Dotacje od produktów	45
Koszty paliwa, smary	6250
Koszt energii elektrycznej	10806
Płatność za usługi firm ubezpieczeniowych	660
Koszty reklamy	75
Koszt usług marketingowych	85
Koszty podróży, w tym:	25
- płatność z podróży i zakwaterowania w hotelu	11
Amortyzacja	1700

Określ:

1. Produkcję globalną brutto w cenach bazowych i cenach producentów.
2. Zużycie pośrednie i jego struktury.
3. Wartość dodaną brutto.
4. Wartość dodaną netto.

Zadanie 4.10

Spółka handlowa nabyła towar w roku bieżącym (8000 jednostek) w cenie 5000 UAN za sztukę. W roku bieżącym sprzedano 4000 sztuk po 5800 UAN za sztukę. Pozostałe zostały wysłane do sklepów i będą sprzedawane w przyszłym roku w cenie 6200 UAN za sztukę (sztuczne dane).

Określ produkcję globalną i wartość holdigowego zysku spółki handlowej.

Zadanie 4.11

Działalność banków komercyjnych w regionie w ciągu roku charakteryzuje się następującymi danymi, mln UAH (sztuczne dane).

Odsetki uzyskane przez banki na kredyty	1000
Odsetki uzyskane przez banki na inne inwestycje	240
Odsetki zapłacone przez banki za depozyty	720
Odsetki zapłacone od innych zobowiązań	166
Dochody uzyskane z kapitału własnego banków inwestycyjnych	296
Usługi konsultingowe dla klientów banków	28
Prowizja od transakcji bankowych	10
Przychody ze sprzedaży nadwyżki stopy sprzedaży i zakupu waluty	270

Oblicz:

1. FISIM – sumę przychodów z prowizji, z działalności operacyjnej oraz z usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio dla banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.
2. Produkcję globalną brutto banków komercyjnych.

Zadanie 4.12

Działalność banków komercyjnych w regionie, w cenach rynkowych charakteryzuje się następującymi danymi, mln UAN (sztuczne dane).

Odsetki otrzymane przez banki od udzielonych pożyczek	
- rok poprzedni	148
- rok bieżący	326
Odsetki otrzymane przez banki z innych inwestycji:	
- rok poprzedni	30
- rok bieżący	58
Odsetki zapłacone przez banki za depozyty:	
- rok poprzedni	194
- rok bieżący	296
Odsetki zapłacone od innych zobowiązań:	
- rok poprzedni	34
- rok bieżący	62
Dochody uzyskane z inwestycji kapitału banków	128
Usługi konsultingowe nadanie dla klientów banków	36
Prowizja od transakcji bankowych	78
Przychody ze sprzedaży nadwyżki stopy sprzedaży i zakupu waluty	142

Oblicz:

1. FISIM – sumę przychodów z prowizji, z działalności operacyjnej oraz z usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio dla banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.
2. Produkcję globalną brutto banków komercyjnych.

Zadanie 4.13

Działalność banków komercyjnych w regionie charakteryzuje się następującymi danymi, w cenach rynkowych, mln. UAN (sztuczne dane).

Odsetki otrzymane przez banki do udzielania pożyczek i kredytów, w tym kwoty odsetek od udzielania pożyczek międzybankowych	1370 156
Odsetki zapłacone przez banki za przyciągnięcie wolnych środków finansowych	876
Środki otrzymane na przechowywanie przedmiotów wartościowych	90
Koszt usług bankowych za prowadzenie rachunków i utrzymanie umów kredytowych	212

Określ produkcję globalną brutto banków komercyjnych i jej strukturę.

Zadanie 4.14

Działalność firm ubezpieczeniowych w regionie charakteryzuje się następującymi danymi, mln UAN (sztuczne dane).

Kwoty zapłacone przez klientów przy zawieraniu umów ubezpieczenia	640
Składki ubezpieczeniowe wypłacane klientom w przypadku zdarzeń losowych	448
Kwoty kierowane przez firmy ubezpieczeniowe do zwiększenia funduszy rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	70
Dochody z inwestycji w postaci ubezpieczeniowych składek finansowych	42
Dochód z kapitału inwestycyjnego	108
Dochód z oceny uszkodzenia mienia	32

Określ:

1. FISIM – sumę przychodów z prowizji, z działalności operacyjnej oraz z usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio dla banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.
2. Produkcję globalną brutto firm ubezpieczeniowych.

Zadanie 4.15

Działalność firm ubezpieczeniowych w regionie charakteryzuje się następującymi danymi, mln UAN (sztuczne dane).

Składki ubezpieczeniowe płacone do firm ubezpieczeniowych dla wszystkich rodzajów ubezpieczeń	580
Rekompensata ubezpieczenia pokrywana przez firmy ubezpieczeniowe na wszystkich rodzajach ubezpieczeń	482
Zysk netto z inwestycji rezerw technicznych ubezpieczeniowych	142
Zmiana stanu technicznych rezerw ubezpieczeniowych	68

Określ produkcję globalną usług ubezpieczeniowych i jej strukturę.

Zadanie 4.16

Działalność sektora „Instytucji rządowych i samorządowych” kraju w roku charakteryzuje się następującymi danymi, mln UAN (sztuczne dane).

Zakupione towary i usługi dla celów zużycia pośredniego	76200
Wynagrodzenia pracowników	180261

Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	24088
Podatki od produktów netto	220
Przychody ze sprzedaży usług	18400
Środki pochodzące z częściowego zwrotu towarów i usług przez konsumentów	8100

Oblicz produkcję globalną brutto sektora „Instytucji rządowych i samorządowych”.

Zadanie 4.17

Aktywność ekonomiczna przedsiębiorstw w regionie w roku charakteryzuje się następującymi danymi, mln. UAN (sztuczne dane).

Zbuduj rachunek produkcji w rzeczywistych i porównywalnych cenach.

Grupy jednostek instytucjonalnych	Produkcja	Zużycie pośrednie	Deflator	
			produkcja	zużycie pośrednie
Przedsiębiorstwa niefinansowe	5000	4000	1,4	1,6
Instytucje finansowe	5600	2000	1,3	1,4
Przedsiębiorstwa publiczne	3000	1600	1,1	1,2

Łączna kwota podatków od produktów – 320 mln. UAN. Deflator podatków -1.15.

Zadanie 4.18

Zgodnie z tabelą, należy określić obciążenie podatkowe (pozostałe podatki od produkcji w przeliczeniu na jednostkę produkcji) różnych rodzajów działalności gospodarczej (sztuczne dane). Porównaj obliczone wskaźniki pomiędzy różnymi rodzajami działalności gospodarczej.

W cenach bieżących, mln. UAN

Rodzaje działalności gospodarczej	Produkcja		inne podatki związane z produkcją	
	2015	2016	2015	2016
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	260081	268373	907	1337
Górnictwo i wydobywanie	154932	147856	1336	1705
Przetwórstwo przemysłowe	977456	982102	6079	6572

Rodzaje działalności gospodarczej	Produkcja		inne podatki związany z produkcją	
	2015	2016	2015	2016
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	135032	144639	1395	1528
Budownictwo	124855	132187	632	1357
Handel, naprawa pojazdów samochodowych, artykułów gospodarstwa domowego i użytku osobistego	362117	376417	3133	4099
Transport i gospodarka magazynowa	258843	263036	2865	3340
Edukacja	90914	106481	106	113
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	70300	24475	331	363
Pozostała działalność gospodarcza	460753	509215	3157	5417
Podatki od produktów	184195	200912	184195	200912

Zadanie 4.19

Mamy następujące dane o Ukrainie i Polsce za 2014 rok:

Wskaźniki	Ukraina w cenach bieżących, mln. UAN ¹	Polska w cenach bieżących, mln. zł
P1 Produkcja globalna (w cenach bazowych)	3354027	3436932
D.21. — D.31 Podatki netto od produktów	204196	193904
P2 Zużycie pośrednie	1971308	1911690

¹ Z wyłączeniem czasowo okupowanego terytorium Autonomicznej Republiki Krymu, miasta Sewastopol i części strefy operacji antyterrorystycznej.

Źródło: www.ukrsat.gov.ua, www.stat.gov.pl

Oblicz PKB dla każdego kraju.

Oszacuj efektywność zużycia pośredniego w każdym kraju, wykorzystując względną wielkość koordynacji.

Oszacuj obciążenie podatkowe PKB dla każdego kraju.

Porównaj obliczone wskaźniki między krajami i wyciągnij wnioski.

Zadanie 4.20

Mamy następujące dane o Ukrainie i Polsce za 2014 rok:

Sekcja klasyfikacji działalności gospodarczej	Produkcja globalna		Wartość dodana brutto		Koszty związane z zatrudnieniem	
	Ukraina	Polska	Ukraina	Polska	Ukraina	Polska
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	381	123	161	45	31	11
Przemysł	1303	1291	325	385	196	171
Budownictwo	163	322	37	120	21	41
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, oraz motocykli	443	439	234	272	103	81
Transport i gospodarka magazynowa	217	235	101	95	62	37
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	117	112	79	86	73	76
Edukacja	106	96	76	74	69	63
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	72	118	46	68	39	38
Pozostałe rodzaje działalności gospodarczej	552	701	324	380	141	128
Ogółem	3354	3437	1383	1525	735	646

Źródło: www.ukrsat.gov.ua, www.stat.gov.pl

Oblicz współczynnik podobieństwa struktur działalności gospodarczej między krajami i wyciągnij wnioski.

Zadanie 4.21

Mamy następujące dane o Ukrainie i Polsce za dwa lata:

Sekcja klasyfikacji działalności gospodarczej	Produkcja globalna				Wartość dodana brutto				Koszty związane z zatrudnieniem pracowników			
	Ukraina		Polska		Ukraina		Polska		Ukraina		Polska	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	307	381	124	123	129	161	47	45	30	31	11	11
Przemysł	1193	1303	1272	1291	295	325	365	385	196	196	162	171
Budownictwo	167	163	315	322	37	37	109	120	22	21	41	41
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	391	443	447	439	212	234	283	272	100	103	76	81
Transport i gospodarka magazynowa	220	217	221	235	104	101	88	95	65	62	34	37
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	91	117	110	112	68	79	85	86	63	73	75	76

Sekcja klasyfikacji działalności gospodarczej	Produkcja globalna				Wartość dodana brutto				Koszty związane z zatrudnieniem pracowników			
	Ukraina		Polska		Ukraina		Polska		Ukraina		Polska	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Edukacja	108	106	95	96	80	76	72	74	71	69	61	63
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	73	72	112	118	48	46	65	68	41	39	36	38
Pozostałe rodzaje działalności gospodarczej	529	552	765	701	310	324	357	380	143	141	123	128
Ogółem	3079	3354	3351	3437	1283	1383	1471	1525	731	735	619	646

Źródło: www.ukrsat.gov.ua, www.stat.gov.pl

1. Zgodnie z tabelą należy ustalić dla każdego kraju:

- wskaźniki wydajności pracy i udziału wartości dodanej brutto w wielkości produkcji globalnej,
- wpływ każdego z czynników wartości dodanej brutto (ze względu na zmiany kosztów pracy, wydajności pracy i udziału wartości dodanej brutto w wielkości produkcji globalnej).

2. Porównaj obliczone wskaźniki między krajami i wyciągnij wnioski.

Zadanie 4.22

Aktywność ekonomiczna przedsiębiorstw w regionie za rok charakteryzuje się następującymi danymi, mln. UAN(sztuczne dane).

Zbuduj rachunek produkcji w rzeczywistych i porównywalnych cenach.

Grupy jednostek instytucjonalnych	Produkcja	Zużycie pośrednie	Deflator	
			produkcja	zużycie pośrednie
Przedsiębiorstwa niefinansowe	5000	4000	1,4	1,6
Instytucje finansowe	5600	2000	1,3	1,4
Przedsiębiorstwa publiczne	3000	1600	1,1	1,2

Łączna kwota podatków od produktów – 320 mln. UAN. Deflator podatków -1.15.

Rozwiązania typowe

Zadanie 1

Działalność fabryki wyrobów cukierniczych za rok charakteryzuje się następującymi danymi, w cenach bieżących, mln. UAN (sztuczne dane).

Sprzedaż wyrobów gotowych i półproduktów wykonanych w roku sprawozdawczym – 680

Wykonywane usługi o charakterze przemysłowym – 124

Dostarczony towar między warsztatami spółki – 220

Wynagrodzenia pracowników – 4

Niezakończona produkcja:

- na początku roku – 54

- pod koniec roku – 44

Zapasy wyrobów gotowych:

- na początku roku – 104

- pod koniec roku – 120

Oblicz produkcję globalną brutto za rok.

Rozwiązanie

Produkcja globalna brutto = $680 + 124 + 220 + 4 + (44 - 54) + (120 - 104)$
= 1034 mln. UAN.

Zadanie 2

Zakład przemysłowy wyprodukował 30 tys. generatorów w ciągu roku. Spośród nich 14 tys. zostało sprzedanych w okresie sprawozdawczym, w cenie 4 tys. UAN za jednostkę. Reszta została wysłana do magazynu wyrobów gotowych i będzie sprzedawana w przyszłym roku w cenie 6 tys. UAN za jednostkę (sztuczne dane).

Oblicz produkcję globalną brutto w roku sprawozdawczym. Określ wartość holdigowego zysku.

Rozwiązanie

Produkcja globalna brutto = $30 \text{ tys.} \times 4 \text{ tys.} = 120 \text{ mln. UAN.}$

Wartość holdigowego zysku = $16 \text{ tys.} \times 6 \text{ tys.} - 16 \text{ tys.} \times 4 \text{ tys.} = 32 \text{ mln. UAN.}$

Zadanie 3

Aktywność ekonomiczna Ukrainy charakteryzuje się następującymi danymi za 2012 rok (w cenach bieżących, mln. UAN):

Produkcja globalna (w cenach bazowych) – 3 150 653

Zużycie pośrednie – 1 888 496

Podatki netto od produktów – 196 939

Zużycie (amortyzacja) środków trwałych – 186 295

1. Oblicz produkt krajowy brutto (w cenach rynkowych).
2. Oblicz produkt krajowy netto.
3. Zbuduj rachunek produkcji.

Rozwiązanie

1. Wartość produktu krajowego brutto (w cenach rynkowych) jest równa:
 $B.lg = P.1 + D.21. - D.31 - P.2 = 3150653 + 196939 - 1888496 = 1459096$ mln. UAN.
2. Produkt krajowy netto jest równy:
 $B.ln = 1459096 - 186295 = 1272801$ mln. UAN.
3. Rachunek produkcji przedstawia się następująco:

Rozchody		Przychody	
P.2 Zużycie pośrednie	1888496	P.1 Produkcja globalna (w cenach bazowych)	3150653
B.lg Wartość produktu krajowego brutto (w cenach rynkowych)	1459096	D.21. — D.31 Podatki netto od produktów	196939
K.1 Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-186295		
B.ln Produkt krajowy netto	1272801		

Zadanie 4

Mamy następujące dane o Ukrainie za dwa lata (sztuczne dane):

Indeksy	rok bazowy	bieżący rok
Produkcja globalna w cenach bieżących mln.UAN	216719	236304
Deflator produkcji globalnej w stosunku do poprzedniego roku, %	118,4	112,5

Określ:

- 1 Produkcję globalną w roku bieżącym w cenach porównywalnych z poprzedniego roku;
- 2) Indeks wielkości fizycznej produkcji globalnej.

Rozwiązanie

Produkcja globalna w roku bieżącym w cenach porównywalnych z poprzedniego roku =

$$= \frac{236304}{1,125} = 210048 \text{ mln.UAN}$$

- 2) Indeks wielkości fizycznej produkcji globalnej

$$= \frac{210048}{216719} = 0,97$$

Słownik

Rachunek produkcji – opisuje koszty i wyniki działalności gospodarczej jednostek instytucjonalnych, sektora lub gospodarki jako całości na etapie produkcji towarów i usług.

Produkcja globalna jest to wartość towarów i usług wytworzonych w okresie sprawozdawczym i jest to poziom odniesienia dla obliczania produktu krajowego brutto na etapie produkcji.

Zużycie pośrednie obejmuje wydatki na towary i usługi wykorzystywane przez jednostki instytucjonalne do celów przemysłowych (surowce, paliwa, energia, bieżące remonty, usługi transportowe, usługi instytucje finansowe, etc.).

Podatki związane z produkcją i importem są obowiązkowymi jednostronnymi płatnościami, pieniężnymi lub w naturze, na rzecz sektora instytucji rządowych i samorządowych, z tytułu produkcji oraz importu towarów i usług, zatrudnienia, własności lub użytkowania gruntów, budynków czy innych aktywów wykorzystywanych w procesie produkcyjnym. Obowiązek odprowadzenia tych podatków jest niezależny od osiągniętych dochodów.

Podatki od produktów – są to podatki do zapłacenia od jednostki określonego wyrobu lub określonej usługi, wyprodukowanych lub będących przedmiotem transakcji. Podatek może być konkretną kwotą pieniędzy przypadającą na jednostkę wyrobu lub usługi lub może być obliczony jako określony procent ceny jednostkowej albo wartości wyrobów i usług wyprodukowanych lub będących przedmiotem transakcji.

Pozostałe podatki związane z produkcją obejmują wszystkie podatki ponoszone przez przedsiębiorstwa, wynikające z prowadzonej przez nie produkcji, niezależnie od ilości lub wartości wytworzonych lub sprzedanych wyrobów i usług. Pozostałe podatki związane z produkcją mogą być do zapłacenia od gruntu, środków trwałych lub pracy zaangażowanej w procesie produkcyjnym lub od określonej działalności lub transakcji.

FISIM – suma przychodów z prowizji, z działalności operacyjnej oraz z usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio dla banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

Temat 5.

Rachunek tworzenia dochodów

SRN uwzględnia zarówno operacje produkcyjne, dystrybucyjne i redystrybucyjne. Transakcje dystrybucji i redystrybucji są ujmowane w rachunkach tworzenia dochodów, podziału pierwotnego i wtórnego dochodów.

Rachunek tworzenia dochodów odzwierciedla operacje dystrybucji dochodu związanego z produkcją. Jest częścią rachunków podziału pierwotnego dochodów.

Dochód uzyskiwany przez jednostki instytucjonalne bezpośrednio w wyniku działalności produkcyjnej nazywa się dochodem pierwotnym. Jest on wypłacany z wartości dodanej, która jest tworzona w procesie produkcji.

W części «Przychody» rachunku jest rejestrowana wartość dodana brutto (ale na poziomie gospodarki jako całości – produkt krajowy brutto), który zostaje przeniesiona z rachunku produkcji.

Schemat rachunku tworzenia dochodów

Rozchody	Przychody
2. Koszty związane z zatrudnieniem	1.PKB (WDB)
3. Podatki związane z produkcją i importem 4. Dotacje związane z produkcją i importem 5. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	
Razem (2 + 3 – 4 + 5)	Razem
6. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych 7. Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany (5 – 6)	

W części «Rozchody» podane są:

- a) koszty związane z zatrudnieniem w procesie produkcji;
- b) podatki od produkcji i importu pomniejszone o dotacje w wyniku udziału w produkcji. Podatki od produkcji i importu nie zawierają żadnych podatków od dochodów wypłacanych odbiorcom dochodu z produkcji.

Pozycją bilansującą rachunku tworzenia dochodów jest nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany, którą przedstawiono również po stronie «Rozchody». Nadwyżka operacyjna jest częścią wartości dodanej, która pozostaje producen-

tów po odliczeniu wydatków związanych z wynagrodzeniami pracowników i podatków związanych z produkcją i importem. Ten wskaźnik określa zysk (lub stratę) z produkcji do rozliczania dochodu z własności. W przypadku gospodarstw domowych, w których członkowie gospodarstwa domowego mają nieopłacone koszty pracy, charakteryzują mieszane składniki wartości dodanej (dochody i koszty pracy). Dlatego pozycja bilansująca rachunku zawiera wynagrodzenie za pracę, które nie może być oddzielona od dochodu właściciela lub przedsiębiorcy. W tym przypadku, pozycją bilansującą określa się jako dochód mieszany.

Analiza danych rachunku tworzenia dochodów

Wskaźniki rachunku tworzenia dochodów pozwalają:

- analizować poziom wynagrodzeń według branż i sektorów gospodarki na podstawie dodatkowych danych dotyczących odpowiedniej liczby pracowników;
- uzyskać ocenę porównawczą wagi wynagrodzenia w wartości dodanej według branż i sektorów gospodarki;
- porównywać tempo wzrostu płac i WDB, co jest również charakterystyczne dla wydajności pracy;
- porównywać tempo wzrostu wydajności pracy i poziom wynagrodzeń na 1 pracownika na podstawie dodatkowych danych dotyczących odpowiedniej liczby pracowników(zatrudniony);
- analizować za pomocą współczynnika koordynacji stosunek między zyskiem brutto (mieszanym dochodem) a wypłatą pracy różnych sektorów (branż) gospodarki, co umożliwia identyfikację sektorów (branż), w których poziom „eksploatacja pracowników” jest wyższy.

Plan ćwiczeń

1. Cel rachunku tworzenia dochodów.
2. Charakterystyka wskaźnika „Podatki i subsydia do produkcji i importu”.
3. Charakterystyka wskaźnika „Koszty związane z zatrudnieniem”.
4. Charakterystyka wskaźnika „Nadwyżka operacyjna brutto, dochód mieszany”.
5. Różnice w budowie rachunków tworzenia dochodów skonsolidowanych i sektorowych.

Zadania

Zadanie 5.1

Mamy następujące dane o Ukrainie i Polsce za 2014 rok w cenach bieżących, mln. waluty danego kraju:

Indeksy	Ukraina	Polska
Wartość produktu krajowego brutto (w cenach rynkowych)	1586915	1719146
Podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje	204191	195240
Koszty związane z zatrudnieniem	734943	646455

Źródło: www.ukrsat.gov.ua, www.stat.gov.pl

- Zgodnie z tabelą dla każdego kraju:
 - Zbuduj rachunek tworzenia dochodów.
 - Oblicz jego pozycję bilansującą – nadwyżka operacyjną brutto/dochód mieszany.
 - Oblicz strukturę PKB na etapie generowania dochodu.
 - Określ poziom „eksploatacji” zatrudnionych pracowników.
- Porównaj obliczone wskaźniki między krajami i wyciągnij wnioski.

Zadanie 5.2

Mamy informacje dotyczące składu PKB Ukrainy (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Wskaźniki	2015	2016
Koszty związane z zatrudnieniem	777646	873829
Podatki od produkcji i importu	333952	386508
Dotacje na produkcję i import	-18041	-17164
Nadwyżka operacyjna brutto, dochód mieszany	894987	1142194

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

- Określ oddzielnie dla każdego roku:
 - podatki od produkcji i importu netto;
 - PKB.
- Zbuduj rachunek tworzenia dochodów.
- Oblicz i przeanalizuj wskaźniki zmiany struktury PKB.

Zadanie 5.3

Mamy dane dotyczące składu PKB Ukrainy według sektorów gospodarki na dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Wskaźniki	2015	2016
<i>Przedsiębiorstwa niefinansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	513076	563971
Pozostałe podatki związane z produkcją	24000	11107
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-14584	-11517
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-176346	-229006
Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany	291813	425755
<i>Instytucje finansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	26798	30577
Pozostałe podatki związane z produkcją	1711	1983
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-4601	-6136
Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany	32734	24704
<i>Instytucje rządowe i samorządowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	209066	246896
Pozostałe podatki związane z produkcją	290	173
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-28969	-34558
Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany	0	0
<i>Gospodarstwa domowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	22032	24400
Pozostałe podatki związane z produkcją	5265	5285
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-270	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-35959	-27976
Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany	323506	378213
<i>Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	6674	7985
Pozostałe podatki związane z produkcją	342	174
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-1059	-1574
Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany	0	0

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz dla każdego roku dla każdego z sektorów:

- wartość dodaną brutto,
- nadwyżkę operacyjną brutto, dochód mieszany,
- integralny czynnik zmian strukturalnych.

2. Oblicz i przeanalizuj strukturę WDB dla każdego sektora. W jakich sektorach znajdują się najbardziej intensywne zmiany strukturalne?

Zadanie 5.4

Mamy informację o składzie PKB Ukrainy według sektorów gospodarki na dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Wskaźniki	2015	2016
<i>Przedsiębiorstwa niefinansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	513076	563971
Pozostałe podatki związane z produkcją	24000	11107
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-14584	-11517
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-176346	-229006
Wartość dodana brutto	990651	1218322
<i>Institucje finansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	26798	30577
Pozostałe podatki związane z produkcją	1711	1983
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-4601	-6136
Wartość dodana brutto	65844	63400
<i>Institucje rządowe i samorządowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	209066	246896
Pozostałe podatki związane z produkcją	290	173
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-28969	-34558
Wartość dodana brutto	238325	281627
<i>Gospodarstwa domowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	22032	24400
Pozostałe podatki związane z produkcją	5265	5285
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-270	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-35959	-27976
Wartość dodana brutto	386492	450146
<i>Institucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	6674	7985
Pozostałe podatki związane z produkcją	342	174
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-1059	-1574
Wartość dodana brutto	8075	9733

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz dla każdego roku i sektora:

- nadwyżkę operacyjną brutto, dochód mieszany,
- nadwyżkę operacyjną netto, dochód mieszany,
- integralny czynnik zmian strukturalnych.

2. Oblicz i przeanalizuj strukturę WDB dla każdego sektora. W jakich sektorach znajdują się najbardziej intensywne zmiany strukturalne?

Zadanie 5.5

Mamy dane dotyczące składu PKB Ukrainy według sektorów gospodarki na dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Wskaźniki	2015	2016
<i>Przedsiębiorstwa niefinansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	513076	563971
Pozostałe podatki związane z produkcją	24000	11107
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-14584	-11517
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-176346	-229006
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	468159	654761
<i>Instytucje finansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	26798	30577
Pozostałe podatki związane z produkcją	1711	1983
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-4601	-6136
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	37335	30840
<i>Instytucje rządowe i samorządowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	209066	246896
Pozostałe podatki związane z produkcją	290	173
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-28969	-34558
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	28969	34558
<i>Gospodarstwa domowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	22032	24400
Pozostałe podatki związane z produkcją	5265	5285
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-270	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-35959	-27976
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	359465	420461
<i>Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	6674	7985
Pozostałe podatki związane z produkcją	342	174
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-1059	-1574
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	1059	1574

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz dla każdego roku i sektora:

- wartość dodaną brutto,
- nadwyżkę operacyjną netto, dochód mieszany,
- integralny czynnik zmian strukturalnych.

2. Oblicz i przeanalizuj strukturę WDB dla każdego sektora. W jakich sektorach znajdują się najbardziej intensywne zmiany strukturalne? Jaki wpływ mają te zmiany na gospodarkę Ukrainy?

Zadanie 5.6

Mamy informację o składzie PKB Ukrainy według sektorów gospodarki na dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Wskaźniki	2015	2016
<i>Przedsiębiorstwa niefinansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	513076	563971
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	468159	654761
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-176346	-229006
Wartość dodana brutto	990651	1218322
<i>Institucje finansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	26798	30577
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	37335	30840
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-4601	-6136
Wartość dodana brutto	65844	63400
<i>Institucje rządowe i samorządowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	209066	246896
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	28969	34558
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-28969	-34558
Wartość dodana brutto	238325	281627
<i>Gospodarstwa domowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	22032	24400
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	359465	420461
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-35959	-27976
Wartość dodana brutto	386492	450146
<i>Institucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	6674	7985
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	1059	1574
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-1059	-1574
Wartość dodana brutto	8075	9733

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz dla każdego roku i sektora wartość innych podatków netto związanych z produkcją.
2. Zbuduj rachunek tworzenia dochodów za każdy rok dla każdego z sektorów.
3. Oblicz i przeanalizuj strukturę WDB dla każdego sektora. W jakich sektorach znajdują się najbardziej intensywne zmiany strukturalne? Jaki wpływ mają te zmiany na gospodarkę Ukrainy?

Zadanie 5.7

Mamy dane dotyczące składu PKB Ukrainy według branż gospodarki za dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Rok	Koszty związane z zatrudnieniem	Pozostałe podatki związane z produkcją	Pozostałe dotacje związane z produkcją	Nadwyżka operacyjna brutto, dochód mieszany
<i>Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo</i>				
2015	35131	3176	-1787	203286
2016	40834	1988	-1676	238555
<i>Górnictwo i wydobywanie</i>				
2015	34219	1264	-1649	61307
2016	39644	592	-2019	93433
<i>Przetwórstwo przemysłowe</i>				
2015	132968	6865	-302	97161
2016	137331	3738	-304	150706
<i>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę</i>				
2015	32641	1398	-5047	24393
2016	36899	603	-976	37283
<i>Handel, naprawa pojazdów samochodowych, artykułów gospodarstwa domowego i użytku osobistego</i>				
2015	101419	3969	–	168601
2016	115838	3114	–	199123
<i>Transport i komunikacja</i>				
2015	73271	2773	-1484	60418
2016	81551	1850	-2134	75478
<i>Edukacja</i>				
2015	74753	130	–	7895
2016	78640	84	–	10272
<i>Opieka zdrowotna i pomoc społeczna</i>				
2015	43041	499	-160	8100
2016	49065	132	-163	9824
<i>Inne rodzaje działalności gospodarczej</i>				
2015	230143	9875	-4378	246570
2016	271608	6026	-4179	303011

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz dla każdego roku wartość dodaną brutto dla poszczególnych branż działalności gospodarczej.

2. Oblicz i przeanalizuj strukturę WDB dla każdej z branż działalności gospodarczej. W jakiej z branż działalności gospodarczej zaobserwowano najardziej intensywne zmiany strukturalne?

3. Zbuduj rachunek tworzenia dochodów za każdy rok w gospodarce jako całości.

Rozwiązania typowe

Zadanie 1

Mamy informację o składzie PKB Ukrainy za 2012 rok (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Produkt krajowy brutto (w cenach rynkowych)	1 459 096
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	186 295
Koszty związane z zatrudnieniem	736 495
Podatki związane z produkcją i importem	226 743
Dotacje związane z produkcją i importem	40,603

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

- 1 Zbuduj rachunek tworzenia dochodów.
- 2 Oblicz nadwyżkę operacyjną brutto/dochód mieszany.
- 3 Oblicz nadwyżkę operacyjną netto/dochód mieszany.
- 4 Określ poziom „Eksplotacji” pracowników.

Rozwiązanie

1. Rachunek tworzenia dochodów

Rozchody		Przychody	
D.1. Koszty związane z zatrudnieniem	736495	B.lg Produkt krajowy brutto (w cenach rynkowych)	1459096
D.2. Podatki związane z produkcją i importem	226743		
D.3. Dotacje związane z produkcją i importem	- 40603		
B.2g,B.3g. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	536461		
Razem	1459096	Razem	1459096
K.1 Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-186295		
B.2n,B.3n. Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany	350166		

2. Wartość nadwyżki operacyjnej/dochodu mieszanego brutto wynosi:

$$B.2g, B.3g. = B.lg - D.1 - D.2 - (- D.3) = 1459096 - 736 495 - 226743 - (- 40603) = 536461 \text{ mln. UAH.}$$

3. Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany

$$B.2n, B.3n. = B.2g, B.3g. - K.1 = 536.461 - 186.295 = 350166 \text{ mln. UAH.}$$

4. Poziom „Eksplotacji” robotników: $536461/736495 * 100 = 72,8\%$.

Zadanie 2

Mamy dane dotyczące struktury produktu regionalnego brutto w rejonie kijowskim na Ukrainie (sztuczne dane) według rodzaju dochodów pierwotnych (w rzeczywistych cenach bieżących, mln.UAN).

Wskaźniki	Rok	
	bazowy	bieżący
Produkty regionalne brutto	59154	69663
Koszty związane z zatrudnieniem	30122	36255
Podatki związane z produkcją i importem netto	7502	9004
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-6767	- 8340

1. Oblicz nadwyżkę operacyjną brutto/dochód mieszany, nadwyżkę operacyjną netto/dochód mieszany.
2. Oblicz i przeanalizuj strukturę produktu regionalnego brutto.

Rozwiązanie

1. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany.
Rok bieżący = 69663- 36255- 9004 = 24404 mln.UAN.
Rok bazowy = 59154 – 30122 – 7502 = 21530 mln.UAN.
Nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany:
Rok bieżący = 24404 – 8340 = 16064 mln.UAN.
Rok bazowy = 21530 – 6767 = 14763 mln.UAN.
2. Ocena zmian strukturalnych może być podawana za pomocą integralnego współczynnika zmian strukturalnych, obliczona według wzoru:

$$\hat{E}_d = \sqrt{\frac{\sum (d_{i1} - d_{i0})^2}{\sum d_{i0}^2 + \sum d_{i1}^2}}$$

$$= 2,94 / (4102,4 + 4077,1) = \sqrt{2,94 / 8179,5} = 0.019,$$

gdzie d_{i1} - d_{i0} - udział każdego rodzaju dochodów pierwotnych odpowiednio w roku bieżącym i roku bazowym.

Obliczanie integralnego czynnika zmian strukturalnych.

Wskaźniki	d_1	d_0	$d_1 - d_0$	$(d_1 - d_0)^2$	d_1^2	d_0^2
Koszty związane z zatrudnieniem	52,0	50,9	1,1	1,21	2704	2590,8
Podatki związane z produkcją i importem netto	12,9	12,7	0,2	0,04	166,4	161,3
Nadwyżka operacyjna brutto/ dochód mieszany	35,1	36,4	-1,3	1,69	1232	1325
Razem	100,0	100,0	X	2,94	4102,4	4077,1

Integralny czynnik zmian strukturalnych pokazuje, że w okresie bieżącym w porównaniu do roku bazowego wystąpiły niewielkie zmiany w strukturze produktu regionalnego brutto.

Słownik

Rachunek tworzenia dochodów rejestruje przychody z bezpośredniego udziału w procesie produkcji wypłacane przez producentów-rezydentów innym uczestnikom procesu produkcyjnego od wartości dodanej brutto.

Koszty związane z zatrudnieniem obejmują wszystkie rodzaje nagród pieniężnych i rzeczowych za pracę niezależnie od źródeł ich finansowania, a także kwoty pieniężne naliczone pracownikom za niezrealizowany czas. Na koszty związane z zatrudnieniem składają się: wynagrodzenia, składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców.

Podatki związane z produkcją i importem są obowiązkowymi jednostronnymi płatnościami, pieniężnymi lub w naturze, na rzecz sektora instytucji rządowych i samorządowych, z tytułu produkcji oraz importu towarów i usług, zatrudnienia, własności lub użytkowania gruntów, budynków czy innych aktywów wykorzystywanych w procesie produkcyjnym. Obowiązek odprowadzenia tych podatków jest niezależny od osiągniętych zysków.

Nadwyżka operacyjna jest częścią wartości dodanej, która pozostaje u producentów po odliczeniu wydatków związanych z wynagrodzeniem pracowników i podatków związanych z produkcją i importem.

Temat 6.

Rachunki podziału pierwotnego i wtórnego dochodów

W SRN transakcje redystrybucyjne pokazane są w rachunkach podziału pierwotnego i wtórnego dochodów.

Rachunek podziału pierwotnego dochodów

Cel rachunku – wyobrażenie w jaki sposób pierwotne dochody generowane w produkcji towarów i usług są rozdzielane między jednostki instytucjonalne w wyniku ich udziału w procesie produkcyjnym lub posiadania aktywów, które mogą być konieczne do celów produkcji.

Schemat rachunku podziału pierwotnego dochodów

Rozchody	Przychody
5. Dochody z tytułu własności płacone dla sektora zagranica	1. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany
	2. Koszty związane z zatrudnieniem
	3. Podatki związane z produkcją i importem netto
6. Saldo dochodów pierwotnych brutto/ dochód narodowy brutto	4. Dochody z tytułu własności otrzymane od sektora zagranica
Razem (5 + 6)	Razem (1 + 2 + 3 + 4)
7. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	
Saldo dochodów pierwotnych netto/dochód narodowy netto (6 – 7)	

W części rachunku „Przychody” znajdują się:

- pierwotne dochody które zostają przeniesione z rachunku tworzenia dochodów;
- dochody z własności otrzymane od sektora zagranica na aktywa finansowe lub niefinansowe nieprodukowane aktywa, w tym odsetki od depozytów i papierów wartościowych (inne niż udziały), podzielone dochody firm (dywidendy), czynsze, należności licencyjne itp.

W części „Rozchody” znajdują się:

- Dochody z tytułu własności płacone dla sektora zagranica na aktywa finansowe lub niefinansowe nieprodukowane aktywa, w tym odsetki od depozytów i papierów wartościowych (inne niż udziały), podzielone dochody firm (dywidendy), czynsze, należności licencyjne itp.
- Pozycja bilansująca rachunku podziału pierwotnego dochodów.

Na poziomie sektora pozycją bilansującą – saldo dochodów pierwotnych, na poziomie gospodarki jako całości – dochód narodowy brutto.

Pomiędzy Produktem Krajowym Brutto i Dochodem Narodowym Brutto istnieje zależność. Dochód narodowy brutto (w cenach rynkowych) jest równy PKB pomniejszonemu o dochody pierwotne do zapłacenia przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami jednostkom instytucjonalnym będącym nierezydentami, powiększonemu o dochody pierwotne do otrzymania od zagranicy przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami.

Dochody z własności płacone dla sektora zagranica obejmują odsetki od obsługi długu zagranicznego.

Rachunek podziału wtórnego dochodów

Cel rachunku – pokazanie, w jaki sposób saldo pierwotnych dochodów gospodarki przekształca się w dochód rozporządzalny poprzez uzyskanie i płatności transferów bieżących.

Schemat rachunku podziału wtórnego dochodów

Rozchody	Przychody
4. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów 5. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom 6. Pozostałe transfery bieżące płacone dla sektora zagranica	1. Saldo dochodów pierwotnych netto/dochód narodowy netto
7. Dochód do dyspozycji brutto	2. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp, otrzymane z innych krajów 3. Pozostałe transfery bieżące otrzymane od sektora zagranica
Razem (4 + 5 + 6 + 7)	Razem (1 + 2 + 3)
8. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych 9. Dochód do dyspozycji netto (7 – 8)	

Ten rachunek jest ważny dla poszczególnych sektorów i ma małe znaczenie dla gospodarki jako całości. Redystrybucja wtórna to redystrybucja dochodów między sektorami.

Wszystkie transakcje na rachunku są to transfery otrzymane lub przekazane.

Transfer – jednorazowe lub cykliczne, nieekwiwalentne (tj. bez zobowiązania wykonania świadczenia na rzecz przekazującego) przekazanie środków pieniężnych pomiędzy jednostkę gospodarczą.

Rozszerzona klasyfikacja transferów bieżących:

- Podatki bieżące od dochodów, majątku;
- Odliczenia z tytułu ubezpieczenia społecznego;
- Pozostałe transfery bieżące (kary, grzywny, wygrane w loterii).

Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. obejmują głównie podatki od dochodu gospodarstwa domowego lub dochodów osób prawnych i podatki od nieruchomości. Mają być wypłacane regularnie w każdym okresie pobierania podatków (w przeciwieństwie do opłaty podatku kapitałowego, który zdarza się regularnie).

Składki netto na ubezpieczenia społeczne obejmują faktyczne składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców, przypisane umownie składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców, faktyczne składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez gospodarstwa domowe.

Pozostałe transfery bieżące obejmują składki na udział własny z tytułu pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych, odszkodowania i świadczenia z tytułu pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych, transfery bieżące w ramach sektora instytucji rządowych i samorządowych, bieżąca współpraca międzynarodowa, różne transfery bieżące.

W rezultacie, pierwotnego i wtórnego podziału dochodu każda jednostka staje się właścicielem pewnej kwoty pieniędzy, które może przeznaczyć na konsumpcję i akumulację. To się nazywa dochód do dyspozycji w tym okresie.

Rachunki te są źródłem informacji o poziomie obciążeń podatkowych w sektorach i branżach. Na ich podstawie jest możliwe obliczenie udziału dochodów z pracy, kapitału i dochodu mieszanego w dochodzie do dyspozycji.

Wszystko to pozwala na analizowanie polityki podatkowej: jak optymalne są płatności podatkowe rozpowszechniane pomiędzy sektorami, jak są powiązane z ich dochodami i wkładem w gospodarkę.

Plan ćwiczeń

1. Cel rachunku podziału pierwotnego dochodów.
2. Dochody z własności.
3. Saldo dochodów pierwotnych.
4. Cel rachunku podziału wtórnego dochodów.
5. Transfery bieżące.
6. Dochód rozporządzalny narodowy brutto.

Zadania

Zadanie 6.1

Mamy następujące dane o Ukrainie i Polsce za 2014 rok w cenach bieżących, mln. waluty danego kraju:

Wskaźniki	Ukraina	Polska
Nadwyżka operacyjna brutto / dochód mieszany	647781	877448
Podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje	204193	209570
Koszty związane z zatrudnieniem	796382	652022
Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	3829	154503
Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	83413	234400

Źródło: www.ukrsat.gov.ua, www.stat.gov.pl

1. Zgodnie z tabelą dla każdego kraju:
 - Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów.
 - Oblicz Dochód Narodowy Brutto.
 - Przedstaw strukturę Dochody Narodowego Brutto.
2. Porównaj obliczone wskaźniki między krajami i wyciągnij wnioski.

Zadanie 6.2

Mamy następujące dane o Ukrainie za dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH).

Wskaźniki	2015	2016
1 Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	894987	1142194
2. Koszty związane z zatrudnieniem	867527	983323

Wskaźniki	2015	2016
3. Podatki związane z produkcją i importem	333956	386508
4. Dotacje związane z produkcją i importem (-)	-18041	-17164
5. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	3393	4066
6. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	117553	137417
7. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp, otrzymane z innych krajów	2988	3507
8. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	104387	130532
9. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	788	894
10. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	38	45
11. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	26732	29922
12. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-246934	-313522

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz za dwa lata:

- 1) dochód narodowy brutto;
- 2) dochód narodowy netto;
- 3) dochód rozporządzalny narodowy brutto;
- 4) dochód rozporządzalny narodowy netto;
- 5) podatki netto od produkcji i importu;
- 6) saldo transferów bieżących.

Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów.

Oszacuj dynamikę struktury dochodów pierwotnych za pomocą integralnego współczynnika zmian strukturalnych.

Zadanie 6.3

Mamy następujące dane o Ukrainie za dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH).

Wskaźniki	Rok	
	2015	2016
1. Dochód narodowy netto	1717335	2047988
2. Koszty związane z zatrudnieniem	867527	983323
3. Podatki związane z produkcją i importem	333956	386508
4. Dotacje związane z produkcją i importem (-)	-18041	-17164

Wskaźniki	Rok	
	2015	2016
5. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	3393	4066
6. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	117553	137417
7. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. otrzymane z innych krajów	2988	3507
8. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	104387	130532
9. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	788	894
10. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	38	45
11. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	26732	29922
12. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-246934	-313522

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz za dwa lata:

- 1) dochód narodowy brutto;
- 2) nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany;
- 3) dochód rozporządzalny narodowy brutto;
- 4) dochód rozporządzalny narodowy netto;
- 5) podatki netto od produkcji i importu;
- 6) saldo transferów bieżących.

Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów.

Oszacuj dynamikę struktury dochodów pierwotnych za pomocą integralnego współczynnika zmian strukturalnych.

Zadanie 6.4

Mamy następujące dane o Ukrainie za dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH).

Wskaźniki	Rok	
	2015	2016
1. Dochód narodowy netto	1717335	2047988
2. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	894987	1142194
3. Podatki związane z produkcją i importem	333956	386508
4. Dotacje związane z produkcją i importem (-)	-18041	-17164
5. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	3393	4066

Wskaźniki	Rok	
	2015	2016
6. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	117553	137417
7. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. otrzymane z innych krajów	2988	3507
8. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	104387	130532
9. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	788	894
10. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	38	45
11. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	26732	29922
12. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-246934	-313522

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz za dwa lata:

- 1) koszty związane z zatrudnieniem;
- 2) dochód narodowy netto;
- 3) dochód rozporządzalny narodowy brutto;
- 4) dochód rozporządzalny narodowy netto;
- 5) podatki netto od produkcji i importu;
- 6) saldo transferów bieżących.

Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów.

Oszacuj dynamikę struktury dochodów pierwotnych za pomocą integralnego współczynnika zmian strukturalnych.

Zadanie 6.5

Mamy następujące dane o Ukrainie za dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH).

Wskaźniki	Rok	
	2015	2016
1. Dochód narodowy brutto	1964269	2361510
2. Koszty związane z zatrudnieniem	867527	983323
3. Podatki związane z produkcją i importem	333956	386508
4. Dotacje związane z produkcją i importem (-)	-18041	-17164
5. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	3393	4066
6. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	117553	137417

7. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. otrzymane z innych krajów	2988	3507
8. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	104387	130532
9. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	788	894
10. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	38	45
11. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	26732	29922
12. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-246934	-313522

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz za dwa lata:

- 1) dochód narodowy netto;
- 2) nadwyżkę operacyjną brutto/dochód mieszany;
- 3) dochód rozporządzalny narodowy brutto;
- 4) dochód rozporządzalny narodowy netto;
- 5) podatki netto od produkcji i importu;
- 6) saldo transferów bieżących.

Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów.

Oszacuj dynamikę struktury dochodów pierwotnych za pomocą integralnego współczynnika zmian strukturalnych.

Zadanie 6.6

Mamy następujące dane o Ukrainie za dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH).

Wskaźniki	Rok	
	2015	2016
1. Dochód narodowy brutto	1964269	2361510
2. Koszty związane z zatrudnieniem	867527	983323
2. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	894987	1142194
4. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	3393	4066
5. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	117553	137417
6. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. otrzymane z innych krajów	2988	3507
7. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	104387	130532
8. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	788	894

Wskaźniki	Rok	
	2015	2016
9. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	38	45
10. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	26732	29922
11. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-246934	-313522

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz za dwa lata:

- 1) dochód narodowy netto;
- 2) dochód rozporządzalny narodowy brutto;
- 3) dochód rozporządzalny narodowy netto;
- 4) podatki netto od produkcji i importu;
- 5) saldo transferów bieżących.

Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów.

Oszacuj dynamikę struktury dochodów pierwotnych za pomocą integralnego współczynnika zmian strukturalnych.

Zadanie 6.7

Mamy następujące dane o Ukrainie i Polsce za 2014 rok w cenach bieżących, mln. waluty danego kraju:

Wskaźniki	Ukraina	Polska
Dochód Narodowy Brutto	1568772	1659143
Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. otrzymane z innych krajów	2493	119433
Składki netto na ubezpieczenia społeczne otrzymane z innych krajów	...	242899
Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, otrzymana z innych krajów	...	246958
Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	64027	107269
Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	518	119909
Składki netto na ubezpieczenia społeczne płacone do innych krajów	...	244764
Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	28	246473
Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	21200	89787

1. Zgodnie z tabelą dla każdego kraju:
 - Zbuduj rachunek podziału wtórnego dochodów.
 - Oblicz dochód do dyspozycji brutto.
 - Przedstaw strukturę dochodu narodowego brutto na etapie wtórnego podziału dochodów.
2. Porównaj obliczone wskaźniki między krajami i wyciągnij wnioski.

Rozwiązania typowe

Zadanie 1

Mamy następujące dane o Ukrainie za 2012 rok (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH).

Wskaźniki	mln. UAH
1 Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	536461
2. Koszty związane z zatrudnieniem	788406
3. Podatki związane z produkcją i importem	226746
4. Dotacje związane z produkcją i importem (-)	-40603
5. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	12319
6. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	80127
7. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. otrzymane z innych krajów	1650
8. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	51242
9. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	360
10. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	19
11. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	9554
12. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-186295

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz:

- 1) dochód narodowy brutto;
- 2) dochód narodowy netto;
- 3) dochód rozporządzalny narodowy brutto;
- 4) dochód rozporządzalny narodowy netto;
- 5) podatki netto od produkcji i importu;
- 6) saldo transferów bieżących.

Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów.

Rozwiązanie

Dochód narodowy brutto = $536461 + 788406 + (226746 - 40603) + (12319 - 80127) = 1443202$ mln.UAN.

Dochód narodowy netto = $1443202 - 186295 = 1256907$ mln.UAN.

Dochód rozporządzalny narodowy brutto = $1443202 + 1650 + 51\,242 - 360 - 19 - 9554 = 1486161$ mln.UAN.

Dochód rozporządzalny narodowy netto = $1486161 - 186295 = 1299866$ mln.UAN.

Podatki związane z produkcją i importem netto = $226746 - 40603 = 186143$ mln.UAN.

Rachunek podziału pierwotnego dochodów

Rozchody		Przychody	
5. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	80127	1. Nadwyżka operacyjna brutto/ dochód mieszany	536461
		2. Koszty związane z zatrudnieniem	788406
		3. Podatki związane z produkcją i importem netto	186143
6. Dochód Narodowy Brutto	1443202	4. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	12319
Razem (5 + 6)	1523329	Razem (1 + 2 + 3 + 4)	1523329
7. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-186295		
Dochód Narodowy Netto (6-7)	1256907		

Rachunek podziału wtórnego dochodów

Rozchody		Przychody	
4. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	360	1. Dochód Narodowy Brutto	1443202
5. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	19	2. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. otrzymane z innych krajów	1650
6. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	9554	3. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	51242
7. Dochód rozporządzalny narodowy brutto	1486161		
Razem (4 + 5 + 6 + 7)	1496094	Razem (1 + 2 + 3)	1496094
8. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-186295		
Dochód rozporządzalny narodowy netto (7 – 8)	1299866		

Słownik

Rachunek podziału pierwotnego dochodów rejestruje procesy podziału pierwotnego dochodu generowane w produkcji towarów i usług między jednostki instytucjonalne w wyniku ich udziału w procesie produkcyjnym lub posiadania aktywów, które mogą być konieczne do celów produkcji uzyskiwania pierwotnego dochodu z produkcji i redystrybucji dochodów z własności. Zawiera wszystkie podstawowe dochody.

Dochód rozporządzalny narodowy brutto – suma wszystkich wewnętrznych i zewnętrznych dochodów pierwotnych uzyskanych przez rezydentów kraju, czyli dochód z bezpośredniego lub pośredniego udziału w działalności produkcyjnej rezydentów na obszarze gospodarczym kraju i za granicą.

Dochody z tytułu własności powstają, gdy właściciele aktywów finansowych i zasobów naturalnych oddają je do dyspozycji innych jednostek instytucjonalnych. Ta grupa dochodów pierwotnych obejmuje odsetki od depozytów, dywidendy z akcji, czynsze za grunty, opłaty za górnictwo, za korzystanie z praw autorskich i innych.

Rachunek podziału wtórnego dochodów rejestruje procesy redystrybucji dochodów poprzez transfery bieżące w gotówce.

Transfer – jest to jednorazowa operacja gospodarcza, która prowadzi do otrzymania dochodów przez jednostkę gospodarczą na zasadzie bezpłatnej. Transfery bieżące – transakcje przeprowadzane są regularnie i są związane ze zmianami dochodów bieżących w jednostce gospodarczej.

Temat 7.

Rachunek wykorzystania dochodów

Celem rachunku wykorzystania dochodów jest pokazanie, jak gospodarstwa domowe, rządy i instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych rozporządzają swoim dochodem do dyspozycji. Dochód do dyspozycji jest przeznaczony na spożycie i oszczędności. Oszczędności są miarą tej części dochodu narodowego do dyspozycji, która nie jest wykorzystywana na spożycie.

Istnieją dwa rachunki wykorzystania dochodów, które odpowiadają dwóm koncepcjom dochodu do dyspozycji i konsumpcji. Pierwszy rachunek, służy do zgromadzenia danych o rzeczywistym dochodzie i wydatkach na konsumpcyjne towary i usługi, które mogą być zrealizowane na koszt tego dochodu. Drugi rachunek służy do tego, aby pokazać spożycie skorygowanego istniejącego dochodu, szczególna uwaga zwrócona winna być na konsumpcję towarów i usług, nabytych i wykorzystanych przez instytucjonalne jednostki, w pierwszej kolejności, przez gospodarstwa domowe. Nabycie dóbr i usług konsumpcyjnych jest realizowane w ramach kosztów i otrzymanych socjalnych transferów w formie naturalnej.

W rachunku wykorzystania dochodu do dyspozycji głównym elementem ze strony „Przychody” jest dochód do dyspozycji brutto, który jest przeniesiony z rachunku podziału wtórnego dochodów. Głównym elementem ze strony „Rozchody” jest spożycie. Spożycie – jest to suma wydatków na dobra i usługi konsumpcyjne.

Pozycją bilansującą rachunku wykorzystania dochodu do dyspozycji są oszczędności brutto.

Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody	Przychody
3. Spożycie: - indywidualne - ogólnospołeczne 4. Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych 5. Oszczędności brutto (1+2 -3-4)	1. Dochody do dyspozycji brutto 2. Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych
Razem (3 + 4 + 5)	Razem (1 + 2)
6. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych Oszczędności netto = 5 – 6	

W rachunku wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji głównym elementem ze strony „Przychody” jest skorygowany dochód rozporządzalny narodowy brutto. Po stronie „Rozchody” głównym elementem jest faktyczne spożycie. Faktyczne spożycie przedstawia koszt nabytych konsumowanych towarów i usług.

Jak w przypadku rachunku wykorzystania dochodów do dyspozycji pozycją bilansującą rachunku wykorzystania skorygowanego dochodu do dyspozycji są oszczędności brutto.

Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji

Rozchody	Przychody
3. Spożycie: - indywidualne - ogólnospołeczne 4. Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych	1. Skorygowany dochód rozporządzalny narodowy brutto 2. Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych
5. Oszczędności brutto (1+2 -3-4)	
Razem (3 + 4 + 5)	Razem (1+ 2)
6. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych Oszczędności netto (5-6)	

Rachunek jest ważny, głównie dla trzech sektorów: instytucji rządowych i samorządowych, gospodarstw domowych i instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

Pojęcie spożycie i zużycie pośrednie należy rozróżnić na etapie produkcji. Zużycie pośrednie – jest to spożycie dla dalszej produkcji a spożycie – jest to ostateczne konsumpcja towaru lub usługi. Na przykład, jeśli zakłady mięsne kupuje mięso, sól, tłuszcz, przyprawy dlatego żeby zrobić szynkę i ją sprzedać to jest tak zwane zużycie pośrednie. Jeśli te same produkty kupuje gospodyni domowa żeby zrobić szynkę dla własnej rodziny – to jest spożycie.

Do wydatków na spożycie gospodarstw domowych należą zakupy za własny koszt.

Kierunki analizy rachunku wykorzystania dochodów

Możliwe kierunki:

- analiza zmian w strukturze dochodów do dyspozycji brutto. Zmniejszenie udziału oszczędności brutto odzwierciedla zmniejszenie przepływu inwestycji w gospodarce.
- analiza struktury spożycia.

Dla przeprowadzenia badań na temat poziomu życia ludności ogromne znaczenia ma analiza struktury wydatków gospodarstw domowych na konsumpcję końcową.

Plan ćwiczeń

1. Przeznaczenie rachunków wykorzystania dochodów.
2. Wydatki na artykuły konsumpcyjne wraz z podziałem tych wydatków na indywidualne oraz ogólnospołeczne.
3. Oszczędności netto i brutto.
4. Właściwości budowy zintegrowanych i sektorowych rachunków.

Zadania

Zadanie 7.1

Mamy następujące dane o Ukrainie i Polsce za 2014 rok w cenach bieżących, mln. waluty danego kraju:

Wskaźniki	Ukraina	Polska
Dochody do dyspozycji brutto	1613546	1674769
Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych	- 43	14902
Spożycie:	1429959	1346748
- indywidualne	1316757	1201226
- ogólnospołeczne	113202	145522

Źródło: www.ukrsat.gov.ua, www.stat.gov.pl

Zgodnie z tabelą dla każdego kraju:

- Zbuduj rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.
 - Oblicz jego pozycję bilansującą – oszczędności brutto.
 - Przedstaw strukturę dochodu do dyspozycji brutto na etapie jego użytkowania.
- Porównaj obliczone wskaźniki między krajami i wyciągnij wnioski.

Zadanie 7.2

Mamy dane o wykorzystaniu dochodów na Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za dwa lata.

Wskaźniki	Lata	
	2015	2016
Dochody do dyspozycji brutto	2044086	2464688
Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych	59	159
Spożycie:	1709213	2007208
- indywidualne	1553757	1815142
- ogólnospołeczne	155456	192066
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-246934	-313522

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz oszczędności brutto i netto.
2. Zbuduj rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.
3. Opisz zmiany w strukturze dochodu do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 7.3

Mamy dane o wykorzystaniu dochodów do dyspozycji sektora niefinansowego Ukrainy za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN)

Wskaźniki	2015	2016
Dochody do dyspozycji brutto	241375	394985
Spożycie:	-	-
- indywidualne	-	-
- ogólnospołeczne	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-176346	-229006

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz oszczędności brutto i netto sektora niefinansowego Ukrainy.
2. Zbuduj rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.
3. Opisz zmiany w strukturze dochodu do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 7.4

Mamy dane o wykorzystaniu dochodów do dyspozycji sektora finansowego Ukrainy za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN)

Wskaźniki	2015	2016
Dochody do dyspozycji brutto	13716	21868
Spożycie:	-	-
- indywidualne	-	-
- ogólnospołeczne	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-4601	-6136

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz oszczędności brutto i netto sektora finansowego Ukrainy.
2. Zbuduj rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.
3. Opisz zmiany w strukturze dochodów do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 7.5

Mamy dane o wykorzystaniu dochodów do dyspozycji w sektorze „Instytucji rządowych i samorządowych” Ukrainy za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN)

Wskaźniki	2015	2016
Dochody do dyspozycji brutto	406608	459688
Spożycie:	376315	443727
- indywidualne	220859	251661
- ogólnospołeczne	155456	192066
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-28969	-34558

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz oszczędności brutto i netto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych Ukrainy.
2. Zbuduj rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.
3. Opisz zmiany w strukturze dochodów do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 7.6

Mamy dane o wykorzystaniu dochodu do dyspozycji w sektorze „Gospodarstwa domowe” na Ukrainie za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2015	2016
Dochody do dyspozycji brutto	1365989	1568780
Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych	59	159
Spożycie:	1317110	1544582
- indywidualne	1317110	1544582
- ogólnospołeczne	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-35959	-42248

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz oszczędności brutto i netto w sektorze „Gospodarstwa domowe” na Ukrainie.
2. Zbuduj rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.

3. Opisz zmiany w strukturze dochodu do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 7.7

Mamy dane o wykorzystaniu dochodów do dyspozycji brutto sektora „Instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych” na Ukrainie za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2015	2016
Dochody do dyspozycji brutto	16398	19367
Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych	-	-
Spożycie:	15788	18899
- indywidualne	15788	18899
- ogólnospołeczne	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-1059	-1574

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz oszczędności brutto i netto w sektorze „Instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych”
2. Zbuduj rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.
3. Opisz zmiany w strukturze dochodu do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 7.8

Według danych z zadań 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7 przeanalizuj rolę każdego sektora w strukturze i dynamice dochodu do dyspozycji Ukrainy za 2015-2016.

W których sektorach były obserwowane najbardziej intensywne strukturalne przesunięcia?

Jaki wpływ mają te zmiany w gospodarce Ukrainy jako całości pod względem powstawania oszczędności?

Zadanie 7.9

Mamy dane o rachunkach narodowych Ukrainy za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Dochód Narodowy Brutto	1443202	2361510
Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	12319	4066
Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	80127	137417

Wskaźniki	2012	2016
Spożycie:	1287542	2007208
- indywidualne	1194791	1815142
- ogólnospołeczne	92751	192066
Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych	9	159
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-186295	-313522
Nakłady brutto na środki trwałe	283116	368691
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	2325	148581

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz dla każdego roku:
Dochody do dyspozycji brutto i netto;
Produkt Krajowy Brutto i Netto;
Oszczędności brutto i netto;
Eksport netto.

2. Opisz zmiany w strukturze dochodu do dyspozycji brutto i PKB za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 7.10

Mamy dane o wykorzystaniu dochodu do dyspozycji na Ukrainie za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN)

Wskaźniki	Lata	
	2012	2016
Dochody do dyspozycji brutto	1486161	2464688
Spożycie:	1287542	2007208
- indywidualne	1194791	1815142
- ogólnospołeczne	92751	192066
Nakłady brutto na środki trwałe	283116	368691
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	2325	148581
Eksport towarów i usług	691361	1175953
Import towarów i usług	806004	1315995
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-186295	-313522

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

- 1) Oblicz oszczędności brutto i netto.
- 2) Oblicz PKB Ukrainy.
- 3) Zbuduj rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.
- 4) Opisz zmiany w strukturze dochodu do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Rozwiązania typowe

Zadanie 1

Istnieją dane dotyczące wykorzystania dochodów do dyspozycji brutto na Ukrainie (ceny bieżące, mln. UAH.), 2012 rok.

Wskaźniki

Dochody do dyspozycji brutto	1486161
Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych	9
Spożycie:	
- indywidualne	1194791
- ogólnospołeczne	92751

1. Oblicz oszczędności brutto gospodarki Ukrainy.
2. Zbuduj rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji.

Rozwiązanie

1. Oszczędności brutto gospodarki Ukrainy = $1486161 - (1194791 + 92751) = 198619$ mln. UAH.
2. Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji.

Rozchody		Przychody	
3. Spożycie:	1287542	1. Dochody do dyspozycji brutto	1486161
- indywidualne	1194791	2. Korekta z tytułu zmiany	
- ogólnospołeczne	92751	w uprawnieniach	
4. Korekta z tytułu zmiany		emerytalno-rentowych	9
w uprawnieniach	9		
emerytalno-rentowych			
5. Oszczędności brutto (p.1+p.2- p.3- p. 4)	198619		
5. Razem (p. 3 + p. 4 + p.5)	1486170	2. Razem (p. 1+ p.2)	1486170

Słownik

Spożycie – wydatki gospodarstw domowych na rzeczywiste spożycie, wydatki instytucji publicznych w celu zaspokojenia indywidualnych i zbiorowych potrzeb społeczeństwa, a także koszty związane z indywidualnym ostatecznym zużyciem instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

Dochody do dyspozycji brutto charakteryzuje wartość bieżących dochodów, które mogą być wykorzystane do finansowania popytu konsumpcyjnego i oszczędności.

Oszczędności brutto można uzyskać, podsumowując oszczędności wszystkich finansowych i niefinansowych korporacji, instytucji rządowych i samorządowych, organizacji non-profit i gospodarstw domowych. Można je również zdefiniować jako dochody do dyspozycji brutto pomniejszone o koszty ostatecznej konsumpcji (spożycie towarów i usług).

Oszczędności netto to oszczędności brutto minus zużycie (amortyzacja) środków trwałych.

Temat 8.

Rachunki akumulacji

W przeciwieństwie do rachunków bieżących, które rejestrują bieżące transakcje nie wpływające na wartość kapitału własnego jednostki, rachunki akumulacji odzwierciedlają pozyskiwanie, wykorzystanie i rozporządzanie aktywami – obiektów, z których korzystanie wpływa na stan kapitałów własnych podmiotu w następującym okresie. Zmiany zachodzące w zakresie aktywów i pasywów w okresie sprawozdawczym mają odzwierciedlenie w rachunkach akumulacji. Na rachunki akumulacji składają się: rachunek kapitałowy, rachunek finansowy, rachunki innych zmian aktywów.

Rachunek kapitałowy

Rachunek kapitałowy jest przeznaczony do określania parametrów finansowania nakładów inwestycyjnych oraz zmian w zapasach, w tym redystrybucji środków trwałych między sektorami gospodarki i „zagranicą”, w formie transferów kapitałowych. Środki z tego tytułu, w przeciwieństwie do rachunków bieżących noszą nazwę „Zmiany zobowiązań i wartości netto” i „Zmiany aktywów”. Pozycja bilansująca nazywa się jako „Wierzytelności netto(+)/ zadłużenie netto (-)”.

Rachunek kapitałowy

Zmiany aktywów	Zmiany zobowiązań i wartości netto
4. Transfery kapitałowe do zapłacenia 5. Akumulacja brutto - Nakłady brutto na środki trwałe - Zużycie (amortyzacja) środków trwałych - Przyrost rzeczowych środków obrotowych - Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości 6. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych 7. Wierzytelności netto (+) zadłużenia netto (-)	1. Oszczędności brutto 2. Saldo obrotów bieżących z zagranicą 3. Transfery kapitałowe, do otrzymania

Rachunek kapitałowy uwzględnia transakcje kapitałowe niefinansowych aktywów. Zmiany niefinansowych aktywów są zapisywane z lewej strony rachunku. Obejmują one nakłady brutto na środki trwałe, amortyzację środków trwałych, przyrost rzeczowych środków obrotowych, nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości, nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych.

Źródła finansowania tych operacji są przedstawione po prawej stronie – zmiany zobowiązań i wartości netto. Głównym źródłem finansowania transakcji kapitałowych są oszczędności netto, które są przekazywane z rachunków wykorzystania dochodów. Innym źródłem finansowania tych operacji są transfery kapitałowe otrzymane z innych krajów (lub sektory, jeśli rozważasz rachunki na poziomie sektora) minus zapłacone transfery kapitałowe do innych krajów (lub sektorów).

Zmiany wartości netto kosztem oszczędności i transferów kapitałowych odpowiadających całkowitym zmianom zobowiązań są przedstawione po prawej stronie na rachunku kapitałowym.

Struktura transferów kapitałowych obejmuje:

- Podatki od kapitału – obowiązkowe płatności pobierane przez Państwo: podatki od spadku, darowizny;
- Dotacje inwestycyjne – bezpłatnie, nieregularne transfery z innych Państw lub w celu finansowania środków trwałych brutto, takie jak finansowanie z budżetu państwa na remonty;
- Pozostałe transfery kapitałowe – dotacje w następstwie trzęsienia ziemi, pożarów, własność emigrantów i imigrantów, importowane i eksportowane z kraju, itp.

Pozycja bilansująca rachunku kapitałowego – to wierzytelności netto (+), zadłużenie netto (-). Pokazuje nadmiar (+) lub brak (-) źródła finansowania w porównaniu do kosztu nabycia netto aktywów niefinansowych. Na poziomie gospodarki jako całości „wierzytelności netto lub zadłużenie netto” pokazuje ilość aktywów, które kraj ten oddaje do dyspozycji innych państw lub które dostarcza do naszego kraju.

Analiza kierunków rachunku kapitałowego

- analiza struktury źródeł finansowania inwestycji. Obliczany wskaźnik jako stosunek oszczędności netto i kapitałowych transferów do otrzymania, do łącznej sumy źródeł finansowania inwestycji;
- analiza wyników inwestycyjnych. Obliczany wskaźnik jako stosunek transferów kapitałowych do otrzymania i transferów kapitałowych do zapłacenia;
- analiza pozycji bilansującej rachunku kapitałowego. Na przykład, pozycja bilansująca rachunku kapitałowego ma znak +, to oznacza odpływ kapitału za granicę.

Na sektorowym poziomie analiza rachunku kapitałowego daje możliwość wyznaczenia, które sektory i instytucjonalne jednostki mają oszczędności dla późniejszego inwestowania swojej działalności albo działalności innych sektorów i branż gospodarki. Na tym poziomie, jak i w gospodarce na ogół, nie ma równości między wielkością oszczędności a wielkością inwestycji. Dlatego pozycją bilansującą można interpretować jako wskaźnik „zdolności do finansowania” (jeżeli oszczędności są zdominowane przez inwestycje) lub wskaźnik „potrzeba finansowania” (jeśli inwestycje są zdominowane przez oszczędności). Równowagę między oszczędnościami a inwestycjami można osiągnąć poprzez procesy redystrybucji (czyli w formie transferów kapitałowych między sektorami i krajami). Jeśli rząd ma deficyt na rachunkach bieżących (oszczędności są ujemne), to może inwestować, pożyczając fundusze od przedsiębiorstw, gospodarstw domowych i z zagranicy.

Wyniki tej analizy mogą być wykorzystywane do badań związanych z polityką inwestycyjną.

Rachunek Finansowy

Odzwierciedla on transakcje aktywów i zobowiązań finansowych, które są wykonane pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi gospodarki narodowej a także pokazuje rolę poszczególnych instrumentów finansowych w tych operacjach.

Rachunek finansowy jest drugim w kolejności rachunkiem związanym z akumulacją i jest zestawiany zgodnie z ich wspólnym wzorcem dla całej gospodarki i jej sektorów instytucjonalnych.

Celem rachunku finansowego jest uzyskanie danych do analizy kondycji finansowej kraju i jego polityki pieniężnej, ocena stosunków finansowych między podmiotami gospodarczymi, w szczególności, analiza źródeł pozyskania środków własnych sektora pożyczkowego oraz wykorzystanie nadwyżkowych środków finansowych przez sektory pożyczkodawców. Aby określić aktywa i pasywa sektorów instytucjonalnych wykorzystywane są informacje w sprawozdaniach finansowych przedsiębiorstw, instytucji finansowych, organizacji budżetowych oraz funduszy ubezpieczeń społecznych.

Transakcje finansowe związane ze zmianami własności aktywów finansowych, w tym pojawianie się i likwidacje roszczeń finansowych. Transakcje księgowe oparte na zasadzie memoriałowej.

Zarówno lewa, jak i prawa strona konta używają tej samej klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych (znak plus pokazuje, że na tej transakcji mogą być rejestrowane).

Rachunek finansowy

Zmiany w aktywach	Instrumenty finansowe	zmiana zobowiązań oraz wartość netto
Sektory		Sektory
	Wierzytelności netto (+), zadłużenie netto (-)	+
+	Nabycie netto aktywów finansowych	
	Akceptacja netto zobowiązań finansowych	+
+	Złoto monetarne i SDR(F.1)	
+	Gotówka i depozyty(F.2)	+
+	Dłużne papiery wartościowe(F.3)	+
+	Kredyty i pożyczki(F.4)	+
+	Udziały kapitałowe i udziały/jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych(F.5)	+
+	Systemy ubezpieczeniowe, emerytalno-rentowe i standaryzowanych gwarancji(F.6)	+
+	Instrumenty pochodne i opcje na akcje dla pracowników(F.7)	+
+	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia (F.8)	+

W przeciwieństwie do rachunków sektorowych w skonsolidowanym rachunku finansowym istnieją konkretne aktywa – złoto monetarne i międzynarodowe aktywe rezerwowe w postaci specjalnych praw ciągnięcia – SDR, do których prawa własności należą wyłącznie do Narodowego Banku Ukrainy.

Rachunek innych zmian w zakresie aktywów charakteryzuje nieekonomiczny wpływ zmian wartości aktywów i zobowiązań sektora z powodu otwarcia lub wyczerpania złóż kopalin, klęski żywiołowej, wojny, nieskompensowanej konfiskaty lub umorzenia długu i wiele innych.

Rachunek innych zmian w zakresie aktywów

Zmiany w aktywach	Transakcje i równoważenia	Zmiany zobowiązań oraz wartość netto kapitału własnego
+	Niefinansowe aktywa	
	<i>W tym:</i>	
+	- wyprodukowane	
+	- niewyprodukowane	
+	Aktywa finansowe/zobowiązania	+
	Zmiana wartości netto własnego kapitału z uwagi na zmiany wolumenu aktywów	+

Po lewej stronie – „Zmiany w aktywach” – rejestruje zmiany każdego typu aktywów (niefinansowych i finansowych) oraz dla każdej grupy przyczyn, takich jak gospodarcze występowanie wytworzonych aktywów, straty spowodowane katastrofą, konfiskaty nieskompensowane, zmiany w klasyfikacji i strukturze oraz inne.

Po prawej stronie na koncie – „Zmiany zobowiązań oraz wartość netto kapitału własnego” – rejestruje zmiany stanu zobowiązań finansowych z podobnych przyczyn.

Pozycją bilansującą – zmiana wartości netto własnego kapitału z uwagi na zmiany wolumenu aktywów. Po prawej stronie rachunku (Zmiany zobowiązań oraz wartość netto kapitału własnego).

Plan ćwiczeń

Rola rachunków akumulacji w systemie rachunków narodowych.

Budowa rachunku kapitałowego.

Rachunek finansowy.

Rachunek innych zmian w zakresie aktywów.

Zadania

Zadanie 8.1

Mamy następujące dane o Ukrainie i Polsce za 2014 rok w cenach bieżących, mln. waluty danego kraju:

Wskaźniki	Ukraina	Polska
Oszczędności brutto	183587	328021
Transfery kapitałowe do otrzymania	4216	42621
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-	14320
Nakłady brutto na środki trwałe	224327	339389
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	-12077	10696
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	341	171
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	-477	0

Źródło: www.ukrsat.gov.ua, www.stat.gov.pl

1. Zgodnie z tabelą dla każdego kraju:

- Zbuduj rachunek kapitałowy.
- Oblicz jego pozycję bilansującą – wierzytelności netto (+) zadłużenia netto (-).
- Przedstaw strukturę akumulacji brutto.

2. Porównaj obliczone wskaźniki strukturę między krajami i wyciągnij wnioski.

Zadanie 8.2

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces akumulacji na Ukrainie w ciągu 2 lat (w cenach bieżących, mln.).

Wskaźniki	2012	2016
Oszczędności netto	12324	143958
Transfery kapitałowe do otrzymania	31347	230
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-31276	-26
Nakłady brutto na środki trwałe	283116	368691
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-186295	-313522
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	2325	148581
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	756	929
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	-248	-2144

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) gospodarki Ukrainy w ciągu kilku lat.

Zbuduj rachunek kapitałowy.

Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.3

Mamy dane o wskaźnikach charakteryzujących proces akumulacji sektora niefinansowego Ukrainy w okresie 2 lat (w cenach bieżących, mln.).

Wskaźniki	2012	2016
Oszczędności netto	-101006	165979
Transfery kapitałowe do otrzymania	21974	27229
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-486	-2348
Nakłady brutto na środki trwałe	219913	273001
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-128808	-229006
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	3216	149802

Wskaźniki	2012	2016
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	-	-
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	21	-2731

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora niefinansowego Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek kapitałowy.
3. Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.4

Mamy dane o wskaźnikach charakteryzujących proces akumulacji sektora finansowego Ukraina w okresie 2 lat (w cenach bieżących, mln.).

Wskaźniki	2012	2016
Oszczędności netto	10991	15573
Transfery kapitałowe do otrzymania	-	-
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-14784	-16639
Nakłady brutto na środki trwałe	5462	6072
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-4526	-6136
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	-362	-1533
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	261	611
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	81	252

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora finansowego Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek kapitałowy.
3. Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.5

Mamy dane o wskaźnikach charakteryzujących proces akumulacji sektora „Instytucje rządowe i samorządowe” Ukrainy w okresie 2 lat (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Oszczędności netto	-140	-1106
Transfery kapitałowe do otrzymania	507	966
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-	-
Nakłady brutto na środki trwałe	615	1138
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-897	-1574
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	-29	-50
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	-	-
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	...	...

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora „Instytucje rządowe i samorządowe” Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek kapitałowy.
3. Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.6

Mamy dane o wskaźnikach charakteryzujących proces akumulacji sektora „Gospodarstwa domowe” Ukrainy w okresie 2 lat (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Oszczędności netto	147280	-17891
Transfery kapitałowe do otrzymania	1251	2436
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-	-
Nakłady brutto na środki trwałe	27204	35497
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-27976	-42248
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	-1436	3376

Wskaźniki	2012	2016
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	505	330
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	...	...

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora „Gospodarstwa domowe” Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek kapitałowy.
3. Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.7

Mamy dane o wskaźnikach charakteryzujących proces akumulacji sektora „Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych” Ukrainy za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Oszczędności netto	–140	–1106
Transfery kapitałowe do otrzymania	507	966
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-	-
Nakłady brutto na środki trwałe	615	1138
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	–897	–1574
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	–29	–50
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	-	-
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	...	...

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora „Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych” Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek kapitałowy.
3. Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.8

Według danych z zadań 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, 8.7 przeanalizuj rolę każdego sektora w strukturze i dynamice niefinansowych aktywów Ukrainy za lata 2012-2016.

W których sektorach były obserwowane najbardziej intensywne strukturalne przesunięcia?

Jaki wpływ mają te zmiany w gospodarce Ukrainy jako całości pod względem powstawania wierzytelności netto (zadłużenie netto)?

Zadanie 8.9

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces akumulacji w gospodarce Ukrainy za 2 lata (w cenach bieżących mln. UAN)

Wskaźniki	2012	2016
Zmiana zobowiązań oraz wartość netto		
Rozbieżność statystyczna	15849	-41346
Akceptacja netto zobowiązań finansowych	124546	-131207
Gotówka i depozyty	-4908	-221040
Papiery wartościowe inne niż akcje	33874	78433
Kredyty i pożyczki	-12960	-1851
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	66718	-1580
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-2	-254
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	41824	15085
Zmiana w aktywach		
Nabycie netto aktywów finansowych	21438	-31488
Złoto monetarne i SDR	3028	-70316
Gotówka i depozyty	37851	-42378
Papiery wartościowe inne niż akcje	-21070	3443
Kredyty i pożyczki	-913	-27023
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	9820	92305
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	...	...
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	-7278	12481

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) gospodarki Ukrainy w ciągu kilku lat.

Zbuduj rachunek finansowy.

Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.10

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces akumulacji sektora niefinansowego Ukrainy za 2 lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Zmiana zobowiązań oraz wartość netto		
Rozbieżność statystyczna	19702	16969
Akceptacja netto zobowiązań finansowych	426525	521646
Gotówka i depozyty	-	-
Papiery wartościowe inne niż akcje	42179	-466
Kredyty i pożyczki	79073	-8225
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	98742	97950
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-	199
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	206531	432188
Zmiana w aktywach		
Nabycie netto aktywów finansowych	232963	504471
Złoto monetarne i SDR	-	-
Gotówka i depozyty	26781	-13588
Papiery wartościowe inne niż akcje	38094	36133
Kredyty i pożyczki	-	1
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	29172	20781
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	1524	1661
Pozostałe należności / zobowiązania do zapłaty	137392	459483

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora niefinansowego Ukrainy w ciągu kilku lat.

Zbuduj rachunek finansowy.

Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.11

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces akumulacji sektora finansowego Ukrainy za 2 lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Zmiana zobowiązań oraz wartość netto		
Rozbieżność statystyczna	3745	23811
Akceptacja netto zobowiązań finansowych	88398	116539
Gotówka i depozyty	81022	32048
Papiery wartościowe inne niż akcje	5727	-27438
Kredyty i pożyczki	-31860	-69318
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	16256	146428
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	2938	2719
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	14315	32100
Zmiana w aktywach		
Nabycie netto aktywów finansowych	79944	92396
Złoto monetarne i SDR	3028	70316
Gotówka i depozyty	-24781	-95300
Papiery wartościowe inne niż akcje	15958	186751
Kredyty i pożyczki	23083	-72236
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	18243	264
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	241	-284
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	44172	2885

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora finansowego Ukrainy w ciągu kilku lat.

Zbuduj rachunek finansowy.

Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.12

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces akumulacji sektora „Instytucje rządowe i samorządowe” Ukrainy za 2 lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Zmiana zobowiązań oraz wartość netto		
Rozbieżność statystyczna	-7837	628
Akceptacja netto zobowiązań finansowych	63675	193663
Gotówka i depozyty	-	

Wskaźniki	2012	2016
Papiery wartościowe inne niż akcje	61970	175703
Kredyty i pożyczki	-17111	3830
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	-	-
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-	-
Pozostałe należności / zobowiązania do zapłaty	18816	14130
Zmiana w aktywach		
Nabycie netto aktywów finansowych	11910	147264
Złoto monetarne i SDR	-	-
Gotówka i depozyty	-8847	-7467
Papiery wartościowe inne niż akcje	-	-
Kredyty i pożyczki	5522	3960
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	7000	129216
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	...	...
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	8235	21555

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora „Instytucje rządowe i samorządowe” Ukrainy w ciągu kilku lat.

Zbuduj rachunek finansowy.

Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.13

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces akumulacji sektora „Gospodarstwa Domowe” Ukrainy za 2 lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Zmiana zobowiązań oraz wartość netto		
Rozbieżność statystyczna	0	0
Akceptacja netto zobowiązań finansowych	-13553	9997
Gotówka i depozyty	-	-
Papiery wartościowe inne niż akcje	-	-
Kredyty i pożyczki	-13533	-20518
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	-	-

Wskaźniki	2012	2016
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-	-
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	-20	...
Zmiana w aktywach		
Nabycie netto aktywów finansowych	136681	-2413
Złoto monetarne i SDR	-	-
Gotówka i depozyty	130204	-30852
Papiery wartościowe inne niż akcje	879	-95
Kredyty i pożyczki	-	-599
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	3685	232
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	1175	1287
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	738	27614

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora „Gospodarstwa Domo-
we” Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek finansowy.
3. Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.14

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces akumulacji sektora „Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych” na Ukrainie za 2 lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2012	2016
Zmiana zobowiązań oraz wartość netto		
Rozbieżność statystyczna	239	-62
Akceptacja netto zobowiązań finansowych	-10	185
Gotówka i depozyty	-	-
Papiery wartościowe inne niż akcje		
Kredyty i pożyczki	-11	185
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	-	-
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-	-
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	1	-

Wskaźniki	2012	2016
Zmiana w aktywach		
Nabycie netto aktywów finansowych	429	593
Złoto monetarne i SDR	-	-
Gotówka i depozyty	424	593
Papiery wartościowe inne niż akcje	1	-
Kredyty i pożyczki	-	-
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	-	-
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-	...
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	4	...

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora „Gospodarstwa Domo-
we” Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek finansowy.
3. Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 8.15

Według danych z zadań 8.9, 8.10, 8.11, 8.12, 8.13, 8.14 przeanalizuj rolę każdego sektora w strukturze i dynamice finansowych aktywów Ukrainy za lata 2012-2016.

W których sektorach były obserwowane najbardziej intensywne strukturalne przesunięcia?

Jaki wpływ mają te zmiany w gospodarce Ukrainy jako całości pod względem powstawania wierzytelności netto (zadłużenie netto)?

Rozwiązania typowe

Zadanie 1

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces akumulacji na Ukrainie za 2012 rok (w cenach bieżących, mln.).

Wskaźniki	2012
Oszczędności netto	12324
Transfery kapitałowe, do otrzymania	71
Transfery kapitałowe do zapłacenia	–
Nakłady brutto na środki trwałe	283116
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	–186295
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	2325
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	756
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	–248

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) gospodarki Ukrainy przez kilka lat.
Zbuduj rachunek kapitałowy.

Rozwiązanie

Zadłużenie netto = 12324+ (71-0) -283116-(-186295)- 2325 -756 – (–248) =
–87259 mln. UAN.

Rachunek kapitału na Ukrainie za 2012 rok (w cenach bieżących; mln. UAN.).

Wskaźniki	2012
Zmiany zobowiązań i wartości netto	
Oszczędności netto	12324
Transfery kapitałowe do otrzymania	71
Transfery kapitałowe do zapłacenia	–
Razem	12395
Zmiany w aktywach	
Nakłady brutto na środki trwałe	283116
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	–186295
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	2325
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	756
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	–248
Wierzytelności netto (zadłużenia netto)	–87259
Razem	12395

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Słownik

Aktywa gospodarcze – rezerwy zasobów, które są w stanie zaoferować ich właścicielom prawdziwe lub potencjalne korzyści ekonomiczne lub być sposobem na zachowanie bogactwa (kamienie i metale szlachetne, antyki, etc.).

Nakłady brutto na środki trwałe – inwestowanie środków finansowych w środki trwałe w celu generowania nowych dochodów w przyszłości poprzez wykorzystanie ich w produkcji.

Transfery kapitałowe wymagają nabycia lub rozdysponowania aktywa lub aktywów przez przynajmniej jedną stronę transakcji. Bez względu na to, czy są dokonywane w gotówce czy w naturze, ich wynikiem jest zmiana stanu aktywów finansowych lub niefinansowych wykazanego w bilansach jednej lub obu stron transakcji.

Instrument finansowy – jest to każda umowa, która z jednej strony inicjuje powstanie aktywa finansowego, a z drugiej strony powstanie zobowiązania finansowego lub instrumentów w postaci akcji.

Instrumenty finansowe są klasyfikowane jako aktywa finansowe (środki) lub innych (warunkowe i pochodne) instrumentów finansowych.

Wierzytelności netto – jest to równowaga w postaci oszczędności netto plus netto transferów kapitałowych, które nie są wykorzystywane do akumulacji kapitału. Jeśli kwota oszczędności netto i transferów kapitałowych jest niewystarczająca do sfinansowania wzrostu aktywów niefinansowych netto, brak dostępnych zasobów nazywa się **zadłużeniem netto**.

Złoto monetarne i specjalne prawa (SDR), które produkują IMF (Międzynarodowy Fundusz Walutowy) są to międzynarodowe aktywe rezerwowe, dla których ze strony pasywów nie istnieje zobowiązanie finansowe.

Gotówka obejmuje banknoty i monety, które są w obiegu i są szeroko wykorzystywane do dokonywania płatności (z wyjątkiem monet okolicznościowych, które w rzeczywistości nie są w obiegu).

Depozyt – środki zapewnione przez osoby fizyczne lub prawne w zarządzaniu rezydentem określone przez instytucję finansową zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem Ukrainy na ściśle określony okres i będące w oprocentowaniu i wykonywane przez odpowiednią umowę.

Depozyt bankowy – ogólne określenie przyjmowanych przez banki wkładów i lokat pieniężnych od klientów oraz usług bankowa polegająca na przyjmowaniu na przechowanie w szczególności papierów wartościowych, biżuterii, kruszców szlachetnych, numizmatów lub dokumentów.

Papiery wartościowe inne niż akcje – obligacje, skarbowe zobowiązania, oszczędnościowe, inwestycyjne i hipoteczne certyfikaty, weksle, prywatyzacyjne papiery i pochodne papiery wartościowe.

Kredyt bankowy – umowa zawarta w formie pisemnej pomiędzy bankiem a kredytobiorcą. Bank zobowiązuje się udostępnić określoną kwotę na określony cel oraz czas, a kredytobiorca zobowiązuje się wykorzystać kredyt zgodnie z jego przeznaczeniem oraz zwrócić pobraną kwotę wraz z należnym bankowi wynagrodzeniem w postaci prowizji i odsetek. Na podstawie tej definicji kredyt postrzegany jest jako specyficzny rodzaj stosunków zobowiązaniowych, którego wyróżniającymi cechami są: zwrotność, celowość i odpłatność.

Akcja – papier wartościowy łączący w sobie prawa o charakterze majątkowym i niemajątkowym, wynikające z uczestnictwa akcjonariusza w spółce akcyjnej lub komandytowo-akcyjnej. Także ogół praw i obowiązków akcjonariusza w spółce lub część kapitału akcyjnego.

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe dzielą się 1) na czysty koszt aktywów gospodarstw domowych w rezerwach na ubezpieczeniu na życie i w funduszach emerytalnych i 2) wcześniejsze wypłaty ubezpieczeniowych premii i rezerwy dla pokrycia roszczeń ubezpieczeniowych.

Temat 9.

Bilanse

Bilanse uzupełniają sekwencję systemu rachunków narodowych, odzwierciedlając ostateczną wartość wszystkich operacji na rachunkach produkcji, dystrybucji i wykorzystania dochodów, a także akumulacji.

Składa się on z bilansu otwarcia, rachunków akumulacji (rachunek kapitału i rachunek finansowy, rachunek innych zmian w zakresie aktywów, rachunek przeceny) i bilansu zamknięcia.

Rachunki akumulacji pokazują zmiany aktywów, pasywów i wartość netto kapitału w ciągu sprawozdawczego okresu. Główną sprawozdawczą tożsamość, która łączy bilans otwarcia i zamknięcia po tym aktywie (pasywie), wyrażamy następująco:

$$A_1 = A_0 + A_n - A_z + A_i + H,$$

gdzie:

A_1 – wartość aktywów albo pasywów na koniec okresu;

A_0 – wartość aktywów albo pasywów na początek okresu;

A_n – wartość nabytych aktywów albo pasywów;

A_z – wartość zbytych aktywów albo pasywów;

A_i – inna zmiana wartości aktywów albo pasywów;

H – holdingowy dochód/strata.

Stany aktywów i zobowiązań zarejestrowane w bilansie wycenia się według odpowiednich cen, którymi zwykle są ceny rynkowe dominujące w momencie, do którego odnosi się bilans, ale w przypadku niektórych kategorii wycena odbywa się według wartości nominalnej. Bilans sporządza się dla sektorów i podsektorów instytucjonalnych będących rezydentami, gospodarki krajowej ogółem oraz zagranicy.

Bilans aktywów i pasywów również sporządza się oddzielnie dla niefinansowych i finansowych aktywów i zobowiązań. W tym celu wykorzystywana jest informacja statystyczna i finansowa sprawozdawczości przedsiębiorstw, finansowych instytucji i budżetowych organizacji, a także statystyka bankowa, statystyka bilansu płatniczego. Bilans aktywów i pasywów może być sporządzony dla jednostek instytucjonalnych, sektorów instytucjonalnych i całej gospodarki. Analogicznie sprawozdanie składa się, żeby pokazać wewnętrzny zapas aktywów i zobowiązań,

które znajdują się we własności nierezydentów i zapasy zagranicznych aktywów i zobowiązań we własności rezydentów.

W przypadku sektorów instytucjonalnych pozycja bilansująca jest wartością kapitału netto. Dla krajowej gospodarki ogółem pozycja bilansująca jest często określana jako bogactwo narodowe – łączna wartość aktywów niefinansowych oraz aktywów finansowych netto w odniesieniu do zagranicy. Bilans dla zagranicy sporządza się w taki sam sposób jak bilanse dla sektorów i podsektorów instytucjonalnych będących rezydentami. Składa się on w całości z aktywów finansowych i zobowiązań nierezydentów w relacji do rezydentów. Bilans aktywów i pasywów dla zagranicy nazywają rachunkiem zewnętrznych aktywów i pasywów, który w całości składa się z finansowych aktywów i zobowiązań.

Bilans aktywów i pasywów

	Bilans otwarcia	Rachunki akumulacji		Rachunki innych zmian w aktywach	W tym:		Bilans zamknięcia
		Rachunek kapitału	Rachunek finansowy		Rachunek innych zmian w zakresie aktywów	Rachunek przeceny	
A	1	2	3	4=5+6	5	6	7
<i>Aktywa niefinansowe</i>							
środki trwałe							
Rzeczowe środki obrotowe							
<i>Aktywa finansowe za wyjątkiem pasywów</i>							
Wartość kapitału netto (bogactwo narodowe)							

Kierunki analizy danych bilansów aktywów i pasywów

Bilanse aktywów i pasywów dają informację, potrzebną po to, żeby przeanalizować czynniki wpływające na konsumpcję i oszczędzanie przez gospodarstwa domowe. Oprócz tego, bilans aktywów i pasywów dla grup gospodarstw domowych jest konieczny, żeby ocenić podział bogactwa i zbywalności.

Plan ćwiczeń

1. Charakterystyka aktywów bilansu.
2. Charakterystyka zobowiązań.
3. Charakterystyka kapitału własnego.
4. Zmiany w bilansie aktywów i pasywów.
5. Bilans aktywów niefinansowych.
6. Bilans kapitału zakładowego.
7. Bilans aktywów finansowych.

Zadania

Zadanie 9.1

Mamy dane dotyczące aktywów niefinansowych gospodarki Ukrainy na początku 2015 roku. Oblicz brakujące dane w bilansie otwarcia i zbuduj bilans aktywów niefinansowych na koniec roku.

Oblicz i przeanalizuj wskaźniki bezwzględnych i względnych zmian strukturalnych aktywów niefinansowych gospodarki Ukrainy.

Fragment bilansu eksperymentalnego aktywów niefinansowych Ukrainy za 2015 rok
(mln.UAN)

	Bilans otwarcia	Rachunek kapitałowy	Rachunek innych zmian w zakresie aktywów
Aktywa niefinansowe	4 733 987	43 506	1 158 113
Środki trwałe	3 980 737	?	988 698
Aktywa niematerialne	?	-4 337	14 448
Rzeczowe środki obrotowe	713 168	47 231	?

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Zadanie 9.2

Mamy dane dotyczące aktywów niefinansowych gospodarki Ukrainy na początku 2011 roku. Oblicz brakujące dane w bilansie otwarcia i zbuduj bilans aktywów niefinansowych na koniec roku.

Oblicz i przeanalizuj wskaźniki bezwzględnych i względnych zmian strukturalnych aktywów niefinansowych gospodarki Ukrainy.

Fragment bilansu eksperymentalnego aktywów niefinansowych Ukrainy za 2011 rok
(mln. UAN)

	Bilans otwarcia	Rachunek kapitałowy	Rachunek innych zmian w zakresie aktywów
Aktywa niefinansowe	3 355 368	126 118	428 662
Środki trwałe	?	98 121	386 760
Aktywa niematerialne	21 379	283	?
Rzeczowe środki obrotowe	394 434	?	42 587

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Zadanie 9.3

Mamy dane dotyczące aktywów finansowych gospodarki Ukrainy na początku 2015 roku. Oblicz brakujące dane w bilansie otwarcia i zbuduj bilans aktywów niefinansowych na koniec roku.

Oblicz i przeanalizuj wskaźniki bezwzględnych i względnych zmian strukturalnych aktywów finansowych gospodarki Ukrainy.

Fragment bilansu eksperymentalnego aktywów finansowych Ukrainy za 2015 rok
(mln. UAN)

Aktywa			Pasywa
9327724	Bilans otwarcia		10337285
14428	F.1	Złoto monetarne i SDR	
2544837	F.2	Gotówka i depozyty	1211340
872075	F.3	Dłużne papiery wartościowe	1222614
1268095	F.4	Kredyty i pożyczki	2178383
1287916	F.5	Udziały kapitałowe i udziały/jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	2077194
22061	F.6	Systemy ubezpieczeniowe, emerytalno-rentowe i standaryzowanych gwarancji	21960
3479	F.7	Instrumenty pochodne i opcje na akcje dla pracowników	3296
3314833	F.8	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia	3622498
	D.90	Wartość kapitału netto	?
661066	Rachunek finansowy		659720
458	F.1	Złoto monetarne i SDR	
-7338	F.2	Gotówka i depozyty	-144866
138127	F.3	Dłużne papiery wartościowe	104741
-254501	F.4	Kredyty i pożyczki	-103125

Aktywa			Pasywa
96544	F.5	Udziały kapitałowe i udziały/jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	189180
1067	F.6	Systemy ubezpieczeniowe, emerytalno-rentowe i standaryzowanych gwarancji	1027
...	F.7	Instrumenty pochodne i opcje na akcje dla pracowników	...
686709	F.8	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia	?
1422235	Rachunek innych zmian w zakresie aktywów		1620132
4915	F.1	Złoto monetarne i SDR	
933936	F.2	Gotówka i depozyty	225188
34886	F.3	Dłużne papiery wartościowe	134076
241607	F.4	Kredyty i pożyczki	?
71384	F.5	Udziały kapitałowe i udziały/jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	364327
...	F.6	Systemy ubezpieczeniowe, emerytalno-rentowe i standaryzowanych gwarancji	...
10382	F.7	Instrumenty pochodne i opcje na akcje dla pracowników	8948
125125	F.8	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia	222801

¹ Z wyłączeniem czasowo okupowanego terytorium Autonomicznej Republiki Krymu, miasta Sewastopol i części strefy operacji antyterrorystycznej.

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Zadanie 9.4

Mamy dane dotyczące aktywów gospodarki Ukrainy (mln.UAN) z bilansu eksperymentalnego aktywów finansowych i niefinansowych Ukrainy za 2012 rok. Oblicz i przeanalizuj wskaźniki bezwzględnych i względnych zmian strukturalnych bogactwa narodowego Ukrainy.

	Bilans otwarcia	Bilans zamknięcia
Aktywa niefinansowe	4 179 439	4 615 232
Aktywa finansowe	6332718	6815296
Zobowiązania finansowe	6689065	7271375

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Zadanie 9.5

Mamy dane dotyczące aktywów finansowych i niefinansowych gospodarki Ukrainy na początku 2012 roku i ich zmiany w ciągu roku. Oblicz kwoty bogactwa narodowego Ukrainy na początku i na końcu okresu. Oblicz i przeanalizuj wskaźniki bezwzględnych i względnych zmian strukturalnych bogactwa narodowego Ukrainy.

Wskaźniki	mln.UAN
Aktywa niefinansowe	4 179 439
Aktywa finansowe	6332718
Zobowiązania finansowe	6689065
Przemiana kosztu niefinansowych aktywów	435793
Przemiana kosztu finansowych aktywów	737310

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Rozwiązania typowe

Zadanie 1.

Mamy dane dotyczące aktywów niefinansowych gospodarki Ukrainy na początku 2011 roku. Oblicz brakujące dane w bilansie początkowym i zbuduj bilans aktywów niefinansowych na koniec roku.

Oblicz i przeanalizuj wskaźniki bezwzględnych i względnych zmian strukturalnych aktywów niefinansowych gospodarki Ukrainy.

Fragment bilansu esperymentalnego aktywów niefinansowych Ukrainy za 2011 rok
(mln.UAN)

	Bilans otwarcia	Rachunek kapitałowy	Rachunek innych zmian w zakresie aktywów
Aktywa niefinansowe	3 355 368	126 118	428 662
Środki trwałe	?	98 121	386 760
Aktywa niematerialne	21 379	?	-685
Rzeczowe środki obrotowe	394 434	27 714	?

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Rozwiązanie:

Środki trwałe: $3\,355\,368 - 21\,379 - 394\,434 = 2\,939\,555$,

Aktywa niematerialne: $126\,118 - 98\,121 - 27\,714 = 283$

Rzeczowe środki obrotowe: $428\,662 - 386\,760 - (-685) = 42\,587$

	Bilans zamknięcia
Aktywa niefinansowe	3 910 148
Środki trwałe	3 424 436
Aktywa niematerialne	20 977
Rzeczowe środki obrotowe	464 735

Słownik

Bilans (aktywa, pasywa) – to sprawozdanie, które składa się w określonym momencie, zawierające dane o wartości aktywów, które są własnością instytucjonalną jednostki albo grupy instytucjonalnych jednostek i wartości kapitałów/funduszy oraz zobowiązań (pasywów). Bilans (aktywa, pasywa) – dwustronna tablica, w lewej części znajdują się aktywa finansowe i niefinansowe, a w prawej – kapitały/fundusze oraz zobowiązania.

Bogactwo narodowe – suma finansowych i niefinansowych aktywów kraju.

Aktywa – kontrolowane przez jednostkę gospodarczą zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, uzyskane w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Jeśli zasób majątkowy nie spełnia któregoś z powyższych kryteriów, nie może być ujęty w bilansie.

Aktywa niefinansowe – jednostki niefinansowe, do których są ustanowione prawa własności jednostek instytucjonalnych (indywidualnie lub zbiorowo) i z których ich właściciele mogą czerpać korzyści ekonomiczne poprzez ich posiadanie, użycie lub zezwolenie innym na używanie ich w określonym czasie. Obejmują środki trwałe, wartości niematerialne i prawne oraz rzeczowe środki obrotowe

Aktywa trwałe – część aktywów jednostki gospodarczej o przewidywanym okresie użytkowania dłuższym niż jeden rok obrotowy. Aktywa trwałe charakteryzują się tym, że wykorzystywane są do realizacji wielu cykli operacyjnych, zużywając się stopniowo. Przez aktywa trwałe rozumie się aktywa jednostki, które nie są zaliczane do aktywów obrotowych. Inna definicja aktywów trwałych to: kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe powstałe w wyniku zdarzeń przeszłych, o wiarygodnie określonej wartości, o okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż jeden rok, które w przyszłości spowodują wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych.

Aktywa obrotowe – aktywa, od których oczekuje się, że zostaną zużyte (np. surowce), sprzedane (np. wyroby) lub w inny sposób wykorzystane w bliskiej przyszłości, zazwyczaj w ciągu dwunastu miesięcy od dnia bilansowego. Do aktywów obrotowych zaliczane są: zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe): towary, materiały, produkty gotowe, półprodukty i produkty w toku, zaliczki na dostawy krótkoterminowe.

Rzeczowe aktywa obrotowe (zapasy) są przeznaczone do zbycia lub zużycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub w ciągu normalnego cyklu operacyjnego właściwego dla danej działalności, jeżeli trwa ona dłużej niż 12 miesięcy. Zalicza się do nich:

- materiały podstawowe, tj. materiały zużywane w procesie produkcji wy-

robów gotowych, w tym także opakowania związane z wyrobem gotowym,

- materiały pomocnicze, tj. środki czystości, materiały biurowe, narzędzia itp., które są przeznaczone do użycia na potrzeby własnej działalności gospodarczej,
- paliwo zużywane na cele technologiczne i transportowe,
- odpady użytkowe, które zostały przyjęte do magazynu,
- materiały w drodze, czyli materiały, za które jednostka otrzymała fakturę, a które do końca okresu sprawozdawczego nie zostały przyjęte do magazynu,
- wytworzone lub przetworzone przez jednostkę produkty gotowe (wyroby i usługi) przeznaczone do sprzedaży lub w toku produkcji,
- półprodukty oraz towary nabyte celem odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym,
- zaliczki wypłacone dostawcom materiałów lub towarów.

Aktywa finansowe – to aktywa, na które instytucjonalne jednostki ustalają prawa własności. Aktywa finansowe to aktywa gospodarcze obejmujące należności finansowe, udziały kapitałowe i złoto kruszcowe jako składnik złota monetarnego. Aktywa finansowe są środkami tezauryzacji stanowiącymi korzyści dla właściciela ekonomicznego w wyniku ich posiadania przez określony czas.

Pasywa – źródła pochodzenia majątku jednostki gospodarczej. Istnieją generalnie dwa źródła pozyskiwania majątku: kapitały (fundusze) własne, przekazane jednostce przez właścicieli, oraz wypracowane w trakcie działalności jednostki gospodarczej kapitały (fundusze) obce, czyli wszelkie zobowiązania.

Temat 10.

Rachunki „zagranicy”

Wszystkie operacje między jednostkami-rezydentami instytucjonalnymi i jednostkami-nierezydentami instytucjonalnymi zjednoczono pod ogólną nazwą „Rachunki „zagranicy”. Właściwością rachunków „zagranicy” jest to, że odgrywają one analogiczną rolę jak instytucjonalny sektor, lecz nie wiążą się z żadnym konkretnym rodzajem ekonomicznej działalności. W rachunkach „zagranicy” odzwierciedlono eksport i import towarów, usług, praw intelektualnej własności, międzynarodową kooperację.

W rachunkach odzwierciedlają się również operacje z operacyjnego i finansowego leasingu (przekazanie za granicę maszyn i urządzeń na ponad rok czasu) i sposoby finansowania tych operacji; budowlane usługi za granicą i inwestycje cudzoziemskie w kraju; operacje z nieruchomością i aktywami niematerialnymi z innymi krajami; operacje, związane z pobytem w naszym kraju nierezydentów i pobytem naszych obywateli za granicą. Za koncepcją SRN zakres eksportu i importu towarów i usług znacznie rozszerzono kosztem włączenia do jej niematerialnych usług, bezpłatnego importu i eksportu towarów.

Wskaźniki rachunków „zagranicy” są ściśle związane z wskaźnikami rachunków wszystkich sektorów gospodarki, a to oznacza, że ich treść i metody rozliczenia są jednakowe. Więc, to, co jest zasobem dla innych państw świata, dla gospodarki Ukrainy na ogół będzie użyciem i przeciwnie. Operacje między rezydentami i nierezydentami odzwierciedlają się i w rachunkach dla gospodarki, ale nie są one oddzielone od transakcji między rezydentami.

W tych warunkach, korzystanie z informacji zawartych w rachunkach „zagranicy” do analizy makroekonomicznej i prognozowania jest możliwe jedynie w przypadku jednoczesnego wykorzystania danych SRN dla gospodarki jako całości oraz poszczególnych sektorów. Różne składniki (agregaty) rachunków „zagranicy” uzupełniają odpowiednie wskaźniki rachunków instytucjonalnych sektorów-rezydentów.

W rzeczywistości działalność zagranicznej gospodarczej Ukrainy odzwierciedlają trzy rachunki: 1) rachunek towarów i usług zewnętrznych, 2) rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych, 3) rachunek kapitałów zewnętrznych.

Tabela 10.1. *Rachunek towarów i usług zewnętrznych*

Przychody	Rozchody
P.7. Import towarów i usług	P.6. Eksport towarów i usług B.11. Saldo towarów i usług zewnętrznych
Razem	Razem

W przychodach rachunku towarów i usług zewnętrznych przedstawiono się import towarów i usług. Włączone do niego są całe towary (nowe albo tradycyjne), opłacone albo przekazane bezpłatnie, które nadchodzą z zagranicy. W imporcie uwzględnione są również towary, które nadeszły z zagranicy w postaci darowizny, bezpłatnej pomocy, i tym podobne; towary, które są objęte dzierżawą na jeden rok i więcej; odłów ryby i innych morskich produktów; towary, które są nabyte na jarmarkach, wystawach i zrobione na terytorium Ukrainy czy za granicą; towary, przywiezione do kraju jak część statutowego kapitału wspólnych przedsiębiorstw, itp.

W części «Rozchody» znajdują się dochody, które otrzymała Ukraina od innych krajów za eksport towarów i usług.

Pozycję bilansującą „Saldo towarów i usług zewnętrznych” wyznacza się jak różnicę między wskaźnikami eksportu i importu towarów i usług. Jeśli saldo jest pozytywne, to świadczy o otrzymaniu dochodu w operacjach z towarami i usługami z innymi państwami świata i przeciwnie – ujemny bilans będzie świadczył o deficycie dla całej gospodarki.

W SRN zwraca uwagę na fakt, że w rachunku towarów i usług zewnętrznych muszą zawierać tzw. niemonetne towary: złoto, srebro, diamenty i inny metale szlachetne i kamienie szlachetne, papierower pieniądze i monety, które nie są obecnie w obiegu, papiery wartościowe, które nie zostały wprowadzone do obiegu (wszystko to powinno być traktowane jako surowce), bydło, które jest przemieszczane przez granicę, przesyłki z zadeklarowaną wartością mienia imigrantów, itd.

Rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych w części przychodów obejmuje dochody i transfery bieżące całej gospodarki Ukrainy, które są płacone innym państwom świata, a w części «Rozchody» – dochody i transfery bieżące całej gospodarki Ukrainy, które nadchodzą od innych państw świata.

Ten rachunek odzwierciedla operacje gospodarek zewnętrznych, powiązanych z ruchem dochodów pierwotnych i transfery bieżące między nierezydentami i rezydentami.

Tabela 10.2. *Rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych*

Przychody	Rozchody
B.11. Saldo towarów i usług zewnętrznych	D. 1. Koszty związane z zatrudnieniem płacone dla sektora zagranica
D.1. Koszty związane z zatrudnieniem otrzymane od sektora zagranica	D.2 Podatki związane z produkcją i importem płacone dla sektora zagranica
D.2 Podatki związane z produkcją i importem otrzymane od sektora zagranica	D.4. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica
D.3. Dotacje otrzymane od sektora zagranica	D.5 Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. płacone dla sektora zagranica
D.4. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	D.6. Składki na ubezpieczenie społeczne i płatności socjalne płacone dla sektora zagranica
D.5. Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. otrzymane od sektora zagranica	D.7. Pozostałe transfery bieżące płacone dla sektora zagranica
D.6. Składki na ubezpieczenie społeczne i płatności socjalne otrzymane od sektora zagranica	D.8. Regulacja do zmian w wartości netto aktywów gospodarstw domowych w funduszach emerytalnych
D.7. Pozostałe transfery bieżące otrzymane od sektora zagranica	
D.8. Regulacja do zmian w wartości netto aktywów gospodarstw domowych w funduszach emerytalnych	B.12. Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych
Razem	Razem

Części «Przychody» obejmuje saldo towarów i usług, które są przenoszone z rachunku towarów i usług zewnętrznych, a także dochodów pierwotnych i transferów bieżących, które są otrzymywane przez nierezydentów od rezydentów kraju, w postaci wynagrodzenia, podatków z produkcją i importu, dochodów z własności i transferów bieżących.

W części „Rozchody” rachunku znajdują się: opłata pracy pracowników-rezydentów nierezydentami, a także otrzymane od innych krajów subsydia na produkcję i import, dochody od własności i transfery bieżące.

Pozycją bilansującą rachunku „Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych” wyznacza się jako różnice między wynikami odzwierciedlonymi w części „Rozchody” i w części „Przychody”. Pozytywne saldo świadczy o przekroczeniu dochodów według danych wskaźników nad kosztami, ujemne – przeciwnie. W rachunku dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych wszystkie operacje między rezydentami i nierezydentami przedstawione są w cenach rynkowych.

W celu ustalenia czasu rejestracji transakcji na tym rachunku wykorzystywana jest metoda memoriałowa.

Rachunek kapitałów zewnętrznych

W rachunku kapitałów zewnętrznych (tablica. 10.3) znajdują się zmiany w aktywach, zobowiązaniach i czystym koszcie własnego kapitału nierezydentów (inny świat), które odbywają się wskutek operacji z rezydentami.

Tabela 10.3. *Rachunek kapitałów zewnętrznych Ukrainy*

Zmiany zobowiązań i wartości netto	Zmiany w aktywach
B.12. Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych	K.2. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych
D.9. Transfery kapitałowe otrzymane	B.9. Wierzytelności netto/zadłużenie netto
D.9. Transfery kapitałowe spłacone	Razem
B.10.1. Razem (Zmiany bogactwa netto kosztem oszczędności i transferów kapitałowych)	

Rachunek kapitałów zewnętrznych uwzględnia operacje między rezydentami, z jednej strony i nierezydentami – z drugiej, które powiązane są z nabyciem i sprzedażą niewyprodukowanych niefinansowych aktywów (oprócz ziemi) i zmiany bogactwa netto kosztem oszczędności i transferów kapitałowych nierezydentów.

Transfery kapitałowe, odzwierciedlone na rachunku, mogą być zarówno w pieniężnym, jak i w naturalnym wyrażeniu. Transfery kapitałowe w naturalnym wyrażeniu przewidują, że odbiorca wykorzystuje te transfery dla otrzymania aktywów u samego kredytora.

Transfery kapitałowe, przekazane albo otrzymane od innych państw świata włączają bezpłatne subsydia na kapitałowe inwestycje; nieregularne podatki na kapitał i majątek i tym podobne; inne kapitałowe transfery, bezpłatne przekazanie (przepływ) kapitału zakładowego, wypłatę kompensacji za zmniejszenie kapitału zakładowego, spisania na straty długów i tym podobne.

W rozdziale „zmiany w aktywach” pokazują czyste nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych. Ponieważ kupno-sprzedaż ziemi możliwa jest tylko między rezydentami, to nie odzwierciedla się na rachunku kapitałów zewnętrznych. Jeśli w takich operacjach biorą udział nierezydenci, to są rozpatrywani jako warunkowi rezydenci.

Pozycją bilansującą rachunku jest „Wierzytelności netto/zadłużenie netto”. Wyznaczana jest jako różnica między ogólną wielkością zmiany bogactwa netto kosztem oszczędności i transferów kapitałowych i nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych. Pozytywna różnica (czyste kredytowanie) pokazuje wielkość finansowych zasobów, którą „inny świat” daje Ukrainie. Ujemna różnica (czyste zapożyczanie) pokazuje wielkość finansowych zasobów, którą Ukraina daje „innemu światu”.

Pozycja bilansująca tego rachunku koresponduje się z pozycją bilansującą rachunku kapitału dla wewnętrznej gospodarki na ogół: ona ma taką samą absolutną wielkość, lecz przeciwnym znakiem.

Plan ćwiczeń

Rachunki zewnętrznych operacji i ich charakterystyka.

Rachunek towarów i usług zewnętrznych.

Rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych.

Rachunek kapitałów zewnętrznych.

Zadania

Zadanie 10.1

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2015 rok:

Wskaźniki	mln.UAN
Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych	37510
Koszty związane z zatrudnieniem otrzymane od sektora zagranica	...
Podatki związane z produkcją i importem otrzymane od sektora zagranica netto	...
Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	117553
Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. otrzymane od sektora zagranica	788
Składki na ubezpieczenie społeczne i płatności socjalne otrzymane od sektora zagranica	38
Pozostałe transfery bieżące otrzymane od sektora zagranica	26732
Regulacja do zmian w wartości netto aktywów gospodarstw domowych w funduszach emerytalnych	...
Koszty związane z zatrudnieniem płacone dla sektora zagranica	89881
Podatki związane z produkcją i importem płacone dla sektora zagranica netto	4
Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	3393
Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. płacone dla sektora zagranica	2988
Składki na ubezpieczenie społeczne i płatności socjalne płacone dla sektora zagranica	...
Pozostałe transfery bieżące płacone dla sektora zagranica	104387

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych.
2. Oblicz pozycję bilansującą.

Zadanie 10.2

Mamy dane o imporcie i eksporcie towarów i usług na Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2015 rok.

Wskaźniki	mln.UAN
Import towarów i usług	1083438
Eksport towarów i usług	1045928

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek towarów i usług zewnętrznych.
2. Oblicz pozycję bilansującą.

Zadanie 10.3

Mamy następujące dane o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2015 rok:

Wskaźniki	mln.UAN
Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych	-18032
Transfery kapitałowe otrzymane	0
Transfery kapitałowe spłacone	-8629
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	1134

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek kapitałów zewnętrznych.
2. Oblicz pozycję bilansującą.

Zadanie 10.4

Mamy następujące dane o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata:

Wskaźniki	2014	2015
P.7. Import towarów i usług	826764	1083438
P.6. Eksport towarów i usług	771129	1045928

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek towarów i usług zewnętrznych.
2. Oblicz pozycję bilansującą.
3. Oblicz i przeanalizuj dynamikę wskaźników bezwzględnych i względnych.

Zadanie 10.5

Mamy następujące dane o Ukrainie (w faktycznych cenach, mln UAN.) za 2 lata:

Wskaźniki	2014	2015
Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych	55635	37510
Koszty związane z zatrudnieniem otrzymane od sektora zagranica	...	...
Podatki związane z produkcją i importem otrzymane od sektora zagranica netto	...	...
Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	83413	117553
Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. otrzymane od sektora zagranica	518	788
Składki na ubezpieczenie społeczne i płatności socjalne otrzymane od sektora zagranica	28	38
Pozostałe transfery bieżące otrzymane od sektora zagranica	21200	26732
Regulacja do zmian w wartości netto aktywów gospodarstw domowych w funduszach emerytalnych	...	...
Koszty związane z zatrudnieniem płacone dla sektora zagranica	61439	89881
Podatki związane z produkcją i importem płacone dla sektora zagranica netto	2	4
Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	3829	3393
Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. płacone dla sektora zagranica	2493	2988
Składki na ubezpieczenie społeczne i płatności socjalne płacone dla sektora zagranica	...	...
Pozostałe transfery bieżące płacone dla sektora zagranica	64027	104387

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych.
2. Oblicz pozycję bilansującą.
3. Oblicz i przeanalizuj dynamikę wskaźników bezwzględnych i względnych.

Zadanie 10.6

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata:

Wskaźniki	2014	2015
Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych	29004	-18032
Transfery kapitałowe otrzymane	0	0
Transfery kapitałowe spłacone	-4216	-8629
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	477	1134

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Zbuduj rachunek kapitałów zewnętrznych.
 Oblicz pozycję bilansującą.
 Oblicz i przeanalizuj dynamikę wskaźników bezwzględnych i względnych.

Rozwiązania typowe

Zadanie 1.

Mamy dane o imporcie i eksporcie towarów i usług na Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2001 rok.

Wskaźniki	mln.UAN
Import towarów i usług	109924
Eksport towarów i usług	113245

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek towarów i usług zewnętrznych.
2. Oblicz pozycję bilansującą.

1. Rachunek towarów i usług zewnętrznych

Przychody	mln. UAN	Rozchody	mln. UAN
P.7. Import towarów i usług	109924	P.6. Eksport towarów i usług	113245
Razem	109924	B.11. Saldo towarów i usług zewnętrznych	- 3321
		Razem	109924

2. Pozycja bilansującą (B.11. Saldo towarów i usług zewnętrznych)
 $= 109924 - 113245 = - 3321$ mln.UAN.

SŁOWNIK

Sektor „zagranica” obejmuje instytucjonalne jednostki-nierezydenci, które nawiązują ekonomiczne związki z jednostkami-rezydentami. Do tego sektora również włączane są instytucjonalne jednostki, które fizycznie są zlokalizowane na geograficznym terytorium danego kraju, lecz nie wchodzą w skład gospodarki narodowej (enklawy innych krajów – ambasady, konsulaty, bazy wojskowe i organizacje międzynarodowe).

Rachunki „zagranicy” pomagają ocenić rolę zewnętrznych w związku z podjętą działalnością ekonomiczną z nierezydentami związków w zabezpieczeniu równowagi dochodów i kosztów instytucjonalnych sektorów – rezydentów danego kraju przez ekonomiczną działalność z nierezydentami.

Zewnętrzny rachunek towarów i usług obejmuje transakcje bieżące między „zagranicą” i narodową gospodarką, związane z kupnem i sprzedażą towarów i usług.

Saldo towarów i usług zewnętrznych wyznacza się jako różnicę między wskaźnikami eksportu i importu towarów i usług. Jeśli saldo jest pozytywne, to świadczy o otrzymaniu dochodu w operacjach z towarami i usługami z innymi państwami świata i przeciwnie – ujemny bilans będzie świadczył o deficycie dla całej gospodarki.

Rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych pokazuje proces redystrybucji dochodów potocznych między rezydentami narodowej gospodarki i nierezydentami.

Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych wyznacza się jako różnicę między wynikami pokazanymi w części „Rozchody” dochodów pierwotnych i transferów bieżących, otrzymanych od innych krajów i płacone dla innych krajów. Pozytywne saldo świadczy o przekroczeniu dochodów według danych wskaźników nad kosztami, ujemne – przeciwnie.

Rachunek kapitałów zewnętrznych uwzględnia operacje między rezydentami, z jednej strony, i nierezydentami – z drugiej, które pozwalają charakteryzować zmiany w aktywach, zobowiązanych i zmiany bogactwa netto kosztem oszczędności i transferów kapitałowych nierezydentów.

Wierzytelności netto/zadłużenie netto – różnicę między ogólną wielkością zmiany bogactwa netto kosztem oszczędności i transferów kapitałowych i nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych. Pozytywna różnica (czyste kredytowanie) pokazuje wielkość finansowych zasobów, którą „inny świat” nadaje Ukrainie. Ujemna różnica (czyste zapożyczanie) pokazuje wielkość finansowych zasobów, którą Ukraina nadaje „innemu światu”.

Temat 11. Rachunek produktów

Rachunek produktów charakteryzuje ogólne zasoby towarów i usług dotyczące gospodarki ogółem, a także kierunki użycia tych zasobów. Jest on swoistą zbiorczą charakterystyką SRN. Więc, po jednej stronie rachunku rejestrują się całe zasoby towarów i usług (produkcja globalna i import), a po drugiej – odzwierciedla się użycie zasobów na różne potrzeby.

Schemat rachunku towarów i usług Ukrainy pokazano w tabelce. 11.1.

Tabela 11.1. *Rachunek produktów*

Przychody	Rozchody
P.1. Produkcja globalna	P.2. Zużycie pośrednie
P.7. Import towarów i usług	P.3. Spożycie
D.21. Podatki od produktów	P.51. Nakłady brutto na środki trwałe
D.31. Dotacje do produktów	P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych
Razem	P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości
	P. 6. Eksport towarów i usług
	Razem

Dane rachunku produktów dają możliwość obliczenia PKB dwiema metodami: metodą końcowej konsumpcji i produkcyjną. PKB obliczony metodą końcowej konsumpcji jest równy sumie wszystkich pozycji końcowego zużycia minus import, czyli sumie końcowej konsumpcji, nagromadzenia i eksportu minus import. PKB obliczony metodą produkcyjną, jest równy różnicy między produkcją globalną i zużyciem pośrednim plus podatki na produkty netto. Rachunek produktów koresponduje się z większością rachunków zintegrowanych. Związek wskaźników rachunku produktów z wskaźnikami z innych rachunków naocznie odzwierciedlono w tabeli 11.2.

W części «Przychody» rachunku produktów znajdują się wskaźniki, które zostały przeniesione z rachunku produkcji:

- produkcja globalna;
- podatki od produktów;
- dotacje do produktów.

W części „Rozchody „ tego rachunku uwzględniane są wskaźniki z takich rachunków jak:

- rachunki produkcji – zużycie pośrednie;
- rachunki wykorzystania dochodów do dyspozycji – spożycie;
- rachunki kapitału – nakłady brutto na środki trwałe oraz przyrost rzeczowych środków obrotowych;
- rachunki towarów i usług zewnętrznych – eksport towarów i usług.

Tabela 11.2. *Korespondencja wskaźników rachunku produktów z wskaźnikami innych rachunków*

Wskaźniki rachunku produktów	Korespondujące rachunki
<i>Przychody</i>	<i>Przychody</i>
1. Produkcja globalna	Rachunek produkcji
2. Import towarów i usług	Rachunek towarów i usług zewnętrznych
3. Podatki od produktów i import netto	Rachunek produkcji
<i>Rozchody</i>	<i>Rozchody</i>
4. Zużycie pośrednie	Rachunek produkcji
5. Spożycie	Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji
6. Nakłady brutto na środki trwałe	Rachunek kapitałowy
7. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	Rachunek kapitałowy
8. Eksport towarów i usług	Rachunek towarów i usług zewnętrznych

Wskaźniki rachunku produktów zabezpieczają informacje dla analizy produkcji towarów i usług, wielkości ich zasobów z uwzględnieniem salda handlu zagranicznego, a także wielkości i kierunku ich użycia.

Plan ćwiczeń

1. Struktura rachunku produktów.
2. Charakterystyka części „Przychody” rachunku produktów.
3. Charakterystyka części „Rozchody „ rachunku produktów.
4. Związek wskaźników rachunku produktów z wskaźnikami innych rachunków.

Zadania

Zadanie 11.1

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN)
za 2016 rok:

Wskaźniki	mln. UAN
P.1. Produkcja globalna	5058294
P.7. Import towarów i usług	1315995
D.21. Podatki od produktów	367786
D.31. Dotacje do produktów	-5647
P.3. Spożycie	2007208
P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	368691
P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	148581
P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	929
P. 6. Eksport towarów i usług	1175953

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek produktów.
2. Oblicz brakujący wskaźnik – zużycie pośrednie.
3. Oblicz produkt krajowy brutto.

Zadanie 11.2

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN)
za 2 lata:

Wskaźniki	2015	2016
P.1. Produkcja globalna	4189241	5058294
P.7. Import towarów i usług	1083438	1315995
D.21. Podatki od produktów	302344	367786
D.31. Dotacje do produktów	-3187	-5647
P.3. Spożycie	1709213	2007208
P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	269422	368691
P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	47231	148581
P.53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	188	929
P.2. Zużycie pośrednie	2499854	3035066

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek produktów.
2. Oblicz brakujący wskaźnik – eksport towarów i usług.

3. Oblicz produkt krajowy brutto.
4. Oblicz i przeanalizuj dynamikę wskaźników bezwzględnych.

Zadanie 11.3

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata:

Wskaźniki	2015	2016
P.7. Import towarów i usług	1083438	1315995
D.21. Podatki od produktów	302344	367786
D.31. Dotacje do produktów	-3187	-5647
P.3. Spożycie	1709213	2007208
P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	269422	368691
P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	47231	148581
P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	188	929
P.2. Zużycie pośrednie	2499854	3035066
P. 6. Eksport towarów i usług	1045928	1175953

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek produktów.
2. Oblicz brakujący wskaźnik – produkcja globalna.
3. Oblicz produkt krajowy brutto.
4. Opisz zmiany w strukturze końcowej konsumpcji i produkcją PKB za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Rozwiązania typowe

Zadanie 1.

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2014 rok:

Wskaźniki	mln. UAN
P.1. Produkcja globalna	3354027
P.7. Import towarów i usług	826764
D.21. Podatki od produktów	206336
D.31. Dotacje do produktów	-2140
P.3. Spożycie	1429959
P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	224327
P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	-12077
P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	341
P. 6. Eksport towarów i usług	771129

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek produktów.
2. Oblicz brakujący wskaźnik – zużycie pośrednie.
3. Oblicz produkt krajowy brutto.

Rachunek produktów

Przychody	mln. UAN	Rozchody	mln. UAN
P.1. Produkcja globalna	3354027	P.2. Zużycie pośrednie	1971308
P.7. Import towarów i usług	826764	P.3. Spożycie	1429959
D.21. Podatki od produktów	206336	P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	224327
D.31. Dotacje do produktów	-2140	P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	-12077
		P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	341
		P. 6. Eksport towarów i usług	771129
Razem	4384987	Razem	4384987

Obliczymy PKB metodą końcowej konsumpcji $= 1429959 + 224327 + (-12077) + 341 + 771129 - 826764 = 1586915$ mln. UAN.

Wartość zużycia pośredniego jest różnicą między wielkością produkcji globalnej w cenach rynkowych i PKB:

$$3354027 + (206336 - 2140) - 1586915 = 1971308 \text{ mln. UAN.}$$

Temat 12.

Agregaty w SRN

Agregaty SRN przedstawiają uogólnione wielkości, które wyrażają jeden z aspektów działalności na poziomie gospodarki ogółem. To jest Produkt Krajowy Brutto (PKB), Dochód Narodowy Brutto (DNB), Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto, Oszczędności Narodowe i Bogactwo Narodowe.

Są to wskaźniki ogólne dla celów analiz makroekonomicznych oraz porównań w czasie i przestrzeni. Agregaty można obliczyć zarówno brutto, jak i netto. Wskaźniki te obliczane w ujęciu brutto obejmują zużycie (amortyzacja) środków trwałych. Wskaźniki, które są obliczane w ujęciu netto oznaczają, że agregaty w ujęciu brutto są zmniejszone o wartość zużycia środków trwałych. Przegląd agregatów SRN prezentowany jest w tabeli 12.1.

Tabela. 12.1. *Agregaty statystyczne w SRN 2008*

Rachunek	Pozycja bilansująca	Kluczowe Agregaty
Rachunki bieżące		
Rachunek produkcji	Wartość dodana	Produkt krajowy brutto (PKB)
Rachunek tworzenia dochodów	Nadwyżka operacyjna brutto/ dochód mieszany	
Rachunek podziału pierwotnego dochodów	Saldo dochodów pierwotnych brutto	Dochód Narodowy Brutto (DNB)
Rachunek podziału wtórnego dochodów	Dochody do dyspozycji brutto	Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto
Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji	Dochody skorygowane do dyspozycji brutto	
Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji	Oszczędności	Oszczędności Narodowe
Rachunki akumulacji		
Rachunek kapitałowy	Wierzytelności netto (+) zadłużenia netto (-)	
Rachunek finansowy	Wierzytelności netto (+) zadłużenia netto (-)	

Bilansy		
Bilans otwarcia	Wartość kapitału netto	Bogactwo Narodowe
Przemiany w aktywach i zobowiązaniach	Przemiana wartości kapitału netto	
Bilans zamknięcia	Wartość kapitału netto	Bogactwo Narodowe

Produkt krajowy brutto

PKB brutto stanowi miernik opisujący aktywność ekonomiczną ogółem na danym terytorium ekonomicznym, w wyniku której produkcja globalna zaspokaja finalne potrzeby gospodarki. Produkt krajowy netto oblicza się poprzez odjęcie z PKB brutto zużycie środków trwałych.

Istnieją trzy metody pomiaru PKB w oparciu o ceny rynkowe.

Metody obliczania PKB ($B.1 * g$) mogą być przedstawione w postaci następujących równań:

1) PKB na etapie jego powstawania w procesie produkcyjnym:

$$B.1 * g = (P.1 - P.2) + D.21 - D.31,$$

gdzie

P.1 – Produkcja globalna (w cenach bazowych)

P.2 – Zużycie pośrednie

(P.1 - P.2) – wartość dodana brutto w cenach bazowych,

D.21 – podatki od produktów i importu,

D.31 – dotacje do produktów i importu;

2) PKB na etapie utworzenia dochodów pierwotnych :

$$B.1 * g = D.1 + B.2g / B.3g + D.2 - D.3,$$

gdzie

D.1 – Koszty związane z zatrudnieniem,

B.2g / B.3g – Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany,

D.2 – Podatki związane z produkcją i importem,

D.3 – Dotacje związane z produkcją i importem,

(D.2 - D.3) – Podatki związane z produkcją i importem netto;

3) PKB na etapie jego końcowego użycia:

$$B.1 * g = P.3 + P.5 + P.6 - P.7,$$

gdzie

P.3 – Spożycie,

P.5 – Akumulacja brutto,

P.6 – Eksport towarów i usług,

P.7 – Import towarów i usług,

Dochód Narodowy Brutto (DNB)

Dochody pierwotne wynikające z produkcji i działalności producentów-rezydentów dystrybuowane są głównie do rezydentów. Jednak część dochodu może zostać przeniesiona do nierezydentów. W tym samym czasie część dochodów pierwotnych stworzonych przez nierezydentów może zostać odebrana przez rezydentów. Dlatego konieczne jest zdefiniowanie i zmierzenie dochodu narodowego brutto (DNB). DNB jest równy PKB, minus pierwotne dochody które mają otrzymać nierezydenci od rezydentów, plus dochody pierwotne, które mają otrzymać rezydenci od nierezydentów.

Według innej metody DNB jest równy PKB minus podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje, płace i dochodu z tytułu własności, płatnych na rzecz zagranicy oraz plus podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje, płace i dochodu z tytułu własności, które mają być odbierane z zagranicy. Dochód narodowy netto oblicza się poprzez odjęcie od DNB zużycia (amortyzacji) środków trwałych.

Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto

Pierwotne dochody, które otrzymują rezydenci, mogą być częściowo wykorzystane dla wypłaty transferów nierezydentom, a rezydenci mogą otrzymywać transfery z pierwotnych dochodów, które otrzymują nierezydenci. Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto jest to DNB minus transfery bieżące (z wyjątkiem podatków od produkcji i importu z wyłączeniem odpowiednich dotacji) wypłacanych nierezydentom, plus transfery bieżące (z wyjątkiem podatków od produkcji i importu z wyłączeniem odpowiednich dotacji), które mają otrzymać rezydenci od nierezydentów.

Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto jest to dochód, który trafia do gospodarki jako całość do spożycia i oszczędności brutto.

Dochód rozporządzalny Narodowy Netto jest obliczany poprzez odjęcie zużycia (amortyzacji) środków trwałych od Rozporządzalnego Dochodu Narodowego Brutto. Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto – kwota rozporządzalnego dochodu otrzymanego przez wszystkich rezydentów lub sektorów.

Oszczędności

Oszczędności są częścią Rozporządzalnego Dochodu Narodowego, która nie są wydawane na cele końcowe spożycia, mogą być wykorzystane do akumulacji. Oszczędność Narodowa Brutto jest równa Rozporządzalnemu Dochodowi Narodowemu Brutto minus spożycie. Oszczędność Narodowa Netto jest obliczana poprzez odjęcie zużycia (amortyzacja) środków trwałych od Oszczędności Narodowej Brutto. Jest ważnym źródłem finansowania inwestycji.

Bogactwo Narodowe

Bogactwo Narodowe jest to wartość kapitału netto wszystkich podmiotów gospodarczych rezydentów danego kraju w określonym momencie.

Wartość kapitału netto sektora instytucjonalnego oblicza się jako różnicę między wartością wszystkich jego aktywów na początku i na końcu okresu a wartością zobowiązań finansowych w tym samym dniu.

Bogactwo Narodowe jest sumą wartości kapitału netto wszystkich sektorów instytucjonalnych. Można ją również obliczyć jako zagregowaną wartość wszystkich aktywów niefinansowych jednostek instytucjonalnych rezydentów danego kraju plus wartość wszystkich aktywów finansowych wobec innych krajów.

Obliczanie fizycznych rozmiarów PKB

W praktyce PKB liczone jest w cenach bieżących. Zmiana wartości PKB może następować zarówno pod wpływem zmiany wyprodukowanych ilości towarów i usług, jak i zmiany cen. Produkt krajowy brutto można obliczyć w cenach stałych, czyli w cenach niezmiennych wybranego okresu, aby zmierzyć rzeczywiste zmiany, które mają miejsce w poszczególnych okresach. Jest to możliwe dlatego, że produkcja globalna, zużycie pośrednie i podatki od produktów pomniejszone o dotacje do produktów mogą być przeszacowane w cenach stałych.

W ukraińskiej praktyce statystycznej, PKB jest określony w cenach bieżących (rzeczywistych) okresu sprawozdawczego oraz w cenach porównywalnych z roku poprzedniego lub okresu bazowego.

PKB w cenach bieżących (rzeczywistych) stosowane jest do:

- określania kwoty i struktury produkcji;
- charakterystyki procesu dystrybucji i redystrybucji PKB;
- badania wykorzystania PKB w różnych kierunkach;
- przedstawienia rzeczywistych proporcji i relacji w gospodarce;
- porównania z innymi wskaźnikami makroekonomicznymi procesu reprodukcji oraz określania wydajności w gospodarce narodowej (płace, dochód, wysokość kapitału, koszty zasobów materialnych, deficytu budżetowego, długu publicznego, itp).

Ważne jest, aby określić wpływ na zmiany PKB w rzeczywistych cenach dwóch czynników:

- zmiany w ilości produkowanych lub wykorzystywanych towarów i usług;
- zmiany cen towarów i usług.

Aktualizacja wartości PKB w cenach stałych jest przeprowadzana na wszystkich etapach produkcji i wykorzystania.

Metody obliczania wolumenu PKB i jego składowych w cenach stałych:

- 1) bezpośrednia metoda przeszacowania;
- 2) metoda deflacji;

Metoda bezpośredniego przeszacowania stosowana jest w przypadkach, gdy wyprodukowane lub zużyte produkty są jednorodne pod względem składu oraz jeśli jest informacja o wielkości fizycznej i cenach (najczęściej w rolnictwie).

W tym celu ilość produktów w bieżącym okresie w naturze (q_1) mnoży się przez stałą cenę okresu bazowego (p_0) i uzyskujemy kwota produktów w bieżącym okresie w cenach stałych (p_0q_1):

$$q_1 \times p_0 = p_0q_1.$$

Metoda deflacji służy do oceny składników końcowego wykorzystania PKB w cenach stałych. Polega ona na podziale wartości zużycia (akumulacji) w bieżącym okresie na indeks cen, który wyraża zmianę cen w bieżącym okresie w stosunku do cen okresu bazowego, ceny które są stosowane jako stałe. Tak więc PKB w bieżącym okresie w cenach stałych może być wyrażone jako iloczyn liczby produktów o wielkości fizycznej (q) i ceny (p):

$$\Sigma q_1 p_0 = \Sigma q_1 p_1 : \frac{\Sigma q_1 p_1}{\Sigma q_1 p_0}$$

gdzie: $\Sigma q_1 p_0$ – PKB w cenach stałych; $\Sigma q_1 p_1$ – PKB w cenach bieżących;

$\frac{\Sigma q_1 p_1}{\Sigma q_1 p_0} = I_p$ - indeks cen (lub deflator PKB).

Ponieważ PKB stanowi iloczyn liczby produktów o wielkości fizycznej (q) i ceny (p), indeks wartości PKB (I_{QP}) można przedstawić jako iloczyn indeksa wolumenu (I_Q) oraz indeksu deflatora (I_p),

gdzie:

$$\frac{\Sigma q_1 p_1}{\Sigma q_0 p_0} \quad - \text{indeks wartości PKB } (I_{QP});$$

$$\frac{\Sigma q_1 p_0}{\Sigma q_0 p_0} \quad - \text{indeks wolumenu PKB } (I_Q);$$

$$\frac{\Sigma q_1 p_1}{\Sigma q_1 p_0} = I_p \quad - \text{Deflator PKB } (I_p).$$

Tak więc, znając indeks wartości PKB w cenach bieżących i indeks wolumenu PKB (lub wskaźnik PKB w cenach stałych), zawsze można znaleźć wskaźnik deflatora PKB lub wskaźnik cen.

Metoda podwójnej deflacji polega na tym, że produkcja globalna (PG) i zużycie pośrednie (ZP) w cenach bieżących są deflowane odpowiednimi wskaźnikami cen PG i ZP.

Wartość dodana brutto w cenach stałych jest definiowana jako różnica między produkcją globalną a zużyciem pośrednim w cenach stałych.

Plan ćwiczeń

1. PKB.
2. Dochód Narodowy.
3. Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto.
4. Oszczędności.
5. Bogactwo Narodowe.
6. Metody obliczania PKB.
7. Metody przeszacowania PKB i jego składowe w cenach stałych.

Zadania

Zadanie 12.1

Mamy dane warunkowe dla sektora instytucjonalnego:

Wskaźniki	Rok poprzednie	Rok bieżący
Produkcja globalna w cenach bieżących, mln UAH	1200	900
Udział zużycia pośredniego w wartości produkcji globalnej, %	45	47
Zmiana cen produkcji globalnej w stosunku do poprzedniego roku, %	100	+ 7,5
Zmiana cen na zużycie pośrednie w stosunku do poprzedniego roku, %	100	+ 8,0
Udział zużycia środków trwałych w produkcji globalnej, %	8,4	10,6

Wyznacz dodaną wartość brutto i netto za rok bieżący w cenach bieżących i cenach z poprzedniego roku. Oblicz indeksy wolumenu produkcji globalnej, wartości dodanej brutto i netto w cenach z poprzedniego roku.

Zadanie 12.2

Mamy dane warunkowe dla sektora instytucjonalnego. W celu oceny dynamiki struktury produkcji globalnej dla sektora instytucjonalnego, wyznacz udział zużycia pośredniego i wartości dodanej brutto w cenach bieżących za dwa lata. Opisz zmiany w strukturze produkcji globalnej za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa. Wyciągnij wnioski.

mln UAH

Wskaźniki	Rok poprzedni	Rok bieżący
Produkcja globalna w cenach czynników produkcji	12314,1	15301,0
Podatki od produktów i importu	980,9	1283,8
Dotacje do produktów i importu (-)	147,7	184,6
Zużycie pośrednie	5845,1	7360,1

Zadanie 12.3

Mamy dane warunkowe. Opisz zmiany w strukturze PKB za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa. Wyciągnij wnioski.

Wskaźniki	Rok poprzedni	Rok bieżący
PKB	1145,0	2040,8
w tym:		
- produkcja towarów	492,6	900,7
- produkcja usług	570,7	1008,1
- podatki od produktów i importu netto	81,7	140,0

Zadanie 12.4

Mamy dane o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata.

Wskaźniki	Lata	
	2015	2016
Produkcja globalna (w cenach czynników produkcji)	4189241	5058294
Zużycie pośrednie	2499854	3035066
Podatki od produktów	302344	367786
Dotacje do produktów	-3187	-5647
Pozostałe podatki związane z produkcją	31612	18722
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-14854	-11517
Koszty związane z zatrudnieniem	867527	983323
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	894987	1142194
Spożycie w gospodarstwach domowych	1317110	1544582
Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych	376315	443727

Wskaźniki	Lata	
	2015	2016
Spożycie w instytucjach niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych	15788	18899
Nakłady brutto na środki trwałe	269422	368691
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	47231	148581
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	188	929
Export towarów i usług	1045928	1175953
Import towarów i usług	1083438	1315995
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-246934	-313522
Indeks wolumenu PKB (% w roku poprzednim)	90,2	102,3
Liczba pracowników (tysiąc osób)	16443,2	16276,9

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Określ:

- 1) PKB w cenach bieżących (trzy metody).
- 2) Zmiany strukturalne PKB.
- 3) PKB w cenach stałych z roku poprzedniego.
- 4) Indeks – deflator PKB w stosunku do poprzedniego roku w %.
- 3) Wpływ wydajności pracy i zatrudnienia na PKB.

Zadanie 12.5

Mamy dane o wskaźnikach gospodarki Ukrainy za 2016 rok (w cenach bieżących mln. UAN):

Wskaźniki	mln. UAN
Podatki od produktów	367786
Dotacje do produktów	-5647
Pozostałe podatki związane z produkcją	18722
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-11517
Koszty związane z zatrudnieniem	983323
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	1142194
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-313522
Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	4066
Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	137417
Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. otrzymane od sektora zagranica	3507
Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. płacone dla sektora zagranica	894

Wskaźniki	mln. UAN
Pozostałe transfery bieżące otrzymane od sektora zagranica	130532
Pozostałe transfery bieżące płacone dla sektora zagranica	29922
Składki na ubezpieczenie społeczne i płatności socjalne otrzymane od sektora zagranica	45

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Określ: Dochód Narodowy Brutto i Netto, Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto i Netto.

Zadanie 12.6

Mamy dane o Ukrainie za 3 lata:

Wsłaźnik	2014	2015	2016
PKB w cenach bieżących mln UAN	1586915	1988544	2385367
Indeks -deflator PKB stosunkowo z poprzedniego roku,%	115,9	138,9	117,1

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Określ:

- 1) PKB w cenach stałych z roku poprzedniego;
- 2) Indeks wolumenu PKB (% w roku poprzednim).

Rozwiązania typowe

Zadanie 1.

Rozwój gospodarki Ukrainy za rok 2016 charakteryzuje się następującymi danymi:

Wskaźniki	mln. UAN
Produkcja globalna (w cenach czynników produkcji)	5058294
Zużycie pośrednie	3035066
Podatki od produktów	367786
Dotacje do produktów	-5647
Pozostałe podatki związane z produkcją	18722
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-11517

Wskaźniki	mln. UAN
Koszty związane z zatrudnieniem	873829
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	1142194
Spożycie w gospodarstwach domowych	1544582
Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych	443727
Spożycie w instytucjach niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych	18899
Nakłady brutto na środki trwałe	368691
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	148581
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	929
Export towarów i usług	1175953
Import towarów i usług	1315995
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-313522
Indeks wolumenu PKB (% w roku poprzednim)	102,3

Dodatek: PKB w 2015 r. w cenach bieżących wynosi 1988544 mln UAH.

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Określ:

- 1) PKB w cenach bieżących:
 - według metody produkcji;
 - według metody dystrybucji;
 - według metody końcowego użycia;
- 2) produkt krajowy netto;
- 3) PKB w porównywalnych cenach z poprzedniego roku;
- 4) deflator PKB.

Rozwiązanie

- 1) PKB według podejścia od strony produkcji = produkcja globalna – zużycie pośrednie + podatki netto od produktów = $5058294 - 3035066 + (367786 - 5647) = 2385367$ mln UAN.

PKB według podejścia od strony dochodów = Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany + Koszty związane z zatrudnieniem + podatki netto od produkcji i importu = $1142194 + 873829 + (367786 - 5647) + (18722 - 11517) = 2385367$ mln UAN.

PKB według podejścia od strony rozdysponowania = wydatki na spożycie (gospodarstw domowych, instytucji rządowych i samorządowych, instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych) + Akumulacja

brutto + (Export-import) = (1544582 + 443727 + 18899) + (368691 + 148581 + 929) + (1175953-1315995) = 2385367 mln UAN.

- 2) Produkt krajowy netto = PKB – zużycie (amortyzacja) środków trwałych = 2385367–313522=2071845 mln UAN.
- 3) PKB w porównywalnych cenach z poprzedniego roku = PKB 2015 w cenach bieżących x indeks wolumenu PKB = 1988544 x1,023 = 2034280,5 mln. UAN.
- 4) Deflator PKB = PKB w 2016 r. w cenach bieżących/ PKB 2016 r.w porównywalnych cenach z poprzedniego roku= 2385367/2034280,5 = 1,173 (117,3%).

Słownik

Produkt krajowy brutto charakteryzuje wartość końcowych towarów i usług w cenach dla użytkowników końcowych, produkowanych przez rezydentów przez określony czas.

Wartość dodana brutto – różnica pomiędzy produkcją globalną towarów i usług oraz zużyciem pośrednim (w cenach czynników produkcji).

Dochód narodowy brutto – suma dochodów pierwotnych otrzymywanych przez rezydentów w wyniku bezpośredniej lub pośredniej działalności na terytorium ekonomicznym kraju (wewnętrzna działalność gospodarcza) i za granicą, czyli w ramach gospodarki narodowej.

Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto – realny dochód, który można skierować do ostatecznej konsumpcji lub na oszczędności.

Oszczędności krajowe brutto oblicza się jako różnicę między dochodami do dyspozycji brutto i spożyciem (jeżeli oszczędności są dodatnie, to dochód rozporządzalny jednostek instytucjonalnych w bieżącym okresie skierowany jest nie tylko do spożycia, ale również do zwiększenia własnych aktywów lub zmniejszenia zobowiązań. Ujemna wartość oszczędności oznacza, że w celu pokrycia wydatków na spożycie ostateczne jednostki instytucjonalne zwiększyły swoje własne zobowiązania lub zmniejszyły aktywa).

Bogactwo Narodowe jest to wartość kapitału netto wszystkich podmiotów gospodarczych rezydentów danego kraju w określonym momencie. Bogactwo Narodowe jest sumą wartości kapitału netto wszystkich sektorów instytucjonalnych. Można je również obliczyć jako sumę wartości wszystkich aktywów niefinansowych jednostek instytucjonalnych rezydentów danego kraju plus wartość netto aktywów finansowych wobec innych krajów.

Temat 13.

Możliwości analityczne SRN

W praktyce światowej SRN jest postrzegany jako metoda bilansowania dla kompleksowej analizy gospodarki. Analiza – końcowy etap wszelkich prac statystycznych. Tworzenie SRN powiązane z ogromną ilością pracy i pieniędzy.

Obecność ogromnej ilości wzajemnie powiązanej informacji, opisanej w poprzednich tematach, zabezpiecza kompleksową analizę, jego głębokość i wszechstronność.

Celem analizy SRN jest scharakteryzowanie zjawisk i procesów, związków i proporcji w rozwoju gospodarczym kraju oraz określenie głównych tendencji w rozwoju procesów gospodarczych, które znajdują odzwierciedlenie w rachunkach.

Na podstawie systemu wskaźników makroekonomicznych SRN (produktu krajowego brutto, dochodu narodowego brutto, dochód rozporządzalny narodowy brutto, oszczędności krajowe brutto, bogactwo narodowe itp.) i ich zależności, można analizować praktycznie wszystkie główne procesy gospodarcze.

Na podstawie wskaźników makroekonomicznych SRN (produktu krajowego brutto, dochodu narodowego brutto, zysku oszczędnościowego brutto, trwałego nagromadzenia środków brutto, etc.) i ich współzależności można przeanalizować praktycznie wszystkie główne procesy gospodarcze.

W rachunkach są pokazane wyniki różnych rodzajów działalności: produkcja dóbr materialnych, usługi produkcyjne (rynkowe i nierynkowe, materialne i niematerialne). Daje to możliwość analizy struktury PKB, kwartalnych obliczeń PKB.

W ten sposób można ocenić strukturę gospodarki i jej skuteczność, określić udział poszczególnych branż i sektorów. Na podstawie struktury sektorowej jest określany charakter gospodarki (przemysłowy, rolno-przemysłowy, rolniczy), czynniki wzrostu wskaźników makroekonomicznych oraz poziom wpływu czynników ekstensywnych i intensywnych.

Rachunki pokazują wszystkie etapy cyklu reprodukcji: produkcja, dystrybucja, redystrybucja, ich końcowe wykorzystanie w celu spożycia lub akumulacji (oszczędności). To zapewnia analizę kluczowych wskaźników i proporcji – między produkcją dóbr i usług, produkcją i konsumpcją, konsumpcją i oszczędnościami, konsumpcją produkcyjną i nieprodukcyjną między pierwotnymi, wtórnymi i rozporządzalnymi dochodami, i tak dalej.

SRN podkreśla rolę mechanizmu finansowego i kredytowego w dystrybucji i redystrybucji dochodów, tworzeniu dochodów, oraz wpływu obciążeń podat-

kowych na dochody, roli działalności gospodarczej zagranicznej w gospodarce i kształtowaniu dochodów.

Modelowanie statystyczne wskaźników makroekonomicznych może być przeprowadzone przy użyciu różnych metod statystycznych. Najbardziej rozpowszechnionymi są analiza korelacyjna i regresyjna, ale są one wykorzystywane, gdy zależność tych wskaźników ma charakter stochastyczny.

W wielu przypadkach, analiza może być oparta na idei deterministycznej (funkcjonalnej) zależności wskaźnika efektywnego i czynników, które ją tworzą. Jednak, gdy dana zależność może być wyrażona za pomocą funkcji matematycznej (często jako iloczynu czynników lub sumy iloczynów), metodologia takiej analizy jest rozpatrzona w teorii wskaźników statystycznych. Taka analiza nazywana jest indeksową analizą czynnikową. Na przykład wpływ wydajności pracy (W) i liczby pracujących (L) na PKB można oszacować w ten sposób: $\Delta \text{PKB} = \text{PKB}_w + \text{PKB}_L = (W_1 - W_0) * L_1 + (L_1 - L_0) * W_0$.

Program Międzynarodowych Porównań (PMP) jest logicznym rozwinięciem SRN według danych w cenach bieżących i stałych do zestawu rachunków międzynarodowych w porównywalnej walucie.

PMP logiczne rozwinięcie SRN według danych w cenach bieżących i stałych do zestawu rachunków międzynarodowych w porównywalnej walucie. Trzeba zwrócić uwagę na dwa problemy, które wymagają rozwiązywania do prowadzenia międzynarodowych porównań wskaźników makroekonomicznych.

Pierwszym z nich jest ujednolicenie treści ekonomicznej porównywanych wskaźników. Decyzję podejmuje się na podstawie stosowania standardowych międzynarodowych klasyfikacji i ujednoliconej metodologii. Druga to możliwość zamiany wskaźników z walut krajowych w jedną walutę. To jest wybór formuły obliczeniowej, wagi, sposobów agregowania poszczególnych wskaźników itp. Zależy od treści ekonomicznej, celu przeprowadzonych porównań, wstępnych informacji; wymagań analitycznych.

Plan ćwiczeń

1. Główne kierunki analizy danych SRN.
2. Korekta PKB a sezonowość.
3. Analiza statystyczna i modelowanie wskaźników makroekonomicznych.
4. Porównanie międzynarodowe wskaźników makroekonomicznych.

Zadania

Zadanie 13.1

Wydajność pracy w gospodarce kraju za ostatni rok wzrosła o 2,6%, średnia płaca – wzrosła o 1,3%. Oblicz współczynnik elastyczności płac do wydajności pracy.

Zadanie 13.2

Dynamikę PKB w ciągu 5 lat można opisać przez równanie trendu $Y_t = 152 + 0,8t$, gdzie $t = 1, 2, \dots, n$. Określ oczekiwany poziom PKB w przyszłym roku.

Zadanie 13.3

PKB w cenach rzeczywistych wzrósł w bieżącym okresie, w porównaniu z rokiem bazowym o 2,5%, a ceny wzrosły średnio o 3,5%. Określ indeks wolumenu PKB (%).

Zadanie 13.4

Podstawowe wskaźniki ekonomicznego rozwoju Ukrainy za 3 lata charakteryzują się danymi

Wskaźnik	2014	2015	2016
PKB w cenach bieżących (mln UAN)	1586915	1988544	2385367
Środki trwałe w cenach bieżących na koniec roku (wartość rezydualna, mln UAH)	2274922	3047839	3428908
Liczba pracowników (mln osób)	18,1	16,4	16,3

Określ:

- średni roczny koszt środków trwałych w cenach bieżących dla 2015 i 2016 roku.
- wskaźniki dynamiki efektywności ekonomicznej (produktywność pracy, produktywność kapitału);
- wzrost PKB ze względu na zmiany w produktywności pracy i ilości zatrudnionych osób;
- wzrost PKB ze względu na zmiany w produktywności kapitału i środków trwałych;
- wyciągnąć wnioski na temat głównych trendów rozwoju w ukraińskiej gospodarce.

Zadanie 13.5

Wskaźniki ekonomicznego rozwoju Ukrainy za 2 lata charakteryzują się następującymi danymi, mln UAN

Sekcja klasyfikacji działalności ekonomicznej	Produkcja globalna		Wartość dodana brutto		Koszty związane z zatrudnieniem	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	307	381	129	161	30	31
Przemysł	1193	1303	295	325	196	196
Budownictwo	167	163	37	37	22	21
Handel, naprawa pojazdów samochodowych	391	443	212	234	100	103
Transport i gospodarka magazynowa	220	217	104	101	65	62
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	91	117	68	79	63	73
Edukacja	108	106	80	76	71	69
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	73	72	48	46	41	39
Pozostałe rodzaje działalności ekonomicznej	529	552	310	324	143	141
Ogółem	3079	3354	1283	1383	731	735

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Zgodnie z tabelą należy ustalić:

- wskaźniki wydajności pracy i udziału wartości dodanej brutto w wielkości produkcji globalnej,
- wpływ każdego z czynników wartości dodanej brutto (ze względu na zmiany kosztów pracy, wydajności pracy i udziału wartości dodanej brutto w wielkości produkcji globalnej).

Zadanie 13.6

Mamy następujące dane o Ukrainie za 2014 rok, mln UAN:

Sekcja klasyfikacji działalności ekonomicznej	Produkcja globalna	Wartość dodana brutto
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	381	161
Przemysł	1303	325
Budownictwo	163	37
Handel, naprawa pojazdów samochodowych	443	234
Transport i gospodarka magazynowa	217	101
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	117	79
Edukacja	106	76
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	72	46
Pozostałe rodzaje działalności ekonomicznej	552	324
Ogółem	3354	1383

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Na podstawie informacji oszacuj:

1. Zużycie pośrednie każdej gałęzi gospodarki.
2. Stopień skuteczności każdej gałęzi gospodarki (poprzez udział wartości dodanej brutto w produkcji globalnej).
3. Poziom zużycia pośredniego w branżach (jako stosunek zużycia pośredniego w produkcji globalnej).
4. Wskaźnik całkowitej efektywności gospodarki.

Zadanie 13.7

Mamy kwartalne dane dotyczące PKB Ukrainy w cenach bieżących za 3 lata, mln UAN.

Okres	2014	2015	2016
Za rok	1 586 915	1 988 544	2 383 182
Za kwartał			
I	316 905	375 991	455 637
II	382 391	456 715	535 324
III	440 476	566 997	669 170
IV	447 143	588 841	723 051

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz indeksy sezonowe. Średni kwartalny wskaźnik PKB oblicz za pomocą metody wyrównania analitycznego.

Rozwiązania typowe

Zadanie 1.

Podstawowe wskaźniki ekonomicznego rozwoju kraju za 3 lata charakteryzują się następującymi danymi (sztuczne dane):

Wskaźnik	1	2	3
PKB w cenach bieżących (mln UAN)	130442	170070	201927
Środki trwałe w cenach bieżących na koniec roku (wartość rezydualna, mln UAH)	837	829	838
Liczba pracowników (mln osób)	21,8	21,3	20,9

Określ:

- średni roczny koszt środków trwałych w cenach bieżących dla 2 i 3 roku.
- wskaźniki dynamiki efektywności ekonomicznej (produktywność pracy, produktywność kapitału);
- wzrost PKB ze względu na zmiany w produktywności pracy i ilości zatrudnionych osób;
- wzrost PKB ze względu na zmiany w produktywności kapitału i środków trwałych;

Rozwiązanie

średni roczny koszt środków trwałych (S) w cenach bieżących dla 2, 3 roku.

$$S_2 = (829 + 837) / 2 = 833 \text{ mln UAN}$$

$$S_3 = (838 + 829) = 833,5 \text{ mln UAN}$$

wskaźniki dynamiki efektywności ekonomicznej:

produktywność pracy ($PP = G/L$), gdy G – PKB, L – liczba pracowników

$$PP_2 = 170070 / 21,3 = 7984,5$$

$$PP_3 = 201927 / 20,9 = 9661,6$$

$$I_{pp} = PP_3 / PP_2 = 1,21 \text{ (121\%)}$$

produktywność kapitału ($PK = G/S$)

$$PK_2 = 170070 / 833 = 204,2$$

$$PK_3 = 201927 / 833,5 = 242,3$$

$$I_{pk} = PK_3 / PK_2 = 242,3 / 204,2 = 1,19 \text{ (119\%)}$$

wzrost PKB ze względu na zmiany w produktywności pracy:

$$\Delta G_{pp} = (PP_3 - PP_2) * L_1 = (9661,6 - 7984,5) * 20,9 = 35051,4 \text{ mln UAN}$$

ilość zatrudnionych osób:

$$\Delta G_L = (L_3 - L_2) * PP_2 = (20,9 - 21,3) * 7984,5 = -3193,8 \text{ mln UAN}$$

całkowity wzrost PKB:

$$\Delta G = \Delta G_{pp} + \Delta G_L = 35051,4 + (-3193,8) = 31857,6 \text{ mln UAN}$$

$$\Delta G = G_3 - G_2 = 201927 - 170070 = 31857 \text{ mln UAN}$$

wzrost PKB ze względu na zmiany w produktywności kapitału:

$$\Delta G_{pk} = (PK_3 - PK_2) * S_3 = (242,3 - 204,2) * 833,5 = 31756,35 \text{ mln UAN}$$

środków trwałych

$$\Delta G_s = (S_3 - S_2) * PK_2 = (833,5 - 833) * 204,2 = 102,1 \text{ mln UAN}$$

całkowity wzrost PKB:

$$\Delta G = \Delta G_{pk} + \Delta G_s = 31756,35 + 102,1 = 31858,45 \text{ mln UAN}$$

$$\Delta G = G_3 - G_2 = 201927 - 170070 = 31857 \text{ mln UAN}$$

Wnioski na temat głównych trendów rozwoju w gospodarce kraju:

- ogólny wzrost PKB był spowodowany głównie czynnikami o charakterze intensywnym (produktywność pracy, produktywność kapitału), ale nie ekstensywnymi (ilość zatrudnionych osób, środków trwałych).

Słownik

Możliwości analityczne SRN — to charakterystyka ogólnych związków, relacji i proporcji w rozwoju gospodarczym kraju, określenie głównych trendów rozwoju procesów gospodarczych, które są pokazywane na poziomie oddzielnych gałęziach oraz gospodarce w całości.

Analiza sektorowa gospodarki pozwala nie tylko określić zakres i główny kierunek rozwoju gospodarczego, ale także zasymulować jej działanie, wyciągnąć wnioski na temat roli poszczególnych sektorów.

Wskaźnik sezonowości, który oblicza się jako stosunek średniego poziomu odpowiedniego miesiąca do średniej całkowitej. Jednak miesięczne dane z jednego roku z powodu elementu losowości mogą być niewiarygodne dla ujawnienia prawidłowości oscylacji. Dlatego w praktyce dane miesięczne są wykorzystywane przez szereg lat (zwykle co najmniej trzy lata). Następnie dla każdego miesiąca średni poziom obliczany jest na trzy lata, a następnie średni miesięczny poziom dla całej serii i średnia dla każdego miesiąca są obliczane do całkowitego miesięcznego średniego poziomu serii (w procentach).

Modele makroekonomiczne jako efektywny wskaźnik wykorzystują koszt produkcji, a czynnikowy – koszty kapitału i pracy.

Parytet siły nabywczej (PSN) jest rodzajem przestrzennego «deflatora», analogicznego do dynamicznych indeksów cen. Jeśli dynamiczne indeksy cen mierzą zmianę siły nabywczej waluty jednego kraju w czasie, PSN mierzą różnicę w sile nabywczej walut różnych krajów w przestrzeni.

Zadania do kontroli modułowej

Według programu przedmiotu są **dwa zadania modułowe** do wykonania. Aby je wykonać, student powinien:

- uzasadnić metodę rozwiązywania zadania (algorytm wyliczenia);
- wykonać niezbędne obliczenia;
- wyjaśnić istotę ekonomiczną otrzymanych wyników.

Modułowo tematy przedmiotu są podzielone w następujący sposób:

Moduł I:

Źródła pojawienia się SRN.
Rola holenderskiej szkoły rachunkowości narodowej.
Rola francuskiej szkoły rachunkowości narodowej.
Rola bilansu gospodarki narodowej w tworzeniu fundamentów SRN.
Cel międzynarodowego systemu rachunków narodowych.
Międzynarodowy Standard SNA 1953.
Budowa podstawowej struktury SNA ONZ 1968 r.
Kierunki rozwoju SNA ONZ 93.
Aktywne i bierne funkcje SNA ONZ 93.
System rachunków narodowych jako narzędzie statystycznej analizy makroekonomicznej.
Zastosowanie pojęć i klasyfikacji w SRN.
Ogólne zasady strojenia SNA.
Stosowanie zasad rachunkowości w SRN.
Wyświetlanie ekonomicznego cyklu w SRN.
Rozdzielenie między gospodarką kraju i innymi krajami świata.
Rodzaje działalności w SRN.
Jednostki instytucjonalne w SRN.
Sektory gospodarki w SRN.
Transakcje i inne przepływy.
Klasyfikacja transakcji.
Charakterystyka transakcji w SRN.
Jednostki produkcyjne i produkty w SRN.
Kolejność rachunków w SRN.

Rachunek produktów.
Rachunek produkcji.
Rachunek tworzenia dochodów.
Rachunek podziału pierwotnego dochodów.
Rachunek podziału wtórnego dochodów.
Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji.
Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji.
Rachunek kapitałowy.
Rachunek finansowy.
Rachunek innych zmian w zakresie aktywów.
Rachunek przeceny.
Bilans otwarcia.
Zmiany w bilansie.
Bilans zamknięcia.
Rachunek towarów i usług zewnętrznych.
Rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych.
Rachunek kapitałów zewnętrznych.

Moduł II:

Produkcja globalna w SRN.
Zużycie pośrednie w SRN.
Wartość dodana w SRN.
Określenie dochodu w SRN.
Dochód narodowy w SRN.
Spożycie w SRN.
Akumulacja w SRN.
Nakłady brutto na środki trwałe.
Produkt krajowy brutto w SRN.
Produkt krajowy netto w SRN.
Dochody do dyspozycji brutto w SRN.
Dochody do dyspozycji netto w SRN.
Oszczędności krajowe brutto w SRN.
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany w SRN.
Rola Rachunków Narodowych w analizie makroekonomicznej.
Trzy metody obliczania PKB.
Różnica między nominalnym i realnym PKB.
Rodzaje cen w SRN.
Kierunki analizy danych SRN.
Analiza efektywności produkcji za pomocą danych SRN.
Kierunki analizy rachunków sektorowych.

Kontrola systematycznej i aktywnej pracy w trakcie poznania materiału programowego odbywa się za pomocą zadań testowych. Zadania testowe mogą zawierać uzasadnienie logiczne dla wybranej odpowiedzi. Zestaw testowy zawiera 5 zadań.

ZADANIA DO TESTOWANIA

Zadanie 1

Nazwij pozycję bilansującą rachunek produkcji.

- a) zużycie pośrednie;
- b) produkcję globalną;
- c) produkt krajowy brutto;
- d) oszczędności brutto.

Zadanie 2

Nazwij pozycję bilansującą rachunek tworzenia dochodów:

- a) nadwyżkę operacyjną netto/dochód mieszany;
- b) nadwyżkę operacyjną brutto/dochód mieszany;
- c) PKB;
- d) oszczędności brutto;
- e) koszty związane z zatrudnieniem.

Zadanie 3

Nazwij pozycję bilansującą rachunek podziału pierwotnego dochodów:

- a) dochód narodowy brutto do dyspozycji;
- b) nadwyżkę operacyjną brutto/dochód mieszany;
- c) transfery bieżące;
- d) dochody z tytułu własności;
- f) PKB.

Zadanie 4

Nazwij pozycję bilansującą rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji:

- a) nadwyżkę operacyjną brutto/dochód mieszany;
- b) oszczędności brutto;
- c) dochody do dyspozycji brutto;
- d) spożycie;
- e) wierzytelności netto (+) zadłużenia netto (-).

Zadanie 5

Nazwij pozycję bilansującą rachunek kapitałowy:

- a) oszczędności brutto;
- b) akumulację brutto;
- c) wierzytelności netto (+) zadłużenia netto (-);
- d) dochody do dyspozycji brutto;
- e) nadwyżkę operacyjną brutto/dochód mieszany.

Zadanie 6

Które spośród poniższych rachunków będzie korespondować z rachunkiem produkcji:

- a) rachunek tworzenia dochodów;
- b) rachunek podziału pierwotnego dochodów;
- c) rachunek produktów;
- d) rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji;
- e) rachunek kapitałowy;
- f) rachunek towarów i usług zewnętrznych.

Zadanie 7

Jakie są rachunki z poniższej listy, które będą korespondować z rachunkiem tworzenia dochodów:

- a) rachunek podziału pierwotnego dochodów;
- b) rachunek produktów;
- c) rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji;
- d) rachunek kapitałowy;
- e) rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych.

Zadanie 8

Które spośród poniższych rachunków będzie korespondować z rachunkiem podziału pierwotnego dochodów:

- a) rachunek tworzenia dochodów;
- b) rachunek produktów;
- c) rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji;
- d) rachunek kapitałowy;
- e) rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych.

Zadanie 9

Jakie są rachunki z poniższej listy, które będą korespondować z rachunkiem wykorzystania dochodów do dyspozycji:

- a) rachunek tworzenia dochodów;

- b) rachunek produktów;
- c) rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji;
- d) rachunek kapitałowy;
- e) rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych.

Zadanie 10

Które spośród poniższych rachunków będzie korespondować z rachunkiem produktów:

- a) rachunek tworzenia dochodów;
- b) rachunek podziału pierwotnego dochodów;
- c) rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji;
- d) rachunek kapitałowy;
- e) rachunek towarów i usług zewnętrznych.

Zadanie 11

Jakie są rachunki z poniższej listy, które będą korespondować z rachunkiem towarów i usług zewnętrznych:

- a) rachunek tworzenia dochodów;
- b) rachunek podziału pierwotnego dochodów;
- c) rachunek produktów;
- d) rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji;
- e) rachunek kapitałowy.

Zadanie 12

Jaka jest prawidłowa metoda obliczania wskaźnika «Wartość dodana brutto»:

- a) produkcja globalna brutto minus zużycie pośrednie;
- b) nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany plus zużycie (amortyzacja) środków trwałych;
- c) oszczędności krajowe minus wydatki na spożycie;
- d) nadwyżka operacyjna netto/dochód mieszany plus koszty związane z zatrudnieniem, podatki związane z produkcją i importem i zużycie (amortyzacja) środków trwałych.

Zadanie 13

Jaka jest prawidłowa metoda obliczania wskaźnika «Produkt krajowy netto»:

- a) PKB minus zużycie (amortyzacja) środków trwałych;
- b) suma produkcji globalnej branż gospodarki pomniejszona o wartość zużycia pośredniego w tych branżach gospodarki i minus zużycie (amortyzacja) środków trwałych;

- c) dochód narodowy brutto minus dochody rezydentów z pracy i własność z zagranicy plus dochód nierezydentów z pracy i własności, otrzymane z PKB kraju;
- d) dochód narodowy brutto plus bieżące transfery z zagranicy.

Zadanie 14

Jaka jest prawidłowa metoda obliczania wskaźnika «PKB»:

- a) suma wartości dodanej brutto wszystkich gałęzi gospodarki;
- b) wydatki na spożycie plus nakłady brutto na środki trwałe plus saldo eksportu i importu towarów i usług;
- c) suma zużycia środków trwałych, koszty związane z zatrudnieniem, nadwyżka operacyjna netto /dochód mieszany i podatki związane z produkcją i importem.

Zadanie 15

Jaka jest prawidłowa metoda obliczania nadwyżki operacyjnej netto/dochodu mieszanego:

- a) wartość dodana brutto minus koszty związane z zatrudnieniem;
- b) wartość dodana brutto minus podatki netto od produktów;
- c) produkcja globalna brutto wszystkich branż gospodarki minus ich zużycie pośrednie, minus koszty związane z zatrudnieniem i podatki netto od produktów;
- d) dochody pierwotne brutto plus saldo dochodów z własności;
- e) dochody pierwotne brutto plus saldo transferów bieżących.

Zadanie 16

Jaka jest prawidłowa metoda obliczania oszczędności brutto:

- a) wartość dodana brutto minus wydatki na spożycie;
- b) dochody do dyspozycji brutto minus wydatki na spożycie;
- c) wierzytelności netto (+), zadłużenie netto (–) plus zakup netto ziemi i aktywów niematerialnych, plus nakłady brutto na środki trwałe;
- d) wartość dodana brutto minus suma kosztów związanych z zatrudnieniem i podatki netto od produktów.

Zadanie 17

Produkcja globalna — to:

- a) wartość wyprodukowanych w ciągu roku towarów i usług;
- b) dochód, uzyskany przez gospodarstwa domowe w ciągu roku;
- c) dochód, przeznaczony na wydatki osobiste, po opodatkowaniu;
- d) suma oszczędności krajowych jednostek instytucjonalnych kraju;
- e) PKB minus zużycie (amortyzacja) środków trwałych.

Zadanie 18

Które z poniższych kategorii uwzględniono w PKB?

- a) usługi gospodyń domowych;
- b) kupno od sąsiada samochodu używanego;
- c) zakup nowych akcji od pośredników;
- d) koszt nowego podręcznika w lokalnej księgarni;
- e) zakup obligacji od korporacji.

Zadanie 19

Zużycia środków trwałych — to:

- a) inwestycje netto;
- b) inwestycje zagraniczne netto;
- c) amortyzacja;
- d) fundusze, które mogą być przeznaczone na zakup dóbr konsumpcyjnych;
- e) środki finansowe, przeznaczone dla zaspokojenia potrzeb osobistych.

Zadanie 20

Transfer — to:

- a) płatności dla gospodarstw domowych, bez dostarczania z ich strony jakichkolwiek towarów lub usług;
- b) płatności rządu dla osób fizycznych;
- c) składnik dochodów, który nie jest uwzględniony w dochodzie narodowym;
- d) wszystkie zaproponowane odpowiedzi a), b), c);
- e) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.

Zadanie 21

Które spośród wymienionych wartości zagregowanych nie stosuje się w celu określenia wielkości dochodu narodowego?

- a) zyski przedsiębiorstw;
- b) płatności transferowe rządu;
- c) odsetki, płacone firmami za kapitał, uzyskane z kredytu;
- d) dochody z najmu;
- e) wynagrodzenia pracowników.

Zadanie 22

W celu określenia udziału sektora publicznego w PKB potrzeba:

- a) obliczyć kwotę wydatków rządowych na zakup towarów i usług;
- b) określić kwoty wydatków państwowych w odniesieniu do towarów, które nie należą do kategorii usług;
- c) wziąć pod uwagę wydatki publiczne, związane z nabyciem tylko produktu końcowego, eliminując tym samym wydatki rządowe na dobra pośrednie;

- d) wziąć pod uwagę wydatki rządowe tylko na dobra konsumpcyjne;
- e) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.

Zadanie 23

Określenie «inwestycje» w rachunkach narodowych uwzględnia:

- a) produkt, wyprodukowany w przedsiębiorstwach państwowych;
- b) zakup akcji;
- c) zwiększenie stanu zapasów na koniec roku;
- d) towar, zakupiony przez konsumenta, ale nie całkowicie zużyty do końca roku;
- e) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.

Zadanie 24

Indeks cen konsumpcyjnych można wykorzystać do:

- a) oceny różnic między strukturą produkcji w bieżących i poprzednich latach;
- b) oceny różnic w wartości rynkowej «koszyk dóbr konsumpcyjnych» podczas dwóch różnych okresów czasowych;
- c) oceny różnic między poziomem cen dwóch krajów;
- d) oceny różnic między poziomem cen hurtowych i detalicznych;
- e) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.

Zadanie 25

Jeżeli wielkość realnego PKB zmniejszyła się o 6 %, a populacja państwa tego samego roku zmniejszyła się o 3 %, to:

- a) realny PKB na jednego mieszkańca spadł o 3%;
- b) realny PKB na jednego mieszkańca wzrósł o 3%;
- c) realny PKB wzrósł, a nominalny spadł;
- d) nominalny PKB został bez zmian;
- e) indeks cen konsumpcyjnych spadł o 3 %.

Zadanie 26

Dochód narodowy brutto — to:

- a) płatności transferowe plus podatki pośrednie;
- b) inwestycje minus oszczędności;
- c) PKB plus saldo dochodów pierwotnych z zagranicy;
- d) dochód osobisty plus podatki osobiste minus dotacje netto dla przedsiębiorstw państwowych;
- e) wynajem, wynagrodzenie, odsetek na kapitał, dochód od wartości i zyski przedsiębiorstw.

Zadanie 27

Wynagrodzenie brane jest pod uwagę przy obliczaniu:

- a) PKB metodą strumienia dochodów;
- b) PKB metodą strumienia wydatków;
- c) PKB metodą produkcji;
- d) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.

Zadanie 28

Przypuśćmy, że nominalny PKB wzrósł z 500 mld UAH do 600 mld UAH, oraz deflator PKB z 125 do 150%. Jak zmieni się wielkość realnego PKB?

- a) zostanie bez zmian;
- b) wzrosnie o 20%;
- c) spadnie o 20%;
- d) nie może być obliczony na podstawie dostępnych danych;
- e) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.

Zadanie 29

Jeśli nominalny PKB i poziom cen wzrosły w tym samym tempie, to:

- a) realny PKB został bez zmian;
- b) realny PKB zwiększył się, ale w mniejszym stopniu niż ceny;
- c) realny PKB obniżył się;
- d) informacja ta nie pozwala na określenie dynamiki realnego PKB;
- e) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.

Zadanie 30

Przy obliczaniu dochodu narodowego nie można podsumować:

- a) wydatków na konsumpcję i oszczędności osobiste;
- b) inwestycji netto i wydatków na konsumpcję;
- c) zysków przedsiębiorstw oraz odsetek w segmencie kredytów;
- d) zamówień publicznych i wynagrodzeń pracowników;
- e) nakładów brutto na konsumpcję i inwestycje.

Przykład kontroli testowej

Zadania testowe № 1

1. Nazwij pozycją bilansującą rachunek kapitałowy:
 - a) oszczędności brutto;
 - b) akumulacja brutto;
 - c) wierzytelności netto (+) zadłużenia netto (-);
 - d) dochody do dyspozycji brutto;
 - e) nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany.
2. Nazwij pozycją bilansującą rachunek podziału pierwotnego dochodów:
 - a) dochód narodowy brutto do dyspozycji;
 - b) nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany;
 - c) transfery bieżące;
 - d) dochody z tytułu własności;
 - f) PKB.
3. Które spośród poniższych rachunków będą korespondować z rachunkiem produkcji:
 - a) rachunek tworzenia dochodów;
 - b) rachunek podziału pierwotnego dochodów;
 - c) rachunek produktów;
 - d) rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji;
 - e) rachunek kapitałowy;
 - f) rachunek towarów i usług zewnętrznych.
4. Jakie są rachunki z poniższej listy, które będą korespondować z rachunkiem wykorzystania dochodów do dyspozycji:
 - a) rachunek tworzenia dochodów;
 - b) rachunek produktów;
 - c) rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji;
 - d) rachunek kapitałowy;
 - e) rachunek dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych.
5. Jaka jest prawidłowa metoda obliczania wskaźnika «Produkt krajowy netto»:
 - a) PKB minus zużycie (amortyzacja) środków trwałych;
 - b) suma produkcji globalnej branż gospodarki pomniejszona o wartość zużycia pośredniego w tych branżach gospodarki i minus zużycie (amortyzacja) środków trwałych;
 - c) dochód narodowy brutto minus dochody rezydentów z pracy i własność z zagranicy plus dochód nierezydentów z pracy i własności, otrzymane z PKB kraju;

d) dochód narodowy brutto plus bieżące transfery z zagranicy.

Zadania testowe № 2

1. Określenie «inwestycje» w rachunkach narodowych uwzględnia:
 - a) produkt, wyprodukowany w przedsiębiorstwach państwowych;
 - b) zakup akcji;
 - c) zwiększenie stanu zapasów na koniec roku;
 - d) towar, zakupiony przez konsumenta, ale nie całkowicie zużyty do końca roku;
 - e) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.
2. Indeks cen konsumpcyjnych można wykorzystać do:
 - a) oceny różnic między strukturą produkcji w niniejszych i poprzednich latach;
 - b) oceny różnic w wartości rynkowej «koszyk dóbr konsumpcyjnych» «podczas dwóch różnych okresów czasowych»;
 - c) oceny różnic między poziomem cen dwóch krajów;
 - d) oceny różnic między poziomem cen hurtowych i detalicznych;
 - e) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.
3. Jeżeli wielkość realnego PKB zmniejszyła się o 6%, a populacja państwa tego samego roku zmniejszyła się o 3%, to:
 - a) realny PKB na jednego mieszkańca spadł o 3%;
 - b) realny PKB na jednego mieszkańca wzrósł o 3%;
 - c) realny PKB wzrósł, a nominalny spadł;
 - d) nominalny PKB został bez zmian;
 - e) indeks cen konsumpcyjnych spadł o 3%.
4. Dochód narodowy brutto — to:
 - a) płatności transferowe plus podatki pośrednie;
 - b) inwestycje minus oszczędności;
 - c) PKB plus saldo dochodów pierwotnych z zagranicy;
 - d) dochód osobisty plus podatki osobiste minus dotacje netto dla przedsiębiorstw państwowych;
5. Wynagrodzenie brane pod uwagę przy obliczaniu:
 - a) PKB metodą strumienia dochodów;
 - b) PKB metodą strumienia wydatków;
 - c) PKB metodą produkcji;
 - d) wszystkie zaproponowane odpowiedzi są błędne.

Przykład kontroli modułowej

Moduł 1

1. Aktywność ekonomiczna przedsiębiorstw w regionie w ciągu roku charakteryzuje się następującymi danymi (sztuczne dane), mln. UAN.

Zbuduj rachunek produkcji w rzeczywistych i porównywalnych cenach.

Grupy jednostek instytucjonalnych	Produkcja	Zużycie pośrednie	Deflator	
			produkcja	zużycie pośrednie
Przedsiębiorstwa niefinansowe	5000	4000	1,4	1,6
Instytucje finansowe	5600	2000	1,3	1,4
Przedsiębiorstwa publiczne	3000	1600	1,1	1,2

Łączna kwota podatków od produktów – 320 mln. UAN. Deflator podatków -1.15.

2. Mamy informacje o składzie PKB Ukrainy (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Wskaźniki	2011	2012
Koszty związane z zatrudnieniem	636722	736495
Podatki od produkcji i importu	204136	226743
Dotacje na produkcję i import	-17562	-40603
Nadwyżka operacyjna brutto, dochód mieszany	478783	536461

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Określ oddzielnie dla każdego roku:
 - a) podatki od produkcji i importu netto;
 - b) PKB.
2. Zbuduj rachunek tworzenia dochodów.
3. Oblicz i przeanalizuj wskaźniki zmiany struktury PKB.

3. Podstawowe wskaźniki ekonomicznego rozwoju kraju charakteryzują się następującymi danymi (sztuczne dane):

Produkt krajowy brutto (w cenach rynkowych)	1459096
Zużycia (amortyzacja) środków trwałych	-186295
Wynagrodzenie pracowników	736495
Podatki związane z produkcją i importem	226743
Dotacje związane z produkcją i importem	-40603

Zbuduj rachunek tworzenia dochodu.

Oblicz jego punkt bilansujący – zysk brutto/dochód mieszany.

Określ poziom „eksploatacji” pracowników zatrudnionych.

Oblicz stopę: zysk brutto/dochód mieszany.

4. Mamy dane o wykorzystaniu dochodów na Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za dwa lata.

Wskaźniki	Lata	
	2011	2012
Dochody do dyspozycji brutto	1321414	1486161
Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych	246	9
Spożycie:	1113008	1287542
- indywidualne	1030635	1194791
- ogólnospołeczne	82373	92751
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-125809	-186295

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz oszczędności brutto i netto.

2. Zbuduj rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji.

3. Opisz zmiany w strukturze dochodu do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

5. Mamy dane wskaźników charakteryzujących rozwój ekonomiczny sektora „Gospodarstwa domowe” Ukrainy za dwa lata (w cenach bieżących mln. UAN)

Wskaźniki	2011	2012
Oszczędności netto	123123	147280
Transfery kapitałowe do otrzymania	26436	1251

Wskaźniki	2011	2012
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-192	-
Nakłady brutto na środki trwałe	23462	27204
Zużycia (amortyzacja) środków trwałych	-3364	-27976
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	4529	-1436
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	458	505
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	...	...

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora „Gospodarstwa domowe” Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek kapitałowy.
3. Opisz zmiany w strukturze akumulacji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Moduł 2

1. Mamy dane dotyczące aktywów niefinansowych gospodarki Ukrainy na początku 2012 roku. Oblicz brakujące dane w bilansie otwarcia i zbuduj bilans aktywów niefinansowych na koniec roku.

Oblicz i przeanalizuj wskaźniki bezwzględnych i względnych zmian strukturalnych aktywów niefinansowych gospodarki Ukrainy.

Fragment bilansu esperymentalnego aktywów niefinansowych Ukrainy za 2012 rok(mln.UAN)

	Bilans otwarcia	Rachunek kapitałowy	Rachunek innych zmian w zakresie aktywów
Aktywa niefinansowe	4 179 439	83 595	352 198
Środki trwałe	3 607 578	?	334 307
Aktywa niematerialowe	?	752	-169
Rzeczowe środki obrotowe	529 437	2 325	?

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

2. Mamy dane o imporcie i eksporcie towarów i usług na Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2015 rok.

Wskaźniki	mln.UAN
Import towarów i usług	1083438
Eksport towarów i usług	1045928

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek towarów i usług zewnętrznych.
2. Oblicz pozycję bilansującą.

3. Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2016 rok:

Wskaźniki	mln. UAN
P.1. Produkcja globalna	5058294
P.7. Import towarów i usług	1315995
D.21. Podatki od produktów	367786
D.31. Dotacje do produktów	-5647
P.3. Spożycie	2007208
P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	368691
P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	148581
P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysonowanie aktywów o wyjątkowej wartości	929
P. 6. Eksport towarów i usług	1175953

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek produktów.
2. Oblicz brakujący wskaźnik – zużycie pośrednie.
3. Oblicz produkt krajowy brutto.

4. Mamy dane o Ukrainie za 3 lata:

Wskaźnik	2014	2015	2016
PKB w cenach bieżących mln UAN	1586915	1988544	2385367
Indeks – deflator PKB stosunkowo z poprzedniego roku,%	115,9	138,9	117,1

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Określ:

- 1) PKB w cenach stałych roku poprzedniego;
- 2) Indeks wolumenu PKB (% w roku poprzednim).

5. Mamy kwartalne dane dotyczące PKB Ukrainy w cenach bieżących za 3 lata, mln UAN.

Okres	2014	2015	2016
Rok	1 586 915	1 988 544	2 383 182
Kwartaly			
I	316 905	375 991	455 637
II	382 391	456 715	535 324
III	440 476	566 997	669 170
IV	447 143	588 841	723 051

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz indeksy sezonowe. Średni kwartalny wskaźnik PKB oblicz za pomocą metody wyrównania analitycznego.

Kontrolna praca dla studentów studiów niestacjonarnych

Każdy student studiów niestacjonarnych wykonuje pracę kontrolną, która zawiera 5 zadań. Przy rozwiązywaniu zadań należy krótko opisać metodologię stosowaną przy obliczeniach i wytłumaczyć istotę ekonomiczną obliczonych wskaźników.

Numer wariantu pracy kontrolnej jest wyznaczany w zależności od pierwszej litery nazwiska studenta:

Wariant	1	2	3	4	5
Początkowa litera nazwiska	A	B	C	D	E
	F	G	H	I	J
	K	L	M	N	O
	P	R	S	T	U
	W	Y	Z	Q	V, X

Wariant 1

Zadanie 1.

Aktywność ekonomiczna Ukrainy w 2016 r. charakteryzuje się następującymi danymi (w cenach bieżących, mln. UAN):

Produkcja globalna (w cenach bazowych) – 5058294

Zużycie pośrednie – 3035066

Podatki netto od produktów – 362139

Zużycie (amortyzacja) środków trwałych – 313522

(Źródło: www.ukrsat.gov.ua)

1. Oblicz produkt krajowy brutto (w cenach rynkowych).
2. Oblicz produkt krajowy netto.
3. Zbuduj rachunek produkcji.

Zadanie 2.

Mamy dane o wskaźnikach charakteryzujących proces gromadzenia sektora niefinansowego Ukrainy na 2 lata (w cenach bieżących, mln.).

Wskaźniki	2011	2012
Oszczędności netto	-62289	-101006
Transfery kapitałowe do otrzymania	31853	21974
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-695	-486
Nakłady brutto na środki trwałe	188186	219913
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-98548	-128808
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	24826	3216
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	-	-
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	-108	21

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora niefinansowego Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek kapitałowy.
3. Opisz zmiany w strukturze akumulacji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 3.

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2016 rok:

Wskaźniki	mln. UAN
P.1. Produkcja globalna	5058294
P.7. Import towarów i usług	1315995
D.21. Podatki od produktów	367786
D.31. Dotacje do produktów	-5647
P.3. Spożycie	2007208
P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	368691
P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	148581
P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	929
P. 6. Eksport towarów i usług	1175953

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek produktów.
2. Oblicz brakujący wskaźnik – zużycie pośrednie.
3. Oblicz produkt krajowy brutto.

Zadanie 4.

Mamy kwartalne dane dotyczące PKB Ukrainy w cenach bieżących za 3 lata, mln UAN.

Okres	2014	2015	2016
Za rok	1 586 915	1 988 544	2 383 182
Za kwartaly			
I	316 905	375 991	455 637
II	382 391	456 715	535 324
III	440 476	566 997	669 170
IV	447 143	588 841	723 051

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz indeksy sezonowe. Średni kwartalny wskaźnik PKB oblicz za pomocą metody wyrównania analitycznego.

Zadanie 5. Mamy informację o składzie PKB Ukrainy (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Wskaźniki	2011	2012
Koszty związane z zatrudnieniem	636722	736495
Podatki od produkcji i importu	204136	226743
Dotacje na produkcję i import	-17562	-40603
Nadwyżka operacyjna brutto, dochód mieszany	478783	536461

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Określ oddzielnie dla każdego roku:
 - a) podatki od produkcji i importu netto;
 - b) PKB.
2. Zbuduj rachunek tworzenia dochodów.
3. Oblicz i przeanalizuj wskaźniki zmiany struktury PKB.

Wariant 2

Zadanie 1.

Mamy następujące dane o Ukrainie za dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH).

Wskaźniki	Rok	
	2011	2012
1. Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	478783	536461
2. Koszty związane z zatrudnieniem	686036	788406
3. Podatki związane z produkcją i importem	204139	226746
4. Dotacje związane z produkcją i importem(-)	-17562	-40603
5. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	5272	12319
6. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	73851	80127
7. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp, otrzymane z innych krajów	1722	1650
8. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	45187	51242
9. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	327	360
10. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	18	19
11. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	7967	9554
12. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-125809	-186295

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz za dwa lata:

- 1) dochód narodowy brutto;
- 2) dochód narodowy netto;
- 3) dochód rozporządzalny narodowy brutto;
- 4) dochód rozporządzalny narodowy netto;
- 5) podatki netto od produkcji i importu;
- 6) saldo transferów bieżących.

Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów.

Oszacuj dynamikę struktury dochodów pierwotnych za pomocą integralnego współczynnika zmian strukturalnych.

Zadanie 2.

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata:

Wskaźniki	2011	2012
Zmiana zobowiązań oraz wartość netto		
Rozbieżność statystyczna	12254	15849
Akceptacja netto zobowiązań finansowych	134174	124546
Gotówka i depozyty	5961	-4908
Papiery wartościowe inne niż akcje	8621	33874
Kredyty i pożyczki	12115	-12960
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	61583	66718
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-40	-2
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	45934	41824
Zmiana w aktywach		
Nabycie netto aktywów finansowych	61090	21438
Złoto monetarne i SDR	278	3028
Gotówka i depozyty	78630	37851
Papiery wartościowe inne niż akcje	-622	-21070
Kredyty i pożyczki	-10022	-913
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	1596	9820
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	...	...
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	-8770	-7278

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) gospodarki Ukrainy w ciągu kilku lat.

Zbuduj rachunek finansowy.

Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 3.

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata:

Wskaźniki	2015	2016
P.1. Produkcja globalna	4189241	5058294
P.7. Import towarów i usług	1083438	1315995
D.21. Podatki od produktów	302344	367786
D.31. Dotacje do produktów	-3187	-5647
P.3. Spożycie	1709213	2007208
P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	269422	368691
P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	47231	148581
P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	188	929
P.2. Zużycie pośrednie	2499854	3035066

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek produktów.
2. Oblicz brakujący wskaźnik – eksport towarów i usług.
3. Oblicz produkt krajowy brutto.
4. Oblicz i przeanalizuj dynamikę wskaźników bezwzględnych i względnych.

Zadanie 4.

Mamy dane o Ukrainie za 3 lata:

Wskaźnik	2014	2015	2016
PKB w cenach bieżących mln UAN	1586915	1988544	2385367
Indeks -deflator PKB do poprzedniego roku,%	115,9	138,9	117,1

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Określ:

- 1) PKB w cenach stałych roku poprzedniego;
- 2) Indeks wolumenu PKB (% w roku poprzednim)

Zadanie 5.

Podstawowe wskaźniki ekonomicznego rozwoju Ukrainy za 3 lata charakteryzują się danymi:

Wskaźnik	2014	2015	2016
PKB w cenach bieżących (mln UAN)	1 586 915	1988544	2385367
Środki trwałe w cenach bieżących na koniec roku (wartość rezydualna, mln UAH)	2274922	3047839	3428908
Liczba pracowników (mln osób)	18,1	16,4	16,3

Określ:

- średni roczny koszt środków trwałych w cenach bieżących dla 2015 i 2016 roku.
- wskaźniki dynamiki efektywności ekonomicznej (produktywność pracy, produktywność kapitału);
- wzrost PKB ze względu na zmiany w produktywności pracy i ilości zatrudnionych osób;
- wzrost PKB ze względu na zmiany w produktywności kapitału i środków trwałych;
- wyciągnij wnioski na temat głównych trendów rozwoju w ukraińskiej gospodarce.

Wariant 3

Zadanie 1.

Mamy następujące dane o Ukrainie za dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH).

Wskaźniki	Rok	
	2011	2012
1. Dochód narodowy netto	1157008	1256907
2. Koszty związane z zatrudnieniem	686036	788406
3. Podatki związane z produkcją i importem	204139	226746
4. Dotacje związane z produkcją i importem (-)	-17562	-40603
5. Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	5272	12319
6. Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	73851	80127
7. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. otrzymane z innych krajów	1722	1650
8. Pozostałe transfery bieżące otrzymane z innych krajów	45187	51242
9. Podatki bieżące od dochodów, majątku itp. płacone do innych krajów	327	360
10. Pomoc społeczna, inna niż pomoc rzeczowa, wypłacana innym krajom	18	19
11. Pozostałe transfery bieżące płacone do innych krajów	7967	9554
12. Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-125809	-186295

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz za dwa lata:

- 1) dochód narodowy brutto;
- 2) nadwyżkę operacyjną brutto/dochód mieszany;

- 3) dochód rozporządzalny narodowy brutto;
- 4) dochód rozporządzalny narodowy netto;
- 5) podatki netto od produkcji i importu;
- 6) saldo transferów bieżących.

Zbuduj rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów.

Oszacuj dynamikę struktury dochodów pierwotnych za pomocą integralnego współczynnika zmian strukturalnych.

Zadanie 2.

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata:

Wskaźniki	2015	2016
P.7. Import towarów i usług	1083438	1315995
D.21. Podatki od produktów	302344	367786
D.31. Dotacje do produktów	-3187	-5647
P.3. Spożycie	1709213	2007208
P.51. Nakłady brutto na środki trwałe	269422	368691
P.52. Przyrost rzeczowych środków obrotowych	47231	148581
P. 53. Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	188	929
P.2. Zużycie pośrednie	2499854	3035066
P. 6. Eksport towarów i usług	1045928	1175953

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek produktów.
2. Oblicz brakujący wskaźnik – produkcja globalna.
3. Oblicz produkt krajowy brutto.
4. Opisz zmiany w strukturze PKB za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 3.

Mamy dane warunkowe dla sektora instytucjonalnego:

Wskaźniki	Rok poprzedni	Rok bieżący
Produkcja globalna w cenach bieżących, mln UAH	1200	900
Udział zużycia pośredniego w wartości produkcji globalnej, %	45	47
Zmiana cen produkcji globalnej w stosunku do poprzedniego roku, %	100	+ 7,5
Zmiana cen na zużycia pośredniego w stosunku do poprzedniego roku, %	100	+ 8,0
Udział zużycia środków trwałych w produkcji globalnej, %	8,4	10,6

Wyznacz dodaną wartość brutto i netto za rok bieżący w cenach bieżących i cenach z poprzedniego roku. Oblicz indeksy wolumenu produkcji globalnej, wartości dodanej brutto i netto w cenach z poprzedniego roku.

Zadanie 4.

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2015 rok:

Wskaźniki	mln.UAN
Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrznych	-18032
Transfery kapitałowe otrzymane	0
Transfery kapitałowe spłacone	-8629
Nabycie pomniejszone o rozdysonowanie aktywów nieprodukowanych	1134

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Zbuduj rachunek kapitałów zewnętrznych.
2. Oblicz pozycję balansującą.

Zadanie 5.

Mamy następujące dane o Ukrainie za 2014 rok, mln UAN:

Sekcja klasyfikacji działalności ekonomicznej	Produkcja globalna	Wartość dodana brutto
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	381	161
Przemysł	1303	325
Budownictwo	163	37
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	443	234
Transport i gospodarka magazynowa	217	101
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	117	79
Edukacja	106	76
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	72	46
Pozostały rodzaje działalności ekonomicznej	552	324
Ogółem	3354	1383

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Na podstawie informacji oszacuj:

1. Zużycie pośrednie każdej gałęzi gospodarki.
2. Stopień skuteczności każdej gałęzi gospodarki (poprzez udział wartości dodanej brutto w produkcji globalnej).
3. Poziom zużycia pośredniego w branżach (jako stosunek zużycia pośredniego w produkcji globalnej).
4. Wskaźnik całkowitej efektywności gospodarki.

Wariant 4

Zadanie 1.

Mamy dane o wykorzystaniu dochodu do dyspozycji Ukrainy za dwa lata (w cenach bieżących mln UAN.)

Wskaźniki	2011	2012
Dochody do dyspozycji brutto	1321414	1486161
Spożycie:	1113008	1287542
- indywidualne	1030635	1194791
- ogólnospołeczne	82373	92751
Nakłady brutto na środki trwałe	241785	283116
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	27714	2325
Eksport towarów i usług	707953	691361
Import towarów i usług	788901	806004
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-125809	-186295

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

- 1) Oblicz oszczędności brutto i netto.
- 2) Oblicz PKB Ukrainy.
- 3) Zbuduj rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji.
- 4) Opisz zmiany w strukturze dochodu do dyspozycji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 2.

Mamy dane dotyczące aktywów finansowych i niefinansowych gospodarki Ukrainy na początku 2012 roku i ich zmiany w ciągu roku.

Wskaźniki	mln.UAN
Aktywa niefinansowe	4 179 439
Aktywa finansowe	6332718
Zobowiązania finansowe	6689065
Przemiana kosztu niefinansowych aktywów	435793
Przemiana kosztu finansowych aktywów	737310

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Oblicz kwoty bogactwa narodowego Ukrainy na początku i na końcu okresu. Oblicz i przeanalizuj wskaźniki bezwzględnych i względnych zmian strukturalnych bogactwa narodowego Ukrainy.

Zadanie 3.

Mamy dane o wskaźnikach, które charakteryzują proces nagromadzenia sektora „Gospodarstwa Domowe” na Ukrainie za 2 lata (w cenach bieżących mln. UAN).

Wskaźniki	2011	2012
Zmiana zobowiązań oraz wartość netto		
Rozbieżność statystyczna	0	0
Akceptacja netto zobowiązań finansowych	2286	-13553
Gotówka i depozyty	-	-
Papiery wartościowe inne niż akcje	-	-
Kredyty i pożyczki	-8288	-13533
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	-	-
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-	-
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	10574	-20
Zmiana w aktywach		
Nabycie netto aktywów finansowych	126568	136681
Złoto monetarne i SDR	-	-
Gotówka i depozyty	118297	130204
Papiery wartościowe inne niż akcje	376	879
Kredyty i pożyczki	-	-
Akcje i inne papiery wartościowe, które zapewniają udział w kapitale	2483	3685
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	1411	1175
Pozostałe należności/zobowiązania do zapłaty	4001	738

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzytelności netto (zadłużenia netto) sektora „Gospodarstwa Domowe” Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek finansowy.
3. Opisz zmiany w strukturze zobowiązań i aktywów za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 4.

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata.

Wskaźniki	Lata	
	2015	2016
Produkcja globalna (w cenach czynników produkcji)	4189241	5058294
Zużycie pośrednie	2499854	3035066
Podatki od produktów	302344	367786
Dotacje do produktów	-3187	-5647
Pozostałe podatki związane z produkcją	31612	18722
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-14854	-11517
Koszty związane z zatrudnieniem	867527	983323
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	894987	1142194
Spożycie w gospodarstwach domowych	1317110	1544582
Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych	376315	443727
Spożycie w instytucjach niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych	15788	18899
Nakłady brutto na środki trwałe	269422	368691
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	47231	148581
Nabycie pomniejszone o rozdysonowanie aktywów o wyjątkowej wartości	188	929
Export towarów i usług	1045928	1175953
Import towarów i usług	1083438	1315995
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-246934	-313522
Indeks wolumenu PKB (% w roku poprzednim)	90,2	102,3
Liczba pracowników (tysiąc osób)	16443,2	16276,9

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Określ:

- 1) PKB w cenach bieżących (trzy metody).
- 2) Zmiany strukturalne PKB.
- 3) PKB w cenach stałych roku poprzedniego.
- 4) Indeks – deflator PKB.
- 5) Wpływ wydajności pracy i zatrudnienia na PKB.

Zadanie 5.

Mamy dane warunkowe dla sektora instytucjonalnego. W celu oceny dynamiki struktury produkcji globalnej dla sektora instytucjonalnego, wyznacz udział zużycia pośredniego i wartości dodanej brutto w cenach bieżących za dwa lata. Opisz zmiany w strukturze produkcji globalnej za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa. Wyciągnij wnioski.

mln UAH

Wskaźniki	Rok poprzedni	Rok bieżący
Produkcja globalna w cenach czynników produkcji	12314,1	15301
Podatki od produktów i importu	980,9	1283,8
Dotacje do produktów i importu (-)	147,7	184,6
Zużycie pośrednie	5845,1	7360,1

Wariant 5

Zadanie 1.

Mamy dane o wskaźnikach charakteryzujących proces gromadzenia sektora finansowego Ukraina na 2 lata (w cenach bieżących, mln.).

Wskaźniki	2011	2012
Oszczędności netto	43148	10991
Transfery kapitałowe do otrzymania	-	-
Transfery kapitałowe do zapłacenia	-44503	-14784
Nakłady brutto na środki trwałe	4732	5462
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-4542	-4526
Przyrost rzeczowych środków obrotowych	408	-362
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	68	261
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	553	81

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz wierzitelności netto (zadłużenia netto) sektora finansowego Ukrainy w ciągu kilku lat.
2. Zbuduj rachunek kapitałowy.
3. Opisz zmiany w strukturze akumulacji brutto za pomocą wskaźnika zmian strukturalnych Gatewa.

Zadanie 2.

Mamy dane dotyczące składu PKB Ukrainy według sektorów gospodarki na dwa lata (w rzeczywistych cenach bieżących, mln. UAH.).

Wskaźniki	2011	2012
<i>Przedsiębiorstwa niefinansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	436352	499703
Pozostałe podatki związane z produkcją	16685	20879
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-15530	-36518
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-98548	587317
Nadwyżka operacyjna netto (dochód mieszany)	168423	103253
<i>Instytucje finansowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	28159	33716
Pozostałe podatki związane z produkcją	677	809
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-4542	-4526
Nadwyżka operacyjna netto (dochód mieszany)	29970	21993
<i>Instytucje rządowe i samorządowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	157588	180261
Pozostałe podatki związane z produkcją	189	220
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-17932	-24088
Nadwyżka operacyjna netto (dochód mieszany)	0	0
<i>Gospodarstwa domowe</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	10690	17584
Pozostałe podatki związane z produkcją	2049	3623
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-115	-112

Wskaźniki	2011	2012
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-3364	-27976
Nadwyżka operacyjna netto (dochód mieszany)	200230	224920
<i>Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych</i>		
Koszty związane z zatrudnieniem	3933	5231
Pozostałe podatki związane z produkcją	341	300
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-	-
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-1423	-897
Nadwyżka operacyjna netto (dochód mieszany)	0	0

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

1. Oblicz dla każdego roku dla każdego z sektorów:
 - wartość dodaną brutto;
 - nadwyżkę operacyjną brutto, dochód mieszany;
 - integralny czynnik zmian strukturalnych.
2. Oblicz i przeanalizuj strukturę WDB dla każdego sektora. W jakich sektorach są bardziej intensywne zmiany strukturalne? Jaki wpływ mają te zmiany dla gospodarki Ukrainy w ogóle?

Zadanie 3.

Według danych o Ukrainie (w rzeczywistych cenach bieżących mln. UAN) za 2 lata:

Wskaźniki	2014	2015
Saldo dochodów pierwotnych i transferów bieżących zewnętrzných	29004	-18032
Transfery kapitałowe otrzymane	0	0
Transfery kapitałowe spłacone	-4216	-8629
Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów nieprodukowanych	477	1134

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Zbuduj rachunek kapitałów zewnętrznych.

Oblicz pozycję balansującą.

Oblicz i przeanalizuj dynamikę wskaźników bezwzględnych i względnych.

Zadanie 4.

Mamy dane o wskaźnikach gospodarki Ukrainy za 2016 rok (w cenach bieżących mln. UAN):

Wskaźniki	mln. UAN
Podatki od produktów	367786
Dotacje do produktów	-5647
Pozostałe podatki związane z produkcją	18722
Pozostałe dotacje związane z produkcją	-11517
Koszty związane z zatrudnieniem	983323
Nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany	1142194
Zużycie (amortyzacja) środków trwałych	-313522
Dochody z własności otrzymane od sektora zagranica	4066
Dochody z własności płacone dla sektora zagranica	137417
Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. otrzymane od sektora zagranica	3507
Podatki bieżące od dochodów, majątku, itd. płacone dla sektora zagranica	894
Pozostałe transfery bieżące otrzymane od sektora zagranica	130532
Pozostałe transfery bieżące płacone dla sektora zagranica	29922
Składki na ubezpieczenie społeczne i płatności socjalnych otrzymane od sektora zagranica	45

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Określić: Dochód Narodowy Brutto i Netto, Dochód rozporządzalny Narodowy Brutto i Netto.

Zadanie 5.

Wskaźniki ekonomicznego rozwoju Ukrainy za 2 lata charakteryzują się danymi, mln UAN:

Sekcja klasyfikacji działalności ekonomicznej	Produkcja globalna		Wartość dodana brutto		Koszty związane z zatrudnieniem	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	307	381	129	161	30	31
Przemysł	1193	1303	295	325	196	196
Budownictwo	167	163	37	37	22	21

Seksja klasyfikacji działalności ekonomicznej	Produkcja globalna		Wartość dodana brutto		Koszty związane z zatrudnieniem	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	391	443	212	234	100	103
Transport i gospodarka magazynowa	220	217	104	101	65	62
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	91	117	68	79	63	73
Edukacja	108	106	80	76	71	69
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	73	72	48	46	41	39
Pozostałe rodzaje działalności ekonomicznej	529	552	310	324	143	141
Ogółem	3079	3354	1283	1383	731	735

Źródło: www.ukrsat.gov.ua

Zgodnie z tabelą ustal:

- wskaźniki wydajności pracy i udziału wartości dodanej brutto w wielkości produkcji globalnej,
- wpływ każdego z czynników wartości dodanej brutto (ze względu na zmiany kosztów pracy, wydajności pracy i udziału wartości dodanej brutto w wielkości produkcji globalnej).

Literatura

Podstawowa

Rachunki narodowe. Wybrane problemy i przykłady zastosowań (pod redakcją Mariusza Plicha), Uniwersytet Łódzki. Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, GUS, Warszawa, 2008.

Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych ESA 1995, GUS, Warszawa 2000.

Tomaszewicz Ł., *Metody analizy input-output*, PWE, Warszawa 1994.

Zienkowski L., *Co to jest PKB?*, Elipsa, Warszawa 2000.

Uzupełniająca

1. Lequiller F., Blades D., *Understanding national accounts*, OECD, 2006.

2. *The European System of Regional and 4. National Accounts*, 2010. Eurostat. Regulation (EU) No 549/2013 21 May 2013.: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-02-13-269/EN/KS-02-13-269-EN.PDF